

הישיבה השלוש-מאות-ושישים-ותשע של הכנסת השתים-עשרה

יום רביעי, ג' בשבט התשנ"ב (8 בינואר 1992)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:07

א. הודעת יושב-ראש הכנסת ד' שילנסקי

חגי מירום (העבודה):

תצטרך לשמוע את זה בקריאות ביניים.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת חיים רמון, אני מעמיד את השעון על חמש דקות.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להפנות את תשומת לבך לכך, שהחלטתך מנוגדת להסכם שבין העותרים לבינך, ולא כפי שאתה נוהג לומר — בין הליכוד למפלגת העבודה. תודה.

ביום חמישי בערב, מעל הדוכן הזה, הצגתי את ההסכם שאליו הגענו, והוא הוצבע. ושם אני אומר — זה מופיע בפרוטוקול — שר המשפטים יושב פה, הוא קרא את הפרוטוקול והוא יעיד שדברי אמת.

אני אומר: הדיון בקריאה השנייה יסתיים — והדגש הוא ב"יסתיים" — ביום שני. כך כתוב בפרוטוקול. זה מה שהיה.

חיים קופמן (הליכוד):

הוא לא הסתיים.

חיים רמון (העבודה):

עלה אחרי סגן ראש הממשלה משה נסים והודיע, שכל מה שאמרתי מקובל עליו והוא מסכים לו.

אתמול עלה על הדוכן חבר הכנסת לין. חבר הכנסת לין, אני מצטט מדברים שאמרת אתמול. חבר הכנסת לין הודיע אתמול מעל הדוכן, שאני — ואני מצטט אותו — הבאתי את ההסכם בשם האנשים, וזה הופיע בפרוטוקול בשפתו של חבר הכנסת לין. את הדברים הוא אמר אתמול כלילה — שאני הוא זה שהבאתי את ההסכם. הוא ציטט ואמר: לפי ההסכם שחיים רמון הביא.

אוריאל לין (הליכוד):

הצעה — — —

חיים רמון (העבודה):

ובהצעה שאני הבאתי כתוב, שהקריאה השנייה תסתיים ביום שני. ואתה אמרת שאני הבאתי את ההצעה, והיא מחייבת, והיא איננה הסכם פרטי. היא הסכם שמדבר על כך שהדיון יסתיים, ואין לך שום סמכות, אדוני היושב-ראש, להפר זאת.

דוד ליבאי (העבודה):

כפי שהוצע במליאת הכנסת.

חיים רמון (העבודה):

יש החלטה של מליאת הכנסת. הנושא הזה הוצע, והוא חלק מהחלטות הכנסת. לכן זה איננו הסדר, כפי שאתה מנסה לומר. הוא הסדר שזכה לברכתך.

יתירה מזאת, סגן יושב-ראש הכנסת גדעון גדות, שניהל את הישיבה, הודיע מעל הדוכן — וזה מה שמחייב — שאתה מברך על ההסכם ואתה צד לו. כל מה שאני אומר הוא חלק מהפרוטוקולים. לכן אינכם יכולים לשנות זאת, לא באמצעות נשיאות ולא בשום דרך אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

חברי הכנסת, אני הודעתי בתום הישיבה האחרונה, שאני אתן תשובה — אם המשך הדיון יהיה היום או ביום שני.

שלמה הלל (העבודה):

הודעת שתהיה הצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש לאפשר לי לגמור לדבר. חבר הכנסת שלמה הלל, אתה הרי יודע שצריך לאפשר לאדם לסיים את המשפט. אתה לא יודע מה אני עומד להגיד? איך אתה כבר יוצא בקריאת ביניים? אני אודה לך אם אתה תשב, חבר הכנסת הלל.

אתמול הודעתי שאני אתן היום תשובה — אם המשך הדיון בסעיף הנקרא בחירה ישירה של ראש הממשלה יהיה היום או ביום שני.

בינתיים הופנתה תשומת לבי לכך, שגם אם אני רוצה לקיים את המשך הישיבה היום, הרי אני צריך את הסכמת הנשיאות. זימנתי לבוקר זה, בשעה 10:00, את הנשיאות, על-מנת שהיא תאשר את המשך הישיבה היום. הנשיאות לא אישרה, ולכן — — —

אברהם בורג (העבודה):

חזל אישים, נעבך.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מה היתה עמדתך?

היו"ר ד' שילנסקי:

רבתי, תורידו ידיים. אני נמנעתי בהצבעה. לא יעזור לכם שאתם מחזיקים את היד מורמת.

לכן אני מודיע, שהמשך הישיבה יהיה ביום שני תיכף אחרי הצבעת האי-אמון. אם מציע האי-אמון יחליט בינתיים, מסיבותיו שלו, לבטל את האי-אמון, אזי המשך הישיבה יהיה בשעה 16:00.

לפני זה היו אצלי בלשכה שני אנשים, ואני אאפשר להם, במסגרת של דקה — להתייחס.

חיים רמון (העבודה):

אני מציע שתיתן לי כמה דקות. אם תחליט להפסיק אותי — תפסיק.

היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. אני מאפשר לחבר הכנסת חיים רמון ולחברת הכנסת שרה דורון, ולא עוד. כי אחרת נצטרך להקדיש את כל הישיבה לנושא הפרוצדורלי הזה.

חגי מירום (העבודה):

אני מציע שתיתן לחברים נוספים. תשתף עוד חברים.

היו"ר ד' שילנסקי:

שמעתי את ההצעה. ההצעה נדחת.

שרה דורון (הליכוד):

אני לא הפרעתי, חבר הכנסת אברהם בורג.

חגי מירום (העבודה):

אצלכם עשו זאת השרים שלכם.

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, אם זה הסגנון שלכם, וזכותכם, אני אבקש לדבר בסגנון שלי.

הייתי רוצה להפנות את תשומת הלב, אדוני היושב־ראש, לכך שהיו כמה אי־הבנות ואי־בהירות לגבי תוצאות ההצבעה. הדברים נמצאים בבדיקה. הם ייבדקו ויתקבלו כפי שהבדיקה תורה — כי אכן כך אירע אתמול.

עכשיו אני רוצה לומר, בלי להשתמש בביטוי שהשתמש בו, בצדק מסוים, חבר הכנסת וירשובסקי: אנחנו מחוקקים חקיקה שיש לה השלכות על הקונסטיטוציה של מדינת ישראל. אין מדינה ואין עם שבחיפזון, בלהיטות, תוך הזנחת כל העבודה הרגילה בכנסת וכל הבעיות, מתמקדים רק בנקודה אחת בהזנחה של כל עבודת הכנסת. ועדות לא פעלו היום כסדרן; העבודה ביום שני משובשת. הדברים נבדקים, אפשר גם תוך כדי מחלוקת לשמור על הגינות ביחסים ועל שמיעת הצד השני.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, חבר הכנסת אלי בן־מנחם, אל תחזרו על ההצגה שלכם מאתמול.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

אביא לכם מורה למתמטיקה, אז אולי תלמדו לספור עד 120. אינכם יודעים לספור.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אתם רוצים לשכנע בצדקת נושא, שלמעלה ממחציתכם אינם מאמינים כלל בצדקתו, וחושבים שהוא חקיקה גרועה. הלהיטות הזאת לא מובנת לי. לכן, אנא, קצת סבלנות, ובלי התקפות שלוחות רסן ובלתי מוצדקות על היושב־ראש שפועל בתנאים קשים מאוד.

מיכה גולדמן (העבודה):

כנציג של מפלגה אחת, לא כנציג הבית.

שרה דורון (הליכוד):

סליחה, אלה הם דברים חמורים מאוד. אם נשווה אותו אולי עם קודמיו בתפקיד, חבר הכנסת מיכה גולדמן, אני חושבת שהמאזן יהיה לטובת היושב־ראש הנוכחי — מאוד. לא הייתי ממחרת לומר כך. קצת דר־ראץ בפני היושב־ראש.

אדוני היושב־ראש, אני מבקשת, לפני שזורקים האשמות לחלל האולם והתקשורת, ייבדקו הדברים בצורה מכובדת, וניגש לחקיקה שהיא אולי קובעת גורלות.

אברהם בורג (העבודה):

מכונת אמת.

שרה דורון (הליכוד):

חבר הכנסת בורג, מאבא שלך לא למדת לדבר כך.

אברהם בורג (העבודה):

זה היה חזק מאוד. טיעון מחץ.

אדוני היושב־ראש, אינני נכנס עכשיו לשאלה, האם עשית טוב או עשית רע. אנחנו נדון על כך במשך היום כל אחד בתורו. אבל אני מביא את העובדות לאשורן. אפילו באותו לילה שבו הפסקת את הישיבה אתה אומר: איני צריך לומר כי נשוב ונמשיך כבר בישיבה מחר את הדיון הענייני בחוק מתוך מגמה להשלימו במהרה כפי שהתחייבנו.

ביום שני לפנות בוקר אמר כך יושב־ראש הכנסת כאשר הוא בא והפסיק את הישיבה. הוא הפסיק את הישיבה ואמר — ואני מצטט את מה שהוא אמר ואת המחויבות שלו.

רבתי חברי הכנסת, שימו לב, שיש פה הסכם שעל־פיו טען אתמול חבר הכנסת לין — — —

אוריאל לין (הליכוד):

חיים רמון (העבודה):

אני הודעתי, וחבר הכנסת שחל הסיר את התנגדותו כיוון שאמרתיו לו, והיושב־ראש קיבל פתק על כך.

אוריאל לין (הליכוד):

לא מנעת ממני — — —

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת לין, אינני רוצה להיכנס לפולמוס בעניין הזה. הודענו שאנחנו בעד סעיף 127, אנחנו מסירים את ההסתייגות שלנו. ואמרנו: יש הסכם.

אתה מפר בראש ובראשונה הסכם. אתה מפר החלטת הכנסת. אתה מפר התחייבות לבית־המשפט.

מיכאל חריש (העבודה):

מי זה "אתה"?

חיים רמון (העבודה):

יושב־ראש הכנסת. אני מדבר אליו כל הזמן. ואתה מפר את מה שאתה אמרת מרצונך, מעל הדוכן בשעה 02:00, לפנות בוקר, כפי שציטטתי, שאתה תביא את החוק.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רמון, אני מוסיף לך דקה על־חשבון קריאת הביניים שהייתה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אני פונה אליך, הפרו מספיק את כל הכללים בלילה שעבר. אני פונה אליך בשם ארבעת הנימוקים הללו, שאתה צד לכולם ומחויב לכולם, להתעלות ולקיים היום את המשך הדיון ואת ההצבעות עד תומם בקריאה שנייה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברת הכנסת שרה דורון. בבקשה.

חגי מירום (העבודה):

ביקשתי הצעה לסדר.

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, היה קצת תמוה לשמוע כנציג יחיד ובלעדי של המוסר והעבודה הסדירה בכנסת את יושב־ראש סיעת המערך. אתמול היינו ערים למחזה לא כל־כך מרגיז, כאשר תוך כדי הצבעה היתה התרוצצות לעבר חברים במרכז האולם.

אברהם בורג (העבודה):

— — —

שרה דורון (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אני מבקשת שהדברים ייברקו, וכך ננהג.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, הודעתי שאתן רשות דיבור רק לשניים. אינני יכול לתת רשות דיבור גם לחבר הכנסת לין.

אלי דיין (העבודה):

תציל את כבודה של הכנסת.

אוריאל לין (הליכוד):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת לין, נאמרו דברים כלפי גם באמצעי התקשורת וגם פה. אני לא נוהג לענות, כי אינני נוהג להיכנס לוויכוחים, גם כאשר נאמרים דברים בלשון לא־נקייה. אני גם לא אאפשר לך. אינני יכול לאפשר גם לחבר הכנסת חגי מירוס, שביקש הצעה לסדר במסגרת דקה. אבל פה יש אותם דברים שחבר הכנסת חיים רמון כבר אמרם במסגרת של שש דקות.

ב. שאילתות בעל־פה

ברצוני לשאול:

1. האם אכן נערך הסכם זה או דומה לו בין ראש הממשלה ושר האוצר למועצת חכמי התורה על־מנת להבטיח את חמיכת ש"ס בתקציב המדינה?

2. אם נכונה הידיעה, מה הוא הסכום שהובטח ומה הם מקורות מימון?

3. מדוע לא הונח הסכם זה על שולחן הכנסת?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב־ראש, נתבקשתי על־ידי ראש הממשלה להשיב במקומו של שר האוצר על שאילתא זו.

קריאה:

— — —

שר הבריאות א' אולמרט:

אני לא יודע. נתבקשתי ברגע האחרון, ואני ממלא את השליחות הזאת.

אדוני, חבר הכנסת הלל, אני מציע לך שלא תבקש ממני חוות דעת רפואיות על מצב האנשים בבית הזה, כדי שלא אצטרך לתת לך תשובה.

שלמה הלל (העבודה):

בייחוד על מצבם של השרים.

שר הבריאות א' אולמרט:

או על שרים או על חברי כנסת.

אדוני היושב־ראש, לא ידוע לי על שום הסכם סורי שנחתם בין ראש הממשלה ושר האוצר — על מתן ערכות ממשלתיות להלוואות, כפי שמנוסח כגוף השאלה. אם תתבקש ערכות כזאת ואם יחליט האוצר לתת ערכות כזאת, הרי שדבר מתן הערכות יובא לאישור מוקדם של ועדת הכספים של הכנסת כנדרש, וממילא יובא הדבר לידיעתה של הכנסת ולאישורה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת שוחט. בבקשה.

אברהם שוחט (העבודה):

אדוני שר הבריאות, אני מבין שאכן, גם לפי הידיעה שבידי והאינפורמציה שהגיעה אלי, לא אתה היית זה שחתם על ההסכם, אלא חתמו עליו שר האוצר מר מודעי, שר הפנים מר דרעי, ראש הממשלה מר שמי וסגן שר האוצר מר יוסף עוזרן.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים לסדר־היום. השר אהוד אולמרט ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 576, שהופנתה לשר האוצר, מאת חבר הכנסת אברהם שוחט בנושא — הסכם בין ראש הממשלה ושר האוצר לראשי ש"ס.

שר הבריאות, השר אהוד אולמרט. הוא היה פה רק לפני רגע.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

שר האוצר חולה, הוא חולה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אם כך, אנוחנו נקדים. חבר הכנסת שמעון שטרית נמצא פה?

אני מביע מחאה חמורה וחריפה, מחאה חריפה מאוד על שהשר אהוד אולמרט לא נמצא פה — ולא שר המשטרה. הוא היה פה. לא קמים לצאת לטלפון. אני מבקש מהסדרנים לדרוש ממנו להפסיק את שיחת הטלפון ולהיכנס לכאן בתוך דקה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, אל תעשה רושם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר אהוד אולמרט, הבעתי מחאה חמורה וחריפה. כשקראתי בשמו של השר אהוד אולמרט שישב על שאילתא, השר צריך היה להיות כאן.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב־ראש, אני מתנצל בפני אדוני. אני מבין שזה השיבוש המהותי ביותר שאירע בסדרי העבודה של הכנסת.

היו"ר ד' שילנסקי:

השר אהוד אולמרט, הייתי הולך לפי התור. אחר־כך — שר המשטרה, אבל גם הוא איננו.

השר אהוד אולמרט ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 576 שהופנתה לשר האוצר, מאת חבר הכנסת אברהם שוחט. בנושא: הסכם בין ראש הממשלה ושר האוצר לראשי ש"ס. בבקשה.

576. הסכם בין ראש הממשלה ושר האוצר לראשי ש"ס

אברהם שוחט (העבודה):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, נמסר כי בהסכם סורי שנערך בין ראש הממשלה ושר האוצר לבין ראשי ש"ס, באמצעות מועצת חכמי התורה, הובטחה ערכות ממשלתיות להלוואות שיינתנו לגופים המקורבים לתנועת ש"ס.

אינני מתייחס ברצינות לתשובה הזאת, אבל אני רוצה ששר הבריאות ישכנע אותי. אני שואל אותו עכשיו כמשפטן: אם הוא היה מתבקש לתת חוות דעת, האם סוגים כאלה של הבטחות, כאשר תתממשנה, אינם כעצם וריאציה מחודשת של "יחודיות"? אם כך, זה עומד בסתירה, אולי, לחוק שאמור היה למנוע את התופעה של הקצבות ייחודיות.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבת וייס, איך זה לא השמצת אותי? זה במידה היום. מה אתך?

אלי דיין (העבודה):

זה עוד יבוא. היום עוד ארוך.

הי"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, נא לענות.

שר הבריאות א' אולמרט:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השאלה המקורית מדברת על הסכם ועל ערכות ממשלתיות. על השאלה המקורית נתתי תשובה לפי מיטב ידיעתי, על-פי המידע שנמסר לי, והוא: אין התחייבות לערכות ממשלתיות. אני רוצה להיות זהיר, כי ייתכן מאוד שלחבר הכנסת שוחט יש מקורות מידע שלי לא ידוע טיבם ולא ידועים כל הפרטים הנוגעים בדבר.

אמרתי, ואני חוזר ואומר: אם אכן מדובר בהתחייבות לערכות ממשלתיות, כי אז על-פי טבעה מדובר בבקשה שחייבת להיות מונחת על שולחן ועדת הכספים של הכנסת ולקבל את אישורה. ואם אכן זה המקרה, ממילא אין לדבר כאן על משהו סודי, אין לדבר כאן על משהו שנעשה מתחת לשולחן, אין לדבר כאן על דבר שנעשה מאחורי הגב. ממילא יובאו כל פרטי העניין לידיעת הכנסת. בהכירי את חבר הכנסת שוסטק — סליחה, חבר הכנסת שוחט, זה סליף פרוידיאני חיובי, חבר הכנסת שוחט, זאת מחמאה גדולה בשבילך שאני כורך את שמך עם שוסטק, האמן לי.

בהכירי את חבר הכנסת שוחט, אין לי ספק שהוא לא יחסוך מחברי ועדת הכספים את כל כושרו הרטורי כדי להסביר מדוע אין לאשר את הבקשה הזאת. מכל מקום, אין חשש שמשווי יעשה מאחורי הגב. אני אומר זאת במלוא הרצינות, לגבי עצם השאלה.

אם לא מדובר בערכות ממשלתיות אלא באיזו פנייה, אני מוכרח לומר שיכולתי לומר לחבר הכנסת שוחט, שבכלל מדובר, אם כך, בנושא אחר. אתה התחלת את השאלתך עם ערכות ממשלתיות, ואתה מסיים אותה באיזו פנייה לבנק, פנייה כזאת או אחרת, מישו מרים טלפון ואומר: תעשה טובה. אני לא מבין בדיוק מה אופי העניין.

גד יעקבי (העבודה):

שר הבריאות א' אולמרט:

חבר הכנסת יעקבי, אין לי ספק שבדברים אלה אתה יכול להסביר לי. שנים על גבי שנים התמחיתם בעשיית דברים כאלה. הרי אתם גדולי המומחים על פני כדור הארץ בארגון סידורים עם סיעות דתיות. מה אתם כאים אלינו בדברים? הלוואי שנוכל ללמוד מכם משהו.

רענן כהן (העבודה):

אתה האחרון שיש לו זכות לדבר על כך.

שר הבריאות א' אולמרט:

הו, מי שמכיר.

מכיוון שבוודאי היית עסוק בתהליך של רישום התאגידים, בוודאי לא היה לך זמן להיות שותף להסכם הזה, אשר גם אנשי ש"ס ואנשים אחרים כבניין אמרו שאכן הוא קיים וחתום שחור על גבי לבן.

לא בהכרח יגיע הדבר לוועדת הכספים, שכן אין מדובר, כנראה, בערכות מדינה אלא בפנייה לבנקים לתת את הכסף כנגד אינפורמציה ממשרד האוצר, מראש הממשלה, שלש"ס יגיע כסף.

הייתי שמח לדעת אם אתה אכן מודע לדבר אשר קרה מבחינת ההתחייבות שכנראה איננה ערכות מדינה אלא פנייה לבנק.

הייתי רוצה לסיים ולומר, שאתמול בערב היינו עדים לתכססנות עלובה, לעסקנות מפלגתית מהדרגה הנמוכה ביותר מצדו של יושב-ראש הכנסת. הדבר כלל ביזיון הכנסת, הפרת התחייבות ומניעת החלטת רוב מהכנסת.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו — לחבר הכנסת שבת וייס.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר וחבר הכנסת שוחט, ערכות מטעם הממשלה-המדינה לא יכולה להינתן ללא אישור ועדת הכספים. לכן, בכל מקרה, אם יתברר שאכן העובדות המצויות בשאלתך נכונות, יש להביא את העניין לאישור ועדת הכספים.

אם התכוונת למה שנקרא הפקדת פיקדון ממשלתי בבנקים, גם הפעולה הזאת מחייבת באישור ועדת הכספים. ככל מקרה אתה — — —

אברהם שוחט (העבודה):

התכוונתי לפנייה של שר האוצר לבנקים שקשורים במקצת לשר האוצר ולראש הממשלה.

דן תיכון (הליכוד):

זה סעיף תקציבי בכל מקרה.

אברהם שוחט (העבודה):

זה לא סעיף תקציבי.

דן תיכון (הליכוד):

גם אני יכול לפנות למנכ"ל בנק לאומי ולבקש ממנו לתת הלוואה למישהו תמורת ערבויות.

לכן, בכל מקרה העניין כפוף לאישור ועדת הכספים. ראש הממשלה יכול להבטיח וגם שר האוצר יכול להבטיח, וחבר הכנסת פלדמן לא יביא את זה בכלל לאישור ועדת הכספים.

הי"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, זמן תם. תודה רבה. חבר הכנסת שבת וייס, בבקשה.

שבת וייס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הבריאות, אני רוצה להפנות שאלה לשר הבריאות. אני פונה לשר הבריאות דווקא בקטע של השכלתו המשפטית, כמשפטן.

לפני ימים לא-רבים היה כאן מאבק על חוק שמטרתו הייתה לתת מסגרות כאלה שהסגנון של הקצבות ייחודיות ייפסק. באה הממשלה וביוזמתה הורידה את החוק, לצערנו. והתשובה היתה: יש לנו מסגרת במסגרת חוק ההסדרים. פתרנו את הבעיה בדרך אחרת.

ההגיונות שאקרא את הפתק שקיבלתי מחבר הכנסת לין. חבר הכנסת אוריאל לין מוחה על כך שלא נתתי לו לדבר. הוא כותב לי: חבר הכנסת רמון טען טענה עובדתית. עברתי על הפרוטוקול. אינני מסכים. לא נתתי לי אפשרות להשיב ולהזים. אבקש לפחות שכבודו יעביר לפרוטוקול את הערתו זו.

חבר הכנסת אוריאל לין, ייתכן ששגייתי. מאחר שנאמרו דברים בשמך, ייתכן שהייתי צריך לאפשר לך להזים אותם, אבל אם הייתי נותן לך אפשרות זו הייתי פותח מערכת של הזמות ושל דיבורים לפה ולשם. אני ממליץ שבמסגרת הדיון של היום, אם יש לך הצעה לסדר-היום או הצעה אחרת, כפי שגם אחרים עושים — תשלח את הדברים האלה בתוך ההצעה. אני מבקש את סליחתך. ייתכן שגרמתי לך עוול. ייתכן, אבל לא היתה לי כוונה רעה.

שר המשטרה ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 575, מאת חבר הכנסת עוזי ברעם, בנושא: פצוע ערבי וקצין משמר הגבול. חבר הכנסת ברעם, בבקשה.

575. פצוע ערבי וקצין משמר הגבול

עוזי ברעם (העבודה):
בעיתון "הארץ" מ-24 בדצמבר 1991 פורסמה רשימה בשמו של ד"ר אחמד טיבי, רופא מטייבה. לדבריו, הוא נסע בכביש העוקף את בית-עור, ליד התנחלות בית-חורון, ונתקל בערבי פצוע קשה. ששכב על הכביש בעקבות תאונת דרכים. במקום היה גם כוח משמר הגבול, מצויד באמבולנס. הרופא ביקש שהאמבולנס יפנה את הפצוע, אולם הקצין הממונה של משמר הגבול סירב ואמר, כי הזמין אמבולנס מרמאללה. מרחק של 30 דקות נסיעה. גם הפצרותיו של הרופא כי העיכוב עלול לעלות בחייו של הפצוע לא שכנעו את הקצין.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. האם יש מדיניות של משטרת ישראל, שלפיה אין מפנים פצועים ערבים באמבולנסים של משמר הגבול?
3. מה ייעשה בעקבות המקרה הזה?
4. האם יש קשר בין חקירת ההתעללות של אנשי משטרה בעצירים ערבים לבין מקרה זה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר המשטרה, המיקרופון לרשותך.

שר המשטרה ד' מילוא:

אדוני היושב-ראש, לפני שאתחיל בתשובה, אני מבקש רק להעיר שקודם אדוני נוף כי על כך שלא הייתי כאן.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, לא נזפתי. הבעתי מחאה, מחאה חמורה וחריפה. אני לא יושני מאז אתמול בשעה 06:00.

שר המשטרה ד' מילוא:

אני מבין שלא ישנתי, והיה לך לילה מתיש, אבל תן גם לי להגיד מלה. גם אני יכול להגיד מלה בעניין זה. עם כל הכבוד, לא אני השר שהיה צריך להשיב על שאלתא כאשר קראת בשמי. יש סדר מסוים.

היו"ר ד' שילנסקי:

אבל שר צריך להיות בזמן.

רענן כהן (העבודה):

עוד אחד עם מצפון נקי.

היו"ר ד' שילנסקי:

למה להעליב כל-כך, למה לפגוע אישית.

רענן כהן (העבודה):

ראינו את ההצלחות שלך.

שר הבריאות א' אולמרט:

איך ישמעו עליו אם הוא לא יעשה את זה? איך ישמעו עליו?

גד יעקבי (העבודה):

לא היית צריך לפגוע בי אישית בעניין זה. היושב-ראש העיר לך.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, הייתי עסוק פה ולא שמעתי שהוא פגע בך אישית. אני שמעתי שחבר הכנסת רענן כהן פגע בו אישית, ולזה התכוונתי.

שר הבריאות א' אולמרט:

על דעת חבר הכנסת יעקבי ועל דעתי אני פונה בשם שנינו ומבקש מהיושב-ראש שניח ליחסינו האישיים, אנחנו נסתדר ללא כל התערבות ועזרה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני חוזר על דברי, אדוני השר. היתה פה אירבהנה, או שאתם עושים זאת בצורה היתולית. לא שמעתי שחבר הכנסת גד יעקבי פגע בך אישית.

שר הבריאות א' אולמרט:

חס וחלילה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שמעתי שחבר הכנסת רענן כהן פגע בך אישית. שאלתי, למה פגיעות אישיות ולמה גישה כזאת. הערתי היתה מכוונת למה ששמעתי.

שר הבריאות א' אולמרט:

מכל מקום, אדוני היושב-ראש, כדי לחמצת את העניין, למיטב ידיעתי אין הסכם בין ראשי ש"ס לבין ראש הממשלה. לא מדובר על ערכות ממשלתיות. במידה שיש אפשרות לקבל ערכות ממשלתיות בנושא שלגביו נשאלה השאלתא, ממילא הדבר ייעשה עליי פנייה לכנסת — וועדת הכספים, לצורך העניין הזה, זאת הכנסת. זה עניין חשוף, פומבי, גלוי, שאיננו ניתן להסתרה, כך שזה נוטל מן השאלתא את טעם הקונספירציה שבה, כי אז הדברים גלויים וידועים.

מעבר לכך, אם לא מדובר בערכות מדינה ומדובר באיזו פרוטקציה, כפי שמנסה לרמוז חבר הכנסת, או בלעדיה, אני לא יכול אפילו להתייחס למין אפשרות היפותטית כזאת שטבעה לא-ברור ומשמעותה הפורמלית איננה ברורה.

מעבר לכך, אדוני היושב-ראש, אני יכול רק לאשר שלפי מיטב הבנתי, בתקציב הנוכחי אין כספים ייחודיים וכל הכספים שמוקצבים למוסדות שונים שבעבר נהנו מכספים ייחודיים יתוקצבו על בסיס של קריטריונים שיאושרו בצורה מסודרת, יהיו גלויים וידועים לציבור. עד כאן, אדוני היושב-ראש. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

לפני שניגש לשאלתא הבאה, אני חושב שיהיה זה מן

4. התשובה שלילית. כל תלונה בגין אירוע נחקרת לגופה, ועל-פי הממצאים ועל-פי החוק ננקטים הצעדים המתאימים אשר מתחייבים מכל מקרה ומקרה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת.

עוזי ברעם (העבודה):

אני באופן כולל מודה לשר המשטרה על התשובה, משום שהתשובה פתחה פתח לנושא עקרוני, כאשר אתה התחלת — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה. זה לא מקובל שאדם עומד על-ידי המיקרופון ומדבר, וניגש חבר הכנסת ואומר לו משהו באמצע. זה לא מקובל. אני מפנה תשומת לבו של חבר הכנסת שריר, שזה לא היה בסדר. בבקשה, אתה יכול להמשיך.

עוזי ברעם (העבודה):

אדוני יושב-ראש הכנסת, אחרי מה שאתה עשית אתמול, אנחנו כבר לא יודעים מה מקובל ומה לא מקובל. כל הנורמות בבית הזה נמצאות במצב של שכירה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת ברעם, את זה אני שומע כל היום. הרי אני לא אענה לך. ואני אפילו לא מחשיב לך את זה במכסת הזמן. בבקשה.

עוזי ברעם (העבודה):

אני גם לא מדבר אליך. אני מדבר לכנסת ואני רוצה שגם אחרים ישמעו.

אני לא חושב שהיה מצב, שבו יותר ממחצית חברי הכנסת אין להם ארון מינימלי בשום הכרעה של יושב-ראש הכנסת. שום דברים מתחסרים שתאמר אותם לשר רוני מילוא — אני איש יחסי אנוש, אני איש אהבת ישראל — לא ישנו זאת. הארון שהיה לנו כך, שיש כך כנות כלשהי, יושר פוליטי כלשהו, הלך ופג מזמן, ותרע לך שאתה יושב על הדוכן, אבל מחצית מחברי הכנסת אין להם ארון מינימלי בהכרעות ובדברים שאתה קובע.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה, חבר הכנסת עוזי ברעם. גמרת? זו היתה השאלה הנוספת?

כידוע, אני לא נכנס לוויכוחים אלה, אני כבר רגיל לזה. כשאני פוסק לטובת הליכוד, הרי צועקים שאני רוצה למצוא חן בעיני הצד השני. כשאני פוסק לטובת המערך, בליכוד, או בצד הזה, צועקים שאני רוצה למצוא חן בעיני האופוזיציה. כשאני פוסק לטובת צד שני, אני פוליטי ומפלגתי. חבל רק שחורגים מהנורמה ומהלשון הנקייה, ואני, כדרכי, לא אכנס לוויכוחים ולא אענה. כפי שאנינו עונה לצד זה כשהוא מותח ביקורת, לא אענה גם לצד זה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת אליקים העזני, ואחריו — לחבר הכנסת עמיר פרץ.

אליקים העזני (התחיה):

האם ההוראות למשמר הגבול ולמשטרה לגבי טיפול בפצועים, יש בהן בכלל התייחסות לכך — אם הפצוע ערבי או יהודי, או ההוראות הן לגבי האדם? זאת השאלה הראשונה. והשאלה השנייה, לגבי אשפוז של פצועים בבתי-חולים: האם יש מדיניות כלשהי של אפליה, או שהאשפוז הוא בהתאם

שר המשטרה ר' מילוא:

אם נזפת, משום מה בחרת לנזוף בחלק מן השרים, לא כולם. אני מציץ לנזוף במי שלא נמצא באולם כאשר הוא צריך להיות בו ולא במי שעומד בתור אחר-כך, אחרת אין לזה סוף. זאת הצעה ידידותית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר רוני מילוא, אם אתה חושב שגרמתי לך עוול, ביחסי אנוש אני משתדל להיות בסדר, גם עם ידידים וגם עם כאלה שהם לא כל-כך ידידים. אם אתה חושב שגרמתי לך עוול, אני מבקש את סליחתך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני לא חושב שנגרם עוול, רק למען הסדר אני חושב שמן הראוי להתייחס לזה.

היו"ר ד' שילנסקי:

עכשיו אתה יכול להשיב על השאלתא.

שר המשטרה ר' מילוא:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

התשובה על השאלתא של חבר הכנסת עוזי ברעם היא כדלקמן:

1. בתאריך 27 בנובמבר 1991, סמוך לשעה 16:20, כקילומטר וחצי מבית-חורון, לכיוון גמזו, אירעה תאונת דרכים בין שתי משאיות. אדם אחד, תושב יהודה ושומרון, נפצע. באותה עת עבר במקום קצין משמר הגבול ועמו ברכב היה חובש. החובש טיפל בפצוע, והקצין הועיק אמבולנס וחובשים מבסיס האימונים החילי בבית-חורון. כמו כן, הועברה הודעה למשטרת רמאללה, לאמבולנסים מרמאללה ולרכב פינוי. האמבולנס המשטרתי הגיע מייד עם החובשים אשר החלו לטפל בפצוע. יש לציין, כי האמבולנס המשטרתי היה שייך וצמוד לבסיס האימונים של משמר הגבול בבית-חורון.

לטענת הקצין, לאחר שהחובשים טיפלו בפצוע ונאמר לו כי הוא נפגע באופן קל, הוא החליט להמתין להגעת האמבולנס האזרחי, כיוון שהאמבולנס המשטרתי היה נחוץ לאימונים בבסיס הסמוך.

2. התשובה שלילית. יתירה מזאת, באופן עקרוני, ומבחינת ההוראות המחייבות, אמבולנס משטרתי, או צבאי, צריך לפנות כל נפגע ולהושיט כל עזרה נדרשת, אלא אם כן הוא נמצא במשימה אחרת והמקרה שהוא צריך לטפל בו איננו מקרה חמור, שמצדיק לזנוח משימה אחרת.

3. המקרה המצוין בשאלתא נמצא עתה בבדיקה על-ידי פיקוד משמר הגבול, והבדיקה טרם נסתיימה. במסגרת הבדיקה תיבחן השאלה, האם האמבולנס המשטרתי היה באותה עת ככוננות מבצעית בבסיס האימונים, והאם ניתן היה לנקוט אמצעים חלופיים עם נקישת התאומים המתחייבים עם בסיס משמר הגבול בבית-חורון.

הבדיקה שהתבצעה ומתבצעת תבחן את כל הנתונים העובדתיים, ובהקשר שלהם את שיקול הדעת שהפעיל הקצין במקרה זה. אם יימצא שהקצין הפעיל שיקול דעת מוטעה, יוחלט בדבר האמצעים המשמעתיים שיינקטו במקרה זה. אני יכול לומר, שלכאורה, על פני הדברים, נדמה לי, ששיקול הדעת במקרה הזה היה מוטעה, ואם גם הבדיקה תעלה תוצאות, שאכן השיקול היה מוטעה, אזי ללא ספק יינקטו האמצעים.

שלנו כיהודים. הסיוע צריך להינתן לכל אדם שזקוק לו. כך היו צריכים לנהוג גם במקרה הזה. ואני הדגשתי, שהנושא הזה ייבדק, ואם היתה חריגה, אִי־תקינות, היא תטופל במלוא החומרה, כפי שצריך להיות.

לגבי האשפוז בבתי־חולים, אני לא בקיא בנושא. אני חייב להודות: זה לא תחום אחריותי. אין לי כל יכולת להשיב על השאלה הנוספת הזאת. אני מציע שהיא תיבדק על־ידי גורמי משרד הביטחון. אם זה בנוגע ליהודה, לשומרון ולעזה, או על־ידי משרד הבריאות, והם יוכלו להשיב על השאלה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תרשה לי להשיב במקומך, כי אני יודע על מקרים חמורים מאוד.

שר המשטרה ר' מילוא:
אני פשוט לא בקיא בזה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר המשטרה ר' מילוא:

יכול להיות שכשאתה תהיה שר תוכל להשיב על הדברים האלה, אולי אפילו באותו חיק. אני לא מכיר את העובדות. אני לא אשיב על נושא שאינני בקיא בעובדות שלו. אני לא יודע על מה מדובר.

אשר לדברים האחרים שנאמרו פה, ככלל, המשטרה — גם במקרה החריג הזה שנבדק עכשיו, למרות המקרה הזה, אם אכן היתה בו חריגה — המשטרה ככלל משתדלת מאוד לנהוג בצורה הוגנת ומסודרת.

לצערי הרב, לאחרונה יש טענות מטענות שונות כלפי המשטרה, ולא־דווקא בעניין הזה שהעלה חבר הכנסת ברעם. לדעתי, מתנהל פה מין מסע נגד המשטרה, שאין לו שום בסיס ושום הצדקה. בנושא הזה, כמוכן, אינני מתייחס לשאילתא של חבר הכנסת ברעם. אני מתייחס לדברים שנאמרו השבוע ממקורות אחרים, ואני מתייחס לטענות שהועלו השבוע כנגד המשטרה. מבחינתי, זו הזדמנות לומר את הדברים.

אין כל יסוד. הטענות על חקירות מתמשכות, על עיניו־דין, עם כל הכבוד, אני לא חושב שיש הצדקה שנחקרים שלא מוכנים לסייע למשטרה, שלא מאפשרים להתקדם בחקירות ולברר את העובדות, יבואו וילינו על המשטרה.

מתוך 19 נחקרים מרכזיים בפרשה הקרויה "פרשת דרעי" שמרו 17 על זכות השתיקה וסירבו להשיב על שאלות. 17 מתוך 19 סירבו להשיב על שאלות, תשעה מתוכם לא השיבו כלל ושמונה הסכימו להתחיל להשיב והפסיקו באמצע, סירבו להמשיך הלאה.

כאשר מדובר במצב שלא מאפשרים למשטרה לבדוק את העובדות, לא מאפשרים להיכנס לדברים לעומקם, לא משיבים על שאלות, מסתירים את האמת, מתחמקים מן האמת — במצבים כאלה אני לא חושב שמוצדק לבוא בטענה כלשהי למשטרה.

המשטרה תמשיך לחקור עד תום כל עניין שעומד על סדר־היום מבחינת חובותיה לחקור. היא לא תתחשב בביקורת, לא תתחשב במסע ציבורי כזה או אחר שמנהלים, והיא תנהג בדיוק כפי שמשטרה במדינה דמוקרטית ומתוקנת צריכה לנהוג. תודה רבה, אדוני היושב־ראש.

לחומרת הפציעה של האדם, ללא קשר אם הוא יהודי או ערבי? כל זה — על־פי ההנחיות וההוראות.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני השר, אדוני היושב־ראש, אני שמח על כך, שהיושב־ראש, ככנותו וביושרו, מבקש סליחה מחבר הכנסת אוריאל לין על העוול שנגרם לו, ואחר־כך מבקש סליחה משר המשטרה על העוול שנגרם לו. אני רוצה לפנות ליושב־ראש ולומר לו: מתי אתה מתכוון לבקש סליחה על העוול שגרמת לארפו־ציה? מתי אתה מתכוון לבקש סליחה מאזרחי ישראל על כך, שבתרגיל פוליטי לקחת רוב בכנסת והפכת אותו למיעוט ורמסת בדרך גסה מאוד את יסודות הדמוקרטיה במדינת ישראל?

אליקים העצני (התחיה):
מה הקשר לשאילתא?

עמיר פרץ (העבודה):
יש קשר.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת העצני, אני מודיע לכל מי שמקבלים רשות לדבר לעניין במסגרת של דקה ומעדיפים, במקום לדבר לעניין, להשמיץ אותי, שאפילו לא אכלול במסגרת הדקה שלהם את ההשמצות. תשמעו כמה שמתחשק לכם. אם זה יעזור למישהו בפריימריס, אני מפרגן לו.

חיים בר־לב (העבודה):
איוז הערה זו?

עמיר פרץ (העבודה):

אדוני היושב־ראש, עכשיו, לפי דעתי, נהגת בדרך שלפחות מבחינתי מטירה לחלוטין — כי אני יודע שאתה את שיקולך עשית מתוך הפריימריס שלך ומתוך העשירות שלך. ואם אנחנו משמיעים מחאה כנגדך, היושב־ראש, אנחנו לא עושים עוול למסע הציבורי, כשכל עם ישראל ציפה, שבצורה הוגנת תתבצע כאן הצבעה, ואתה לקחת רוב והפכת אותו למיעוט כדי להבטיח את מקומך בכנסת. ואל תטיף לנו מוסר על הפריימריס. אנחנו פה כדי להבטיח את זכותם של האזרחים לקבל בהגינות ובצדק מה שמגיע להם — —

היו"ר ד' שילנסקי:
עכשיו תיגש כבר לשאלה הנוספת.

עמיר פרץ (העבודה):

— ואתה מנעת את זה כחוצפה ובגסות רוח. ואתה נוהג כלפינו בגסות. אני מקווה שלא נזדקק לשר המשטרה שיכניס פה כוחות משמר הגבול. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני שר המשטרה, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, ראשית, אני רוצה לענות על שאלות של חבר הכנסת העצני. אחר־כך אתייחס לשאלות האחרות. ההוראות והדרך, כפי שאמרתי כבר קודם, שבה צריך לנהוג הן, שכאשר מגיע כוח רפואי, אמבולנס או רופא או חובש, הוא חייב לתת סיוע מידי לכל אדם שזקוק לו. אין כל התייחסות לשאלה אם זה יהודי, ערבי או נוצרי. זה לא רלבנטי כלל. הרלבנטיות היא על־פי כללים בין־לאומיים, לא רק הכללים

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, בטרם אשיב אני רוצה לומר, שחבר הכנסת שטרית פנה אלי לפני דקות ספורות דרך שליח, והודיע שהוא חולה בביתו, וביקש לדחות את השאילתא בעל-פה שהוא הגיש לשבוע הבא. אם הדבר תלוי בי, אני מסכים, כדי שהיא לא תבוטל. אבל אדוני יחליט בעניין זה.

לגבי השאילתא של חברת הכנסת אלוני, אני מצטער על הטעות שבבסיסה. אין זה נכון שביקרתי בכפר-השילוח ערב פניסת המתנחלים לשם. נכון הוא שביקרתי לאחרונה בעיר-דוד לפני שנים מספר. אין ספק שבאחד הימים אבקר במקום זה כבכל מקום אחר בירושלים.

אינני רואה מקום לשגר נציג מטעמי.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת שולמית אלוני. בבקשה.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני שר המשפטים, האם אפשר לבקש ממך שתבדוק באיזו דרך הוציאו את הנכס הזה מרשותו של האפוטרופוס על נכסי נפקדים? אני מבקשת ממך לקרוא את הפרוטוקול של ישיבת הוועדה לענייני ביקורת המדינה מאתמול, כאשר הוא הודיע שהוציאו את הנכסים האלה בעדות שקר ובעורמה.

הערה נוספת. האנשים בטוחים שאתה היית שם. משהו הזדהה כאילו זה אתה. ואני חושבת שכשאתה מחליט לגרש אנשים, בהחלטת הממשלה, מבתיהם, זה לא עיר-דוד אלא — לבקר בבתים שלהם ולראות איך עושים צדק.

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל בריזהר, ואחריו — לחבר הכנסת חיים אורון.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני שר המשפטים, מאחר שלא היית בכפר-השילוח, אבל אתה מתמצא במשפטים, כמו ראיתי, ואתה בקיא בהם מאוד, רציתי לשאול אותך כמה שאלות.

האם, כשר משפטים וכאדם הממונה על התקנון, מקובל עליך שיושב-ראש כנסת יכול לחטוף הצבעה?

קריאה:

כן.

מיכאל בריזהר (העבודה):

האם מקובל עליך שיושב-ראש הכנסת זקוק לשעות רבות ולימים עד שיבדוק דף שבו כתוב, שלמעשה, אתמול, זויפו תוצאות ההצבעה בסעיף 3?

האם מותר ליושב-ראש הכנסת להודיע מעל הבמה שהוא הולך לקיים בתום דבריו של חבר כנסת מסוים הצבעה, וכולם נערכים ומחכים להצבעה, ואחרי שהוא כבר מודיע על ההצבעה הוא פתאום חוכך בדעתו ומודיע שתהיה הפסקה, ואחרי שנגמרת ההפסקה הוא פתאום מכנס את נשיאות הכנסת כדי שהיא תחליט שלא תהיה הצבעה?

אדוני שר המשפטים, האם אתה חושב שיושב-ראש הכנסת נוהג לפי המשפט, לפי התקנון? האם אתה, כשר

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. לפני שאני ניגש לשאילתא שהופנתה אל שר המשפטים, ומאחר שעוד מעט מחליפים אותי, למען הסדר אני מוצא לנכון להודיע, שהיתה שאילתא של חברת הכנסת שולמית אלוני לשר המשפטים. לפי בקשת הסיעה, כפי שאומרים לי, הורידו אותה. עתה מבקשת חברת הכנסת אלוני להעלות אותה ושר המשפטים מסכים. לכן אני כולל אותה בסדר-היום והיא תבוא מייד אחרי השאילתא שכבר מצוינת בסדר-היום.

שר המשפטים ישיב על שאילתא בעל-פה מס' 572, מאת חבר הכנסת שמעון שטרית, בנושא: דברי שר השיכון על היועץ המשפטי לממשלה בעקבות הערות היועץ המשפטי על התנהגות השר. חבר הכנסת שטרית איננו כאולם. השאילתא בטלה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני יכול — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

לא, אין פרוצדורה כזאת.

573. ביקור השר בכפר סילואן

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר המשפטים, הכותרת היא: ביקורך בכפר סילואן ובבתים שפוננו שם.

ידוע לי, כי ביקרת בבתים שאליהם פלשו מתנחלים ערב הפלישה, ועוד בטרם הספיקו הללו להשליך משפחות לרחוב ולחבל ברכושן. הייתי שם.

למיטב ידיעתי, מצפים התושבים העקורים לביקור נוסף שלך.

שאלותי הן:

1. מדוע אינך מבקר במקום פעם נוספת כדי לראות במרעניך כיצד ממשלת ישראל עושה צדק — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, חברת הכנסת שולמית אלוני, מפנים את תשומת-לבי שאת לא קוראת מהכתוב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה נמצא בשאילתא.

היו"ר ד' שילנסקי:

אודה לך אם תיגשי לכאן.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה הכתוב.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מבקש למחוק מהפרוטוקול את כל מה שנקרא קודם, כי זה לא היה מן הכתוב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מישהו תיקן לי פה את השאילתא. בסדר.

למיטב ידיעתי, מצפים התושבים העקורים לביקור נוסף שלך.

ברצוני לשאול:

1. האם תבקר במקום פעם נוספת?

2. האם תשגר למקום לפחות נציג מטעמך?

שר המשפטים ד' מרידור:
פעמיים אייצדק לא עושה צדק, ולמרות דבריו, אדוני
היושבי-ראש, אני לא אשיב, כי אני כן אשמור על התקנון.

מיכאל בריזהר (העבודה):
יש לך מה להגיד? מה אתה יכול להגיד?

שר המשפטים ד' מרידור:
אני מבקש להשיב על חלק קטן מתוך השאלות, שנגע
לשאלת הראשונה של חברת הכנסת אלוני.

ראשית, חברת הכנסת אלוני, אני מצטער ששוב אמרת דבר
שאינו מדויק. אמרת: כשאתה מחליט לגרש אנשים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמרת: הממשלה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אמרת: כשאתה מחליט לגרש אנשים כהחלטת ממשלה.
מימי לא החלטתי לגרש אדם משום מקום, וגם הממשלה, אגב,
לא החליטה לגרש שום אנשים משום מקום כעניין
כפר-השילוח. אבל אני מציע שנדבק בעובדות.

שמעתי על הישיבה שהיתה אתמול או שלשום כוועדת
ביקורת המדינה. ביקשתי לקבל את הפרוטוקול של הישיבה
הזאת ואבדוק מה שכתוב שם.

דן תיכון (הליכוד):
אני מציע לך להמתין עד להשלמת הדיון.

שר המשפטים ד' מרידור:
אני רוצה לומר למי שיכול לטעות מתוך הדברים שנאמרו
כאן: האפוטרופוס על נכסי נפקדים איננו חלק ממשרד
המשפטים ופעולותיו אינן במסגרת משרד המשפטים. אם נכון
הדבר — ואני לא קראתי — כפי שצוטט כאן עליידי הדוברים,
כאילו נאמר בוועדה על-ידי נציגת משרד המשפטים
שהאפוטרופוס פעל בניגוד לחוק ולתקנות, הדבר חמור מאוד.
אבל אם זה נכון או לא אני אבדוק כשאקרא את הפרוטוקול.
תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתם ממשיכים באותן שיטות.

ג. שאלות ותשובות

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אדוני היושבי-ראש, תקים ועדה.

היו"ר ד' שילנסקי:
אדוני סגן השר, רק דקה, עד שאבהיר פה משהו. אני רואה,
חבר הכנסת מיעארי, שפה מודפס ומחוק, ולכן לא קראתי. למה
זה מחוק?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
זה מודפס. אני קיבלתי הודעה שזה היום.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיעארי, אני מאשר לך שזה מודפס. בנייר

המשפטים, מוכן להגיד אמן אחרי מה שראינו כאן הלילה
ואחרי דברים שהופכים לכתם על הדמוקרטיה הישראלית בכל
צורתה? האם אתה מוכן להשלים עם כך?

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושבי-ראש, כבוד שר המשפטים, משרד מעורב
ומשולב מאוד במה שאנחנו קוראים "אירועי סילואן". גם דרך
פעולתו של האפוטרופוס על נכסי נפקדים, שכפי שכבר הוזכר
כאן קודם, עדותו ודבריו, ודבריה של הגברת פליאה אלבק
אתמול בוועדה לענייני ביקורת המדינה הם פרק קשה מאוד
בדפוס המינהל. אני מציע לך ומבקש ממך, ואני מוכן לעזור
לך לקבל את הפרוטוקול הזה, לעבור על כולו ולראות את חלקו
של משרדך, תוך עקיפה מוצהרת של תקנות על-ידי הממונים,
של חוקים שקשורים בפעולת האפוטרופוס על נכסי נפקדים.
אני רואה את עזות פניך. הגברת פליאה אלבק אמרה בוועדה
לענייני ביקורת המדינה: האפוטרופוס על נכסי נפקדים פעל
בשש השנים האחרונות באופן שאיננו על-פי החוק. זה מופיע
בפרוטוקול הוועדה.

והדבר החמור עוד יותר: בחוות הדעת של היועץ
המשפטי, שהיתה מסוג השאלתא הקודמת והועברה לראש
הממשלה בנושא תצהירו של השר שרון לבג"ץ, בניגוד לעמדת
הממשלה, שלא על-פי הנהלים — האם נקט ראש הממשלה
פעולה כלשהי, מה שמתחייב ממנו ומה שהיועץ המשפטי פנה
אליו לעשותו, כאשר הוא קיבל לפני למעלה מחודש וחצי
פנייה של היועץ המשפטי, כאשר לשר השיכון הפועל בניגוד
לנהלים ובניגוד לעמדת הממשלה?

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:
אדוני היושבי-ראש, אני אשיב רק על חלקים מועטים
בשאלות שנשאלו, שהם על-פי התקנון, זאת אומרת נוגעים
לשאלתא, ולא על כל החלקים האחרים.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני לא מתנגד שתענה. כפי שלא התנגדתי שיגידו את כל
הדברים שנאמרו. שחרגו מהתקנון, אני גם לא אתנגד אם תרצה
לחרוג מהתקנון, צריך להיות צדק לכל הצדדים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הוא בעד הקפדה על התקנון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושבי-ראש — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אצלי לא כתוב שיש שאלתא. סגן שר הביטחון ישיב על
שאלות. בבקשה.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושבי-ראש, תסלח לי. יש לי שאלתא בעל-פה
שקשורה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
אצלי לא מופיע, תיכף נברר.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אדוני היושב־ראש, נגיד שהשאלתא מתייחסת למה שנאמר באוניברסיטת תל־אביב, שרוצים לגרש את הסטודנטים הערבים ולנקות את האוניברסיטה מהם.

היו"ר ד' שילנסקי:
ראיתי את הכותרת.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אם הדבר הזה לא חשוב ושר החינוך לא רוצה, הוא עיף — כולם עיפים — ודוחים את זה — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיעארי, זה חשוב. צריך לענות גם כשזה לא חשוב, ובפרט כשזה חשוב. אבל אתה שמעת את הכול. כפי שאני שמעתי גם אתה שמעת.

חבר הכנסת חגי מירום. יש לך שאלה לסדר־היום.

חגי מירום (העבודה):
שאלתי היא לסדר־היום של היום. כבוד היושב־ראש, אני מבין שהדין בנושא של חוק־יסוד: הממשלה עובר ליום שני בשבוע הבא. אבל במהלך ההצבעה הלילה היתה שאלה מאוד מאוד טכנית, שקשורה למספר המצביעים על סעיף עקרוני בתוך החוק. חברי הכנסת גילו שיש טעות במספר המצביעים, והעמידו אותך על הטעות הזאת. נמסר לך, אדוני, פרוטוקול, ואנחנו עדיין מחכים לתשובת היושב־ראש, מה הכרעתו. מה, אדוני היושב־ראש, אתה חושב היתה תוצאת ההצבעה?
לעניין זה, כבוד היושב־ראש, אינני חושב שצריך להמתין — — —

היו"ר ד' שילנסקי:
זאת לא שאלה לסדר־היום.

חגי מירום (העבודה):
— — — עד ליום שני. אני מבקש לדעת: האם תשיב לנו היום מה היתה תוצאת ההצבעה?

היו"ר ד' שילנסקי:
זאת לא היתה שאלה לסדר־היום, זה היה ניצול הכמה על־מנת להשמין, אבל לא אכפת לי, עוד השמעה.

חגי מירום (העבודה):
לא, אני מנסה להבין, האם תיתן לנו היום תשובה על עניין זה? אני רוצה לדעת, האם הכנסת תזכה להבין מה היתה תוצאת ההצבעה הלילה, או שמא אנחנו צריכים להמתין עד יום שני בשבוע הבא, אולי עד יום שני בשבוע שאחריו, על־מנת לדעת מה היו התוצאות שרשומות בפרוטוקול?

היו"ר ד' שילנסקי:
אני אענה לך. ראשית כול, אני חוזר ואומר שזה היה ניצול, בצורה לא־נכונה ולא־יפה, לבקש להעיר לסדר־היום ולנצל זאת כדי להוסיף חוליה לשרשרת ההשמעות.

אשר לשאלתך — מייד אחרי שהפסקתי את הישיבה באו אלי חברי ליכוד בזעם רב: למה הפסקת? היה לנו רוב. אחר־כך באו חברי המערך או האופוזיציה ואמרו: למה הפסקת? היה לנו רוב. כך שאינני יכול להגיד לך מה יכולה היתה להיות התוצאה לו התקיימה ההצבעה.

חגי מירום (העבודה):
היא התקיימה.

היו"ר ד' שילנסקי:
סגן שר הביטחון ישיב על שאלתא מס' 4078 של חבר

שקיבלתי — מחוק. תרשה לברר מה קרה. תואיל לשבת ואני אברר ואבהיר לך מה קרה.

אלוהיו בן־מנחם (העבודה):
אדוני היושב־ראש, תקים ועדת בדיקה.

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיעארי, תואיל לשבת, אגיד לך את התשובה שקיבלתי, והיא אינה משביעה את רצוני. כפי שמוסרים לי מהמזכירות, שר החינוך הודיע שהוא עיף מהלילה והוא לא יכול לבוא. אני מצטער שגם לי לא נאמר הדבר ומצטער שלא נאמר גם לך. אבקש להביא את זה בהודמנות הקרובה ביותר ולברוק מה האפשרות.

חגי מירום (העבודה):
יש לי שאלה בקשר לסדר־היום.

היו"ר ד' שילנסקי:
בסדר, תשאל מהמיקרופון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
בוה הסתיים העניין, אדוני?

היו"ר ד' שילנסקי:
מה אני יכול לעשות? שר החינוך איננו. הרי אני לא יכול להשיב במקומו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אתה יכול להכריז על הפסקה, לכנס את הסגנים ולדחות את העניין ליום שני.

היו"ר ד' שילנסקי:
שמעתי את הצעתך, נחשוב אם לקבל אותה. צריך קצת לחשוב. הנה, חבר הכנסת וירשובסקי יחליף אותי ואז אני אחשוב.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר ד' שילנסקי:
חבר הכנסת מיעארי, יש עוד שאלה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
יש לי הרבה שאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:
לא, בנושא הזה אני מתכוון.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אני רוצה לדעת: למה לא הודיעו לי?

היו"ר ד' שילנסקי:
אין לי תשובה, אני אשאל את המנגנון ואברר. ייתכן שלא הודיעו לך. גם הם עיפים, גם עובדי הכנסת, עבדו פה קשה מאוד. בכל אופן, אני אברר ואברוק.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
תסלח לי, אדוני היושב־ראש, זו הפעם השלישית שקובעים ונותנים לי תאריך ואומרים שהשאלתא הזאת נדחת. אני באמת לא יכול להבין.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני גם אברר מה היתה הסיבה של הפעמים הקודמות. אני מבקש לתת לי את התשובה, גברתי, סגנית מזכיר הכנסת. אבקש לתת לי תשובה בכתב למה מקרים קודמים נדחו, על־מנת שאוכל להעביר לחבר הכנסת מיעארי. תודה רבה.

2. מה הוא המצב הקיים כיום?

3. האם תותר הכנסת ספרי לימוד לתלמידים עצורים או אסירים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1-3. מותר להעביר ספרים, לרבות ספרי לימוד, לכלואים השוהים במתקני כליאה של צה"ל. על-פי הנוהל הקיים, על הגורם המעביר ספר למלא טופס שיש בו פירוט הספרים וסוג הספר. ככלל, אין נפסלים ספרי לימוד המאושרים במערכת החינוך באזור יהודה, שומרון וחבל-עזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה נוספת. בבקשה.

עבד-אללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

כבוד סגן השר, בקשר לספרי הלימוד הובהרה החמונה. אבל אני רוצה לשאול שאלה נוספת בקשר לחומר נוסף, עיתונים וספרים שעברו צנזורה, אושרו והודפסו בתוך המדינה. האם מותרת הכנסתם למתקנים שבהם יש עצירים ואסירים פלשתינים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, השאלה עסקה בהכנסת ספרי לימוד לבתי-המעצר ולבתי-הכלא המנוהלים על-ידי צה"ל. אם יש לשאול שאלות נוספות בנושאים אחרים, אני מציע לו להגיש את השאלות שלו בכתב, ואנחנו נשיב עליה.

4125. צווי הפקעה באזור רמאללה

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

תושבי הכפרים כפר-מאלק, דיר-דבואן, כמון, טיבה, ודיר-ג'ריר (אזור רמאללה) הציגו בפני צווי הפקעה ומפה, שלטענת תושבים אלה מציגה כ-100,000 דונם.

ברצוני לשאול:

1. האם טענות אלה נכונות?

2. נוכח הפגיעה בפרנסתם ובזכותם כביכול של תושבים אלה על הקרקע, האם יבוטלו צווי ההפקעה?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1-2. אין מדובר בהפקעת מקרקעין, צעד המהווה שלילת בעלות במקרקעין, לצרכים ציבוריים. מדובר בארגון מחדש של שטחים שנסגרו לצרכים צבאיים, החל משנת 1972 ועד לפרסום הצו הנוכחי.

יודגש כי צו זה בא במקום צווי הסגירה אשר הוצאו בעבר. סגירת שטחים לצרכים צבאיים נעשית בשל נחיצותם לצה"ל, ואין מדובר בשלילת בעלות אלא באיסור כניסה לשטח בתקופת השימוש של צה"ל במקום.

תושבי הכפרים הנ"ל רשאים לעבד את הקרקעות ולהשתמש בהן למרעה ככל עת שצה"ל אינו משתמש בהן — למשל, כשבתות, בחגים ובימים נוספים שבהם אין חיילים מצויים במקום.

תושב המוכיח זכויותיו בקרקע רשאי לקבל אישור מטעם רשויות המינהל האזרחי שבאזור מגוריו לרעות או לשהות בשטח בתנאים מסוימים. תושב המוכיח בעלותו על קרקע, ולא מתאפשר לו השימוש כתוצאה משהייה של צה"ל במקום, יקבל דמי שימוש שנתיים.

הכנסת אריה אליאב. הוא איננו. השאלתא נמסרת לפרוטוקול.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מבקש להשיב, אם אפשר.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה. חבר הכנסת וירשובסקי.

4078. התנהגות אנשי אבטחה בשכם

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר הביטחון ביום י"ד בחשוון התשנ"ב (22 באוקטובר 1991):

ביום 13 באוקטובר 1991 התפרסמו בעיתון "ידיעות אחרונות" תמונות שבהן נראים אנשי אבטחה ישראלים הופכים דוכני ירקות בשוק בשכם.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדק הרקע להתנהגות זו של אנשי האבטחה בשכם והיא נמצאה מוצדקת על-ידי משרדך?

2. האם נעצרו האנשים המצולמים היטב בתמונות אלו?

3. האם יש תקנות מפורטות לגבי תנאי פעילותן של חברות האבטחה בשטחי י"ע?

4. האם עמדו קציני צה"ל בצד ולא עשו דבר נוכח המתרחש?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, בתשובה על שאלתא מס' 4078 של חבר הכנסת אריה אליאב, הריני מתכבד להשיב:

1-2. השר ברק את נסיבות האירוע. התנהגות אנשי האבטחה לא היתה הולמת ולא היתה מוצדקת. הוגשה נגדם תלונה למשטרת ישראל.

3. התשובה חיובית. על-פי צו שהוצא באזור יהודה ושומרון, כל העוסק בשמירה ובאבטחה, ובכלל זה גורמים פרטיים, חייב לקבל היתר עיסוק, כאשר בהיתר מפורטים הכללים שעל-פיהם פועלת החברה.

4. אלוף הפיקוד מינה קצין בדרגת אלוף-משנה, אשר חקר את השתלשלות האירועים. כתחקיר נמצא, כי קציני צה"ל פעלו כיואת ולא עמדו מנגד. עם זאת, ננקטו צעדים משמעותיים נגד שני קצינים על כך שלא עצרו את המאבטחים מייד עם הגעתם לאזור האירוע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש שאלה נוספת?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא איננו.

4124. ספרי לימוד בבתי-כלא צבאיים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום כ"א בחשוון התשנ"ב (29 באוקטובר 1991):

בחלק מבתי-הכלא של צה"ל, שנמצאים בהם תלמידים כאסירים וכעצורים, נמנעת הכנסת ספרי לימוד המאושרים במערכת החינוך בשטחים.

ברצוני לשאול:

1. מה היא מדיניות משרדכם לגבי הכנסת ספרי לימוד לבתי-הכלא השייכים לצבא?

התיכון ביישוב ועם יושבי־ראש ועד ההורים לשעבר, מר נבהאן אל־צאנע. גם סוכם עם מנהלי בתי־הספר כי תחקיקם פגישה של מפקד המתאם ביישוב לגייה עם ועד ההורים ועם מנהלי בתי־הספר.

מנהלי בתי־הספר ומר נבהאן אל־צאנע נתבקשו להעביר תלונותיהם בעתיד למפקד תיאום שטחים בפיקוד הדרום, תוך ציון פרטים מזהים של חיילי צה"ל שינווטו בתחום היישוב בניגוד לפקודות.

מנהלי בתי־הספר ומר נבהאן אל־צאנע הביעו שביעות רצונם מדרך הטיפול של צה"ל במקרה הנדון ומהקשר הבלתי־אמצעי שנוצר בין צה"ל ליישוב.

4280. עדות נגד "גנרל אלקטריק"

חבר הכנסת מ' שחל שאל את שר הביטחון ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

הכתבה בעיתון "דיעות אחרונות" מ־31 באוקטובר 1991 באשר למשפט התביעה העומד להיפתח בארצות־הברית נגד חברת "גנרל אלקטריק" מעלה כמה שאלות.

ברצוני לשאול:

1. האם יש אמת בדיעה שלפיה הופעל לחץ על איש חיל האוויר לשעבר גד רכס, שיחזור בו מנכונותו להעיד במשפט התביעה על פגם בתכנון מנוע המטוס?

2. האומנם נכון כי ישראל חתמה הסכם שיפוי בעניין זה עם "גנרל אלקטריק"?

3. אם כן — מה היו הנימוקים לכך?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למיטב ידיעתנו, לא הופעל לחץ על האיש. תשומת לבו הופנתה לפקודות הצבא לגבי מסירת מידע צה"לי מסווג.

2 — 3. במסגרת ההתקשרויות החוזיות לייצור המטוס "כפיר" נתן משרד הביטחון סעיף שיפוי לטובת חברת "גנרל אלקטריק", יצרנית מנוע המטוס, לעניין תביעות אזרחיות הנובעות משימוש במנוע במטוס־צבא. סעיף שיפוי, כאמור, מקובל בעסקאות רכש ציוד לשימוש צבאי, ובמיוחד בעסקאות רכש ציוד למטוסים.

4377. דמי נסיעה לחיילי מילואים

חבר הכנסת רן כהן שאל את שר הביטחון ביום י"ט בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991):

נודע לי, שחיילי מילואים המשרתים בבסיסים פתוחים מקבלים החזרי נסיעות, הלוך וחזור, במזומן על כל יום מילואים. לעומת זאת, חיילי מילואים המשרתים בבסיסים סגורים וביחידות שדה מקבלים תלושי נסיעה רק כעבור היום הראשון והיום האחרון.

ברצוני לשאול:

1. מדוע חיילי המילואים בבסיסים הפתוחים מקבלים החזר כספי במזומן בעוד בבסיסים הסגורים מקבלים תלושים שלא ניתנים למימוש במקרה של נסיעה ברכב פרטי?

2. מדוע מופלים חיילי הבסיסים הסגורים לרעה גם בכך שאינם מקבלים החזר עבור נסיעות בחופשה במהלך שירותם?

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה נוספת. בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, אדוני סגן השר, ראשית, אני מודה לך על התשובה המפורטת. אבל ברצוני לשאול שאלה נוספת. בצו כתוב — וראיתי את הצו — שלאנשים מחוץ למקום אסור להיכנס למקום. בעוד לאנשים שגרים במקום מותר להמשיך לגור במקום. האם באותם מקומות שנסגרו יש התנהלויות או יישובים? ואם כן — איך יכול להיות שאימונים של צה"ל, או שהות של צה"ל במקום איננה פוגעת באנשים הגרים שם, הנמצאים במקום?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב־ראש, חבר הכנסת האשם מחאמיד, השאלה שלך התייחסה קודם כול להפקעת מקרקעין. הבהרתי כאן חד־משמעית, שלא מדובר כאן בהליך משפטי של הפקעת מקרקעין. הקרקעות האלה נתפסו לצרכים של הצבא. בכל אותם מקומות שהצבא זקוק למקרקעין האלה, אין ספק שגם לא קמים ולא מוקמים התנהלויות או יישובים כלשהם.

אשר לשאלה של כניסת תושבים כאלה או אחרים למקום — הבהרתי שבימים שצה"ל אינו משתמש בשטחים האלה לצרכיו הכניסה מתאפשרת, ובימים שצה"ל זקוק לשטחים האלה לנושאים שונים, כמובן באמצעות הצו הזה נאסרת כניסה על תושבים.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איך הם ידעו?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

באותם ימים של חגים, שבהם צה"ל לא משתמש ולא מתאמן במקום, אמרתי שיכולים לבוא ולשהות במקום הזה. אם יש פרטים נוספים שלא מובנים לתושבים — כדאי שהם יבואו בדברים עם הגורמים האחראים באזור הזה ויובהר להם בצורה מפורטת יותר ומדויקת יותר מה מותר ומה אסור.

4255. אימונים צבאיים בבית־ספר בדואי

חבר הכנסת א' כ"ץ־עוז שאל את שר הביטחון ביום ה' בכסליו התשנ"ב (12 בנובמבר 1991):

נודע לי, כי חיילים נכנסו לבית־ספר יסודי בדואי בעיירה לגייה שבנגב, ואחרי שהתאמנו, שכחו במקום תחמושת חיה (צילום הידיעה רצ"ב).

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע לשר על מקרה זה, ועל מקרים דומים אחרים?

2. אם כן — מדוע מתאמנים חיילי צה"ל בבית־ספר?

3. כיצד עומד משרדך לפעול בנושא זה על־מנת למנוע מצבים אלו?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. על המקרה נודע לי מהשאלתא שלך.

2 — 3. בעקבות התלונה הופצה שוב פקודה האוסרת על כל יחידות צה"ל לנווט ביישובים/מאהלים בדואיים.

מפקד תיאום־שטחים בפיקוד הדרום שוחח טלפונית בנושא עם מנהל בית־הספר היסודי "לגייה", עם מנהל בית־הספר

4385. העמדה לדין של תושבי יש"ע
בגין מגעים עם אש"ף

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר הביטחון ביום כ"ו בכסליו
התשנ"ב (3 בדצמבר 1991):

"קול ישראל" מסר ביום 20 בנובמבר 1991, כי קיימת
כביכול מדיניות של משרד הביטחון, שלא לגרום להעמדה לדין
של תושבי יש"ע הערבים המקיימים מגע עם גורמי אש"ף,
ובתנאי שהמפגשים הם "למטרות פוליטיות" ולא "למטרות
עיוניות", קרי פעולות חבלה.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעה נכונה?

2. אם כן — על דעת מי נפלה ההחלטה שלא ליישם
ביש"ע את החוק האוסר מפגשים כאלה?

3. האם אין למעשה לגיטימציה לכך, שהנציגים
הפלשתינים המקומיים מופעלים על-ידי ארגון החבלה
בתוניס?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1—3. הידיעה אינה נכונה. תושבי יהודה, שומרון
וחבל-עזה, המקיים מגע עם ארגון עוין בירדן, עובר בכך
עבירה ודינו כדין האחרים לעניין, שכן לא ניתנה כל הנחיה
היוצרת הבחנה בין סוגים שונים של המגעים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה נוספת, בבקשה.

אליקים העצני (התחיה):

אני מודה לסגן השר על ההבהרה, ואכן היא מועילה מאוד.
אבל אם כך, מתבקשת השאלה, מדוע במקרים הידועים, ואשר
פורסמו ולא הוכחשו, של פגישות של אנשים מיהודה,
משומרון ומחבל-עזה עם מנהיגי מחבלים — האחרונה היתה
של האשה מרמאללה ושל אנשים אחרים — לא הועמדו אלה
לדין, כאשר היה ברור ולא היתה שום הכחשה שהם נפגשו,
אפילו נסעו לתוניס. אני זוכר מקרה בולט אחד, של ראש עיריית
בית-לחם שהופיע בטלוויזיה ואמר: נפגשתי עם יאסר ערפאת,
ואני מודיע את זה בטלוויזיה לצרכים חינוכיים, כדי להרגיל
אתכם לכך. אני ראתי את זה בטלוויזיה בעצמי, עם ישראל
ראה. הוא לא הועמד לדין. האשה מרמאללה, שמה חזר אלי
עכשיו, הגברת ד"ר חנאן עשראוו, ביקרה בתוניס, ואין דין
ואין דיין. שלושה צרפים יהודיים, מייד מביאים את הצבא.
האם יש דין אחד לכול?

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש מקום לשאלה נוספת ולא לנאום נוסף. בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

כתשובה על השאלות הנוספות של חבר הכנסת אליקים
העצני, אני מבקש לחזור ולהדגיש, שאין כל הבחנה בין איש
זה לאחר ביחס לעבירות על החוק, וכל מגע עם ארגון עוין הוא
בבחינת עבירה.

אם יש לחבר הכנסת העצני שאלות קונקרטיות על מקרים
כאלה או אחרים, אני מציע לו לשאול את השאלות בצורה
ספציפית, ברורה, ואני מבטיח להשיב לו על השאלות
הקונקרטיות שהוא ישאל.

4457. התעללויות בבתי-כלא צבאיים

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר הביטחון ביום ג' בטבת
התשנ"ב (10 בדצמבר 1991):

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—2. חיילי מילואים המשרתים בכסיסים פתוחים שבהם
אין סידורי לינה זכאים לקבל החזר הוצאות נסיעה ממקום
השירות אל מקום המגורים הלך וחוזר מדי יום, על-פי מחיר
נסיעה באוטובוס ובתנאי שהנסיעה בוצעה כפועל. החזר
משולם במזומן עם סיום שירות המילואים.

חייל מילואים המשרת ביחידה עם סידורי לינה זכאי לקבל
החזר הוצאות נסיעה בחופשה בהתאם להיקף החופשות שלהן
הוא זכאי במהלך שירותו במילואים, גם תשלום זה מבוצע
במזומן עם סיום שירות המילואים.

שוברי נסיעה מונפקים לכלל חיילי המילואים, למעט אלה
המתגוררים בסמון למקום שירותם, והם מיועדים ליום
ההתייצבות וליום השחרור, ללא הבחנה אם הבסיס פתוח
או סגור.

4378. התארגנות קצינים במינהל האזרחי

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר הביטחון ביום י"ט
בכסליו התשנ"ב (26 בנובמבר 1991):

באחרונה פורסם בעיתונות על התארגנות של קצינים
המשרתים במינהל האזרחי בשטחים, לשם דיון במעמדם
ובזכויותיהם מול חששם, שבעת החלת האוטונומיה ייאצו
חלקם או כולם לפרוש מהצבא.

ברצוני לשאול:

1. האם מדובר במגמה חדשה בזרועות הביטחון שעל-פיה
מתארגנות קבוצות בתוך הצבא על בסיס של ארגון עובדים?

2. האם ידע משרד הביטחון על הכינוס? אם כן — האם
אין כאן מגמה של ניסיון להשפיע על החלטות הדרג המדיני
על-ידי יצירת תסיסה ודאגה פנימית ככוחות הביטחון?

3. אם כן — מה יעשה משרד בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1—3. אין מדובר בהתארגנות של קציני צה"ל אלא
בכינוס של אזרחים עובדי המדינה, המועסקים במינהל האזרחי
מטעם המשרדים הייעודיים. הכנס עסק בנושאים הקשורים
לזכויות הפרסונליות והסוציאליות של העובדים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בתוקף תפקידי הנוכחי, אני לא יכול לשאול שאלה נוספת.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

למה, מבחינתי אתה יכול.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, זה לא מקובל. אני לא חושב שמדובר על זה בתקנון
ואני לא אריב על זה.

קריאה:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני כאן ממלא את התפקיד שלי. אם יש לכם פניות, אנא
— למישור אחר ולא אלי.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

אריה אליאב (העבודה):

— — — רד ממני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אליאב, חבר הכנסת העצני, אנחנו כשלב של תשובה על שאילתות.

רענן כהן (העבודה):

אני מקווה שהוא ייתן תשובה עניינית.

מיכאל בריזר (העבודה):

הוא לא נתן תשובה על שאילתא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אנחנו נשמע אותה. הרי לא אפשרו לסגן השר להשיב. בבקשה, אדוני סגן השר.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

בתשובה על השאלות הנוספות של חבר הכנסת אליאב, ראשית, המקרה הטרגי שבו מדובר נחקר ביסודיות, וכל הלקחים שנחקשו הופקו ונלמדו. אני משוכנע שהגורמים שבדקו זאת עשו עבודתם נאמנה.

אשר לשאלה השנייה שלך, אנחנו לא רואים כל קורלציה בין נושא האינתיפאדה לבין התנהגות החיילים.

אריה אליאב (העבודה):

טוב שאתם לא רואים. אני רואה קורלציה נוראה, ומי שלא רואה אותה הוא עיוור, לא האיש הזה, אתם עיוורים.

רענן כהן (העבודה):

האם נעשה מחקר לאור הדברים שנאמרו?

ראובן ריבלין (הליכוד):

בין הציונות לאינתיפאדה יש קורלציה. מה נעשה?

אריה אליאב (העבודה):

הוא בשבילי לא-ציוני.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מוכרח להעריך את הכושר הגופני והרוחני שלכם. אחרי ליל שימורים כזה, מרץ כזה.

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת העצני, אני מבקש ממך, לא נעשה מזה כאן דו-קרב של צעקות.

4492. פעילות חב"ד בבסיסי צה"ל

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר הביטחון ביום " בטבת התשנ"ב (17 בדצמבר 1991):

פעילות חב"ד בבסיסי צה"ל היא נושא העולה מעת לעת על סדר-היום הציבורי — ותמונה ברורה אין.

ברצוני לשאול:

1. האם פעילים אנשי חב"ד במסגרות צבאיות, ואם כן — מה היא מטרת הפעילות. באילו מסגרות צה"ליות היא מתנהלת, ומי מפקח עליה מטעם הצבא?

ממשפטם של חיילים הנאשמים בהתעללות בחייל אייל נחשון, וזיכרונו לברכה, עולים פרטים קשים ביותר: החייל היה כבול 24 שעות ביממה, הושפל והוכה, חסר אוניס.

ברצוני לשאול:

1. האם קיים כיום מנגנון מחוץ לבתי-הכלא הצבאיים המפקח על כל המתחולל בין כותלי בתי-הכלא הצבאיים?

2. מה הוא היקף תופעת ההתעללות בעצירים כפי שידוע לשלטונות הצבא?

3. מפקד הכלא בצריפין, סגן-אלוף בראל, טען במשפט כי האסיר אייל נחשון היה אלים מאוד, ולכן נהגו בו בחומרה כזאת. האם אין דרכים אחרות לטיפול בחיילים אלימים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

1. התשובה חיובית. קיימים מנגנוני פיקוח ובקרה, בין היתר עליידי פרקליטות צבאית, נציב קבילות חיילים, מבקר מערכת הביטחון וכן גורמים מקצועיים ומפקדים במשטרה הצבאית.

2. ממצאי ביקורות ונתונים הנמצאים אצל הגורמים הצבאיים אינם מצביעים על קיום תופעה של התעללות בכלואים.

3. בבסיסי הכליאה מתרכזת אוכלוסייה קטנה וחרירה של חיילים בעלי דפוס עברייני עם עבר פלילי, למודי ניסיון בבתי-סוהר אזרחיים, או אלכוהוליסטים ונרקומנים, שהכלא הצבאי הוא עבורם התחנה האחרונה לפני שחרורם מצה"ל.

אוכלוסייה חריגה זו של חיילים מופרדת מיתר הכלואים במגמה לנטרל את השפעתה השלילית, והיא מטופלת פרטנית הן על-ידי רמת הפיקוד ככלא והן על-ידי הגורמים הטיפולים השונים.

בקרב הכלואים החריגים קיימים מקרים של חיילים הפוגעים פגיעה קשה במשמעת הכלא, או תוקפים חיילי סגל, או מתפרעים, ויש חשש שיפגעו באחרים או בעצמם או ברכוש. במקרים כאלה ננקטים כלפי הכלואים אמצעי ריסון דוגמת שימוש בכוח סביר ותכליתי או כבילה באזיקים. אמצעי הריסון אינם אמצעי ענישה אלא הם באים להשיג מטרה מוגדרת. כשנים האחרונות הוגבלו אמצעי הריסון הנוגעים לשימוש באזיקי רגליים וידיים, וכמו כן, בכל מקרה של שימוש בכוח מתקיים תחקיר בראשות מפקד הכלא לבדיקת כל מקרה לגופו.

מודגש שאמצעי הריסון או השימוש בכוח מהווים האמצעי האחרון לטיפול בכלואים, וזאת לאחר שהשימוש ביתר האמצעים לא עלה יפה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת אליאב, בבקשה.

אריה אליאב (העבודה):

האם כבוד סגן השר חושב שיש קשר בין ההשוואה, לדעתי ההרסנית, של האינתיפאדה על נפשם ועל בריאותם הרוחנית או הפסיכולוגית גם של החיילים הצעירים, גם של הסוהרים, והאם אין אתם חושבים שהאלימות שהם עוסקים בה כתוך האינתיפאדה גולשת ועוברת ליחסים ביניהם, וליחסים ביניהם לבין המפקדים שלהם, והיא אחת הסיבות המכריעות לתופעות שעליהן דיברנו? האם אתם בודקים את הקורלציה בין האינתיפאדה לבין הערעור הנפשי של חיילים צעירים רבים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:
תסלח לי, האם אני עומד כאן ומתכבד אתך? אני משיב לך
בשם מערכת הביטחון. התשובות שנאמרו כאן הן התשובות
הפורמליות של המערכת.

4563. פעילות חב"ד בכסיסי צה"ל

חבר הכנסת ע' יוסמן שאל את שר הביטחון ביום י"ז בטבת
התשנ"ב (24 בדצמבר 1991):

צה"ל נוהג להכניס את אנשי חב"ד לבסיסי חגים, על-פי
הסדרים מן העבר. בשנים האחרונות צומצמה האפשרות
לפעולה של החזרה בתשובה בקרב חיילים, אך אנשי חב"ד
מבקרים לעתים בכסיסים.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הנהלים של כניסת אנשי חב"ד לבסיסי צה"ל?
2. האם יאפשר צה"ל גם לנציגים של זרם היהדות
הרפורמי והקונסרבטיבי לבקר בחגים בכסיסים, על-פי
העיקרון שאין להעדיף זרם אחד ביהדות על אחר?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. צה"ל מתיר כניסת אנשי חב"ד למחנות צה"ל רק בליווי
אנשי הרבנות הצבאית הראשית.

אנשי הרבנות הצבאית הופקדו על ביצוע ההסדר, כדי
להבטיח שלא תהיינה חריגות, וכן בתוקף היותה של הרבנות
הגורם היחיד המאשר את כשרות המזון המובא למחנה צה"ל
לפי חוק ולפי פקודות הצבא.

2. התשובה שלילית.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה רבה לסגן שר הביטחון.

ד. הצעה לסדר-היום

דברי ראש הממשלה והשר שרון נגד האופוזיציה

אברהם רביץ (דגל התורה):
אתה מאשים את חבר הכנסת ורדיגר שעשה כוונה

— — —

חיים רמון (העבודה):
אני מבקש שלא יפריעו לי.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אני שואל אותך, ואני מבקש תשובה.

חיים רמון (העבודה):
חבר הכנסת רביץ, אני לא רוצה שתפריע לי. אני מבקש,
אדוני היושב-ראש, שזה לא יהיה על-חשבונך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא, זה לא יהיה על-חשבונך. חבר הכנסת רביץ, אני
מבקש ממך לשבת. חבר הכנסת רמון ביקש שלא לשאול אותו
שאלות, כי הוא רוצה להשיב. אני מבקש לאפשר לו לדבר, כי
על כל הפרעה אתן לו זמן נוסף.

אברהם רביץ (דגל התורה):
זו האשמה חמורה כלפי חבר כנסת שאינו פה.

2. האם יש גופידת ותרבות אחרים, מלבד חב"ד, הפעילים
במסגרות צה"ליות? ואם כן — מי הם הגופים האלה ומה הם
תחומי פעילותם?

סגן שר הביטחון ע' עלי:
1. התשובה שלילית.

2. התשובה שלילית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, בבקשה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני סגן השר, אני לא יודע מה הסיבה, משום מה אתה
הולך כנראה בעקבות שרי הביטחון, גם הקודמים וגם
הנוכחיים.

אני רוצה להבין, אדוני סגן שר הביטחון, מדוע מתכחשים
לפעילות הרתית — מילא, אני מדבר על פעילות חרדית בתוך
בסיסי צה"ל. רציתי לדעת אם יש איזו מסגרת, באיזה אופן זה
נעשה, מה קורה, אם יש איזה פיקוח. אדוני סגן השר משיב
כפשטות: על שאלה מס' 1 — לא. על שאלה מס' 2 — לא,
תודה רבה. אני מבקש ממך תשובה ברורה יותר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, אדוני סגן השר, תודה, חבר הכנסת ביטון.

סגן שר הביטחון ע' עלי:
בתשובה על השאלות של חבר הכנסת ביטון — אני פשוט
תמה. הוא שאל שאלות: התשובה עליהן היא שלילית. למה
ציפית, חבר הכנסת ביטון, שאעמוד כאן ואומר שהתשובות על
השאלות שלך חיוביות? התשובה שלילית, ואני לא רואה כל
טעם להתייחס לפרט כזה או אחר.

אין כל פעילות מהסוג שעליה אתה מדבר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
השאלה היא, אם התשובה הזאת היא רשמית, או אמיתית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא: הצעות
לסדר-היום. יש שינוי בסדר הרשימה. להצעה הראשונה —
אני קורא לחבר הכנסת רמון להציג את הצעתו לסדר-היום
מס' 6313 בעניין: דברי ראש הממשלה והשר שרון נגד
האופוזיציה.

חיים רמון (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראש הממשלה שמיר
חזר והודיע בהופעותיו, שאת חוק הבחירה הישירה לראשות
הממשלה צריך לסכל בכל מחיר, ולא חשוב המחיר. אתמול
אנחנו הבנו כדיוק למה הוא מתכוון — גם אם המחיר
הוא הרמוקרטית הישראלית.

יש דבר בסיסי אחד שמאחד את כולנו פה, מעל ומעבר
לכל חילוקי הדעות, והוא שהרוב קובע. ואתם, בשם הרוב הזה,
עושים, לדעתנו, מעשים מחרידים, נוראים, שמעמידים בסכנה
את עצם קיומנו כאן כמדינה יהודית דמוקרטית. ואנחנו בולעים
את זה, ואומרים: אנחנו חלק מן המדינה, כי באופן — — —

עשיתם דבר פלאי, יש מאין — המצאתם עוד חבר כנסת אחד.

מיכאל איתן (הליכוד):
נו, באמת.

חיים רמון (העבודה):

121 חברי כנסת נמנו. הוא יודע את זה. הוא יודע שעל-פניו, הספירה לא-תקינה. מה היתה הבעיה, אם זה היה באמת בתוס-לב, להפסיק את הישיבה לעשר דקות, לשם אוזניות ולשמוע, לקרוא את הפרוטוקול — —

מיכאל איתן (הליכוד):
בחמש בבוקר?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אני מבקש ממך. עוד מעט אתה תדבר ואני אצטרך להגן עליך.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — לא יושב-ראש הכנסת.

חיים רמון (העבודה):

— — ולעשות בדיוק את מה שמתחייב מתפקידו וממעמדו? אומרים שהוא יושב-ראש פוליטי. אני לא נבהל. כל יושב-ראש, על-פי התקנון, על-פי הפירוש של התקנון, זוכר גם מהיכן הוא בא. אבל הפעם זה לא היה כך. הפעם האיש הזה, שהוא יושב-ראש הכנסת גם שלי, פעל בניגוד לתקנון, בניגוד להגיונות, תוך שהוא שותף בקשר של רמייה וזיוף הצבעה בכנסת ישראל. לא היה כדבר הזה.

זה לא יושב-ראש פוליטי. זה יושב-ראש שמועל בתפקידו, זה יושב-ראש שאמר: אני החלטתי להיות חייל בצבאו של משה נסים, סגן ראש הממשלה, ואני אפעל אך ורק לפי הפתקים שהוא מעביר.

תראו מה הוא עשה אתמול, היושב-ראש הזה. זיוף הצבעה, ואין לי מלה אחרת. כי אם הוא איננו שותף לזיוף, הוא היה צריך להפסיק את הישיבה בתוך עשר דקות, ולתקן את זה, אם יש תיקון.

השעה עכשיו כבר לא חמש בבוקר, ועכשיו הוא כבר לא עייף. עכשיו הכול בסדר, והוא כבר בא לבניין ואפילו כינס את הנשיאות. האם זו בעיה לשים עכשיו את האוזניות ולהקשיב? האם כולנו צריכים להמשיך להימצא במצב של אי-ידיעות? האם זו בעיה לקרוא עכשיו את הפרוטוקול? את זאת עשו באמצע הלילה אנשים מוכשרים פחות מרב שילנסקי. את זה עשה כתב-חייל של "גלי צה"ל", בחור בן 20 ומשהו, והוא עשה זאת בקלות בשלוש דקות באמצע הלילה. ואתם מספרים לי שהוא אינו שותף לקשר הזה?

מיכאל איתן (הליכוד):
איזה קשר?

חיים רמון (העבודה):

לזיוף את ההצבעה ולמנוע מהרוכ להביע את רצונו.

ולאחר מכן, אותו יושב-ראש גונב הצבעה. הוא יודע שאין 22 שתומכים בהסתייגות. הוא יודע שמתקיימת מהומה, והוא מכריז על הצבעה. אומרים לו: אנחנו לא מסכימים. ואחרי ההצבעה הזאת יודעים שהיא לא תקינה, אבל הוא אומר: יש הצבעה. והוא גונב גם את ההצבעה השנייה.

הוא יודע שהרוכ בכית הזה הוא נגד ההצעה, והוא רואה את ההודמנות כאחרון חברי הכנסת, כאחרון המצליפים, והוא גונב הצבעה.

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת רביץ, אנא ממך. אני פונה אליך באופן אנושי. אני כמעט 48 שעות ללא שינה — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):
גם אני.

חיים רמון (העבודה):

— — — אל תפריע לי. תעלה על הדוכן ותגיד כל מה שאתה רוצה.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אבל אתה מאשים כאן חבר כנסת שאיננו נמצא כאן. אתה אומר שהוא פגע בכוונה בדמוקרטיה. איזה מין דבר זה?

רענן כהן (העבודה):

— — —

אלי דיין (העבודה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, יש לי בקשה אליכם. עלה לכאן חבר כנסת כדי להעלות הצעה לסדר-היום, ואתם מפריעים לו לעשות זאת. אני אוסיף לו זמן על כל הפרעה מצדכם. הוא יאמר את כל הדברים שיש לו לומר. אם אתם רוצים דיון יעיל וקצר, נא לא להפריע לו. הוא גם ביקש שלא ישאלו אותו שאלות.

חיים רמון (העבודה):

אתמול, חברי כנסת מהליכוד, על-פי הוראת ראש הממשלה החלטתם, שאף שיש רוב בכנסת החומך בשינוי שיטת הממשל, אתם תמנעו אותו בכל דרך; בדרך של זיוף הצבעות, בדרך של רמייה, וכל זאת כדי למנוע מהרובן להביא לידי ביטוי שיש לו רוב.

אתמול רצה רוב העם בכנסת הלגיטימית בשינוי, ואתם לא נתתם לו, ונקטתם דרכים — —

גדי יעקבי (העבודה):

נלוות.

חיים רמון (העבודה):

— — שלא נראו כמאז קום המדינה. אבל מי שניצח על העניין הזה, מי שכמד בראש אלה שפגעו בדמוקרטיה הישראלית בריש-גלי היה יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי, ואני מקווה שהוא מאזין לכל מלה.

אני רוצה להגיד, אדוני היושב-ראש דב שילנסקי, שרצונך להגיע לנשיאות רצון כוונות רעות ומוכיל את הדמוקרטיה הישראלית לגיהנום. לפני שבוע אמר עליך חבר הכנסת יוסי שריד, שאתה עבד נרצע של הקואליציה, של הליכוד. אני חשבת אז שחבר הכנסת שריד הגויס. אני חושב שהיום דב שילנסקי צריך לראות בדבריו של חבר הכנסת יוסי שריד משום מחמאה.

אתם יודעים שהחוק עבר, ש-57 חברי כנסת תמכו בחוק, 56 התנגדו לו. אמר חבר הכנסת שילנסקי: אני צריך לעשות בדיקות מעמיקות, יסודיות. אולי נגייס את השב"כ, חבר הכנסת שילנסקי, אולי נביא חוקרים מחוץ-לארץ?

רענן כהן (העבודה):

זה יגיע.

חיים רמון (העבודה):

יש כאן דבר פשוט, אלמנטרי, אם זה היה באמת בתום לב: אין 121 חברי כנסת. ותראו מה עשיתם: בשביל לסכל את החוק

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
דבריו הם — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):
— — — לא יפה להאשים סתם.

חיים רמון (העבודה):

אתם תגידו אחרי כל מה שאתם רוצים.

ואחר-כך, מאוחר כלילה, כשעולה סעיף 127 הוא מודיע, לא פעם אחת, והכול מופיע בפרוטוקול, אלא שלוש פעמים וארבע פעמים, כשהיה כבר צלצל, שלא תהיה הפסקה והוא יצביע פעם אחר פעם, אחר פעם. ופתאום מגיע אותו פתק פלאי מסגן ראש הממשלה, ואומר לו: אל תצביע, כי אין רוב לעמדה של הליכוד. סעיף 127 — ידעו כלילה שאין רוב. הוא יודע, הוא מייד משתף פעולה והוא אומר: זה כבר לא אני, זה כבר לא בוויכוח.

והיום הוא עושה הפסקה ומפר גם את מה שהוא אמר אתמול, כשהדיון הזה הסתיים — שהוא ימשיך אותו. הוא אמר, כבר לא הסכם. הוא מפר את ההסכם בינו לבין העותרים, שחבר הכנסת גדעון גדות הודיע שהוא צד לו. גם זה מופיע בפרוטוקול הכנסת. ויש החלטה של הכנסת, גם אותה הוא מפר.

אני מציע ליושב-ראש הכנסת דב שילנסקי בשם הדמוקרטיה הישראלית: עוד היום, לאלתר, התפטר מתפקידך. אינך יכול להמשיך ולשמש כאן כיושב-ראש הכנסת בשום פנים ואופן, בשום פנים ואופן.

אברהם בורג (העבודה):
שילך לנשיא.

חיים רמון (העבודה):

ומלה אחרונה, אני רוצה לומר אותה לחבר הכנסת ורדיגר. אני לא הוצאתי מלה על מה שהיה לגביך עד לרגע זה, הלכתי והבטתי בפרוטוקול וגם שמעתי הקלטה. בהקלטה הראשונה מופיע שאתה נגד ואתה מסומן כנגד. ולאחר מכן שואלים: מי לא השתתף בהצבעה? ואתה שוב מרים יד ואומר שוב שאתה נגד. זה מקור הטעות, כשבתחילה היתה טעות ובסוף היתה קשירת קשר וזיוף.

ברגע שיושב-ראש הכנסת לא תיקן את הטעות לאלתר, יושב-ראש הכנסת שותף לזיוף ההצבעה; כדיעבד, אני לא אומר שזה היה מלכתחילה. אבל כשהתברר שיש טעות והוא לא מתקן אותה והוא יודע שהטעות איננה משקפת את הרוב, הוא זייף.

אני רוצה לומר לחבר הכנסת ורדיגר: תראה מה קרה. היו שני אירועים בפוליטיקה הישראלית שהסעירו את העם: אחד היה לפני שנה וחצי. בדרך פלא, חתימה שהיית אמור לחתום אותה וישבת עם אנשים, אנשים הגונים — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
עכשיו אנחנו הגונים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, עוד כמה דקות אתה תדבר.

חיים רמון (העבודה):

ישבת עם עשרה אנשים והרמת כוסית, ועבר דף נייר, וכולם חתמו כמו בין אנשים הגונים, ואתה באת לחתום ואמרת שאתה חותם. וכדרך פלא אתה לא חתמת. זה היה לפני שנה וחצי.

ופתאום שוב קורה, כדרך פלא, אני לא אומר דבר בגנותך, חס וחלילה, שדווקא אותך משום מה פקדה שכחה, ודאי בגלל השעה המאוחרת. ואתה בהפסקה של עשר דקות פתאום שוכח לחלוטין מה אמרת — — —

חיים רמון (העבודה):

חבר הכנסת ורדיגר, אתה, בפער של עשר דקות אולי, לכל היותר, ואני נדיב כלפיך, שוכח שהשתתפת בהצבעה, שהצבעת נגד, ואתה קם מיוזמתך ואומר: שוב חתמו את קולי נגד.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):
אל תשקר.

חיים רמון (העבודה):

אני קורא רק מה שיש בפרוטוקול. אני מצטט את פרוטוקול הכנסת.

משה גפני (דגל התורה):

זה שקר מה שאתה אומר.

חיים רמון (העבודה):

אני מצטט את פרוטוקול הכנסת. אתם לא קראתם אותו? אני קראתי אותו.

רענן כהן (העבודה):

גם בקלפי עשיתם את זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רענן כהן, אתה מפריע לחבר הכנסת רמון לסיים את דבריו.

רענן כהן (העבודה):

תלך לקלפי בכני-ברק, מה עשיתם שם?

משה גפני (דגל התורה):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת גפני, אני באמת מבקש. חבר הכנסת רמון רוצה לסיים את דבריו, לא צריך להפריע לו.

חיים רמון (העבודה):

אני הלכתי לפרוטוקול. אם אתם תגידו שהפרוטוקול משקר — זה בסדר. אבל אני הולך לפרוטוקול וקורא בעמוד 275, שצ"כ — אלה שכתבו אותו. מזכיר הכנסת: אברהם ורדיגר — נגד. אחר-כך שואל היושב-ראש דב שילנסקי: יש כאולם חבר כנסת ששמו לא נקרא? חבר הכנסת אברהם ורדיגר (אגודת ישראל): אני מצביע נגד. היושב-ראש דב שילנסקי: חבר הכנסת אברהם ורדיגר — נגד.

זה הפרוטוקול. יכולים להיות אלף הסברים וכדומה. אבל למה, חבר הכנסת ורדיגר, באירועים כאלה דווקא לך זה קורה? מקרה ראשון — אולי יוצא דופן, מקרה שני — אני חושד בך שאצלך זו שיטה.

אברהם רביץ (דגל התורה):
אתה מאשים אותו?

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה, חברי הכנסת. נתבקשתי על-ידי יושב-ראש הכנסת להעביר את הדברים שלו כדלקמן, ואני מעביר אותם בשם אומרים: "חבר הכנסת רמון וחבריו התקיפו אותי בנוכחותי ואני לא הגבתי. אבל מה שהוא עושה עכשיו, שהוא מתקיף אותי פעם נוספת ומדבר שלא לעניין הנושא — זה לא הוגן". נתבקשתי להעביר את הדברים האלה של יושב-ראש הכנסת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
שיבוא וישב.

ה. הודעה אישית של חבר הכנסת א' ורדיגר

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —

רענן כהן (העבודה):

שיגיד מה שהוא רוצה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ורדיגר, אני רוצה לבקש ממך, אני סטיחי

— — —

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אמרחי דרך אגב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך.

מיכאל איתן (הליכוד):

— — —
זו חוצפה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

חבר הכנסת איתן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

חברי הכנסת, הואיל ואנחנו כולנו כמצב רוח מקוטב ולא שליו ביותר, אחרי הדברים שאמר חבר הכנסת חיים רמון רציתי לאפשר, בניגוד לנוהל, לחבר הכנסת ורדיגר לומר את דבריו. חבר הכנסת ורדיגר, אני גם מבקש ממך שתתייחס להתקפה האישית ואל תחזיר התקפה. אני לא אתחיל עכשיו לעסוק בפרשנות.

אברהם בורג (העבודה):

תבדיל בין אמת להתקפה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, עשו עמדי חסד, אחרת אצטרך להפסיק את הדיון הזה. רציתי לאפשר לחבר הכנסת ורדיגר להגיב על הדברים של חבר הכנסת רמון, וזה לגיטימי. אבל אם נפתח זאת לוויכוח, אפסיק זאת באמצע. בבקשה, חבר הכנסת ורדיגר, אנא תתייחס לדברים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אבל אי-אפשר. להתעלם מהאמת ולא להגיב כאשר אני כאן הושמצתי בצורה גסה, ברוטלית, שקרית, כאשר הדובר יודע שאני לא הצבעתי פעמיים. דרך אגב, ב"קול ישראל" התנצלו בפומבי על הידיעות אשר פוזרו במשך שעות, מאתמול בלילה, על הצבעתו של חבר הכנסת ורדיגר — פעמיים, וזאת האשמה חמורה מאוד.

ובכן, רבותי, אתמול, כאשר התקיימה ההצבעה, אני לא שמעתי שקוראים בשמי ולא הגבתי, לא נגד ולא בעד, לא שמעתי כלל. מי שמקשיב להקלטה, לא שומע דבר.

לאחר ששמתי לב שאנחנו מתקדמים, ומזכיר הכנסת קורא שמות שמחילים באות למ"ד, באות מ"ס, באות נו"ן וכו', החלטתי להמתין עד סוף ההצבעה. בסוף ההצבעה, כאשר לא הצבעתי ולא הגבתי, וקולי לא נשמע, וזאת האשמה כבדה אשר אי-אפשר לעבור עליה לסדרהיום, רבותי — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):

זה כתוב בפרוטוקול.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

תעזוב עם הפרוטוקולים. אסביר לך גם את הפרוטוקולים. חבר הכנסת בן-מנחם, תרשה לי, אני מסביר את הנושא.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה צריך לדבר, אבל אני אאפשר קודם לחבר הכנסת ורדיגר. אני רק מבקש שעל זה לא יהיה פה ויכוח. חבר הכנסת ורדיגר רוצה למסור הודעת תגובה על מה שנאמר כלפיו — בבקשה, אבל לא יהיה ויכוח. אם רוצים לעשות ויכוח, אז לא במקום הזה.

דוד ליבאי (העבודה):

אני מפנה את אדוני לסעיף 54 לתקנון, הנוגע להודעה אישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליבאי, בעת האחרונה היו כמה יושבי-ראש, וכיניהם אני, שאפשרנו לחברי הכנסת לומר הודעות אישיות באמצע הדיון. אבל אני מבין שכאן מדובר בכלל על פנייה לפי סעיף 88(ז).

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לחזק את דברך, מאחר שבכית זה לפחות בשבוע האחרון התקנון לא מעניין איש, אתה יכול לתת למי שאתה רוצה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בריזהר, תודה רבה, אל תסית אותי לדבר עבירה. אני חושב שאני שומר על התקנון ואני גם רוצה לשמור עליו עכשיו.

ראובן ריבלין (הליכוד):

סעיף 88(ז)

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה לא בדיוק. חבר הכנסת ליבאי, אתה צודק. בתקנון נאמר שהודעה אישית נמסרת בסוף. אבל אני עצמי הצהרתי בהסכמת כל הקהל שהיה, לא רק אני אלא גם יושבי-ראש אחרים. שמרי פעם ניתן לתת הודעה אישית באמצע הדיון, ואתיר זאת גם הפעם, מפני שכאן הותקף חבר כנסת באופן ישיר ובאופן אישי.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין לי עניין כאן בוויכוח ולא בהשמצות אישיות, אלא בטרם אבהיר את מה שהיה אני חייב לומר, שאני קצת מתפלא שבנושא של דמוקרטיה, צדק וכו' עולה על הבמה חבר הכנסת רמון.

אני רוצה להגיד לכם, רבותי, שמפלגת העבודה סלחנית מאוד כלפי חבר הכנסת רמון. כאשר היא מאפשרת לו להמשיך בתפקידו כיושב-ראש הסיעה — — —

אברהם בורג (העבודה):

אבל אתה שיקרת או לא?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני ביקשתי שלא יהיה ויכוח.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

— — — כאחד המנהיגים הבולטים, חבר כנסת אשר בתכנסנות פירק את ממשלת האחדות הלאומית — — —

דוד ליבאי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לפי התקנון היית צריך לקבל את דבריו בכתב, לאפשר לו להגיב כהלכה, ולא לתקוף אחרים.

חיים רמון (העבודה):

תן לו.

יעקב צור (העבודה):

אתה לא אשם. אתה צודק.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

בסוף ההצבעה, כשזה מתחייב, ויש לי זכות להצביע כחבר כנסת, הצבעתי וביקשתי לצרף את קולי למצביעים, ולא חשוב עכשיו באיזה כיוון, לא זה מה שחשוב. לא חשוב הכיוון. גם אם היה הפוך בדיוק הייתם צריכים להתקומם, לו היתה זו האמת.

יעקב צור (העבודה):

אין ויכוח.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

שמעתי את מזכיר הכנסת ב"קול ישראל", ב"גלי צה"ל". שאלו את מזכיר הכנסת: מה קרה? מה היה? אומר מזכיר הכנסת: אני מצטער מאוד, בעבר הרחוק יותר היו תופעות בכנסת, כשאני קורא שם של חבר כנסת, משהו בשמו, כשהוא לא נמצא כלל במליאה, אומר כן או לא. היה מקרה כזה עם חבר הכנסת לשעבר אבא אבן, ועם חבר הכנסת לשעבר שובל. אלה דברים שאמר היום מזכיר הכנסת ל"קול ישראל" ול"גלי צה"ל". אתמול — הוא אומר — וכימים האחרונים במיוחד, כאשר היו הרבה הצבעות שמיות, נשמעו קולות במקום חברי כנסת שלא היו כלל כאן במקום, ואתם יודעים את זה. מהתלים כאן חברים, אני מצטער מאוד, יכול להיות בגלל עייפות, יכול להיות שמתוך בדיחות הדעת, אני רוצה להיכנס עכשיו לסיבות, אבל זו עובדה.

אני לא השבתי, לא הקשבתי ולא שמעתי. ייתכן מאוד שאני באמת אשם, אבל אני לא היחיד. ראיתי חברי כנסת שהסתובבו, ופתאום אמרו לאחד מהם: בוא, קוראים בשםך. ואני לא שמעתי את שמי ולא הגבתי.

דוד ליבאי (העבודה):

אני מאמין לך.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

ואז, בסוף הישיבה לקחתי לעצמי את הזכות, כחבר כנסת, לבקש להצביע. וזו האמת.

אלי דיין (העבודה):

היושב-ראש אשם.

מיכאל בריזהר (העבודה):

לא הצבעת פעמיים. ספרו אותך פעמיים.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

אני מדבר עכשיו בקשר לוורדיגר.

אברהם רביץ (דגל התורה):

תצטרפו לקרוא אותו לסדר, את חבר הכנסת חיים רמון. הוא ייצג אתכם.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רביץ, חבר הכנסת רענן כהן, חברי הכנסת, אני אנעל את הישיבה ואז תוכלו לצעוק כאוות נפשכם ולא תמלאו את הפרוטוקול בצעקות. אם אתם רוצים דיון מסודר, אני מבקש שקט. אני מבקש לאפשר לחבר הכנסת ורדיגר לסיים את דבריו, בתוך דקה, ונעבור לסדר-היום. איי אפשר לעסוק כל היום בפרוצדורות, בוויכוחים על מה שהיה ועל מה שיהיה. אין לדבר סוף. אנחנו צריכים גם לעבור פה בכנסת. בבקשה, חבר הכנסת ורדיגר.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

לנצל את במת הכנסת להשמעה בנושא כה חמור, זו חוצפה. זה מספיק. לא אוסיף עוד.

לכן, רבותי, אני חושב שעם כל מה שקורה בתוכנו, עם כל המצב שכולנו נקלענו אליו, אנחנו צריכים להיות בני אדם גם-כן וללמוד גם קצת מן החיים. לכן, רבותי, זו האמת וכך זה היה.

ערכוב פרשיות עם כל מיני סיפורים, אני יכול, בהודמנות זו או בהודמנות אחרת, לעלות על הכמה ולגלות הרבה פרשיות הקשורות עם אלה שמשמיעים אותי. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה, חבר הכנסת ורדיגר.

שבח וייס (העבודה):

תרשה לי, בבקשה, ברשות היושב-ראש.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, תן לו להתנצל.

שבח וייס (העבודה):

אני רוצה דקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לסדר-היום? הצעה לסדר? בבקשה. אבל קודם, לפי בקשתו של היושב-ראש — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

חסלח לי, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא. חבר הכנסת איתן, שב, עוד דקה אתה תדבר. חבר הכנסת ורדיגר, רצית לומר עוד משהו?

שבח וייס (העבודה):

אדוני, רק דקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

כן.

שבח וייס (העבודה):

חבר הכנסת ורדיגר, אני רוצה לפנות אליך כחבר, ואנחנו חברים. קרה מה שקרה. אני שמעתי אותך כאן ואני מתייחס באמון מלא לדברייך. אנא עשה דבר אחד, תודיע שאתה איש אחד ולא שניים.

קריאות:

— — —

שבח וייס (העבודה):

תן לי, אני פונה אליו. חבקש מיושב-ראש הכנסת להוריד אותך מן העניין הזה, ואז הסיפור נגמר. אתה נקי מהסיט הזה, ופתרת את הבעיה.

אברהם ורדיגר (אגודת ישראל):

ידידי חבר הכנסת שבח וייס, אתה סגן יושב-ראש הכנסת, בנושא הזה אל תטיל עלי — — —

שבח וייס (העבודה):

זה תלוי בך. תוריד מעצמך את הסיט הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת וייס, אנא חזור למקומך. גם חבר הכנסת ורדיגר, חזור למקומך.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, לאור ההודעה הזאת, זו הודעה מוסמכת, אולי תכנס את הנשיאות עכשיו.

קריאות:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת. חבר הכנסת ריבלין. חבר הכנסת דיין. נא להירגע ולשבת. חבר הכנסת ורדיגר. לפני שאני קורא לחבר הכנסת מיכאל איתן להעלות את הצעתו לסדר-היום אני רוצה לקרוא השלמה להודעתו של יושב-ראש הכנסת מקודם. הוא ביקש ממני להודיע, שחבר הכנסת רמון וחבריו תקפו אותו בנוכחותו והוא לא הגיב. עכשיו הוא מוסיף: "אבל מה שהוא עושה עכשיו, כשהוא מתקיף אותי פעם נוספת, ומדבר שלא לעניין הנושא — זה לא הוגן כשאני נוכח ואיני יכול להשיב". עד כאן הודעתו של יושב-ראש הכנסת דב שילנסקי.

קריאות:

— — —

מיכאל בר-זהר (העבודה):

כל עשר דקות נשמע את ההודעה עוד הפעם?

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבר הכנסת בר-זהר, אני מבקש ממך מאוד שתשב: גם מחבר הכנסת רענן כהן.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אנחנו רוצים לדעת אם בעוד עשר דקות זה יחזור שוב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני רוצה להגיד לכם משהו. אני חושש שיהיו לכם קריאות ביניים כאשר ידבר חבר הכנסת איתן.

רענן כהן (העבודה):

אתה צודק.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני רוצה לבקש מכם, כדי שננהל דיון מסודר, שלא לעשות את זה. אני יודע שכולנו מתווכחים וכולנו עייפים ולכולנו יש כל מיני טענות על הנשמה. אבל לפרוק את זה כאן במליאת הכנסת, לנוכח מצלמות הטלוויזיה, זה איננו חינוכי, איננו תרבותי ואיננו ציבורי.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה אתה לא מפנה את זה ליושב-ראש הכנסת, שנוהג כך כבר שבועיים? מה שהוא עשה, גם זה לא חינוכי. צריך היה להגיד ליושב-ראש הכנסת, לפני שבועיים, לפזר את הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בן-מנחם, אני מבקש ממך, אם יש לך טענות אלי — תפנה אותן אלי; לאנשים אחרים — אני לא נושא מכתבים.

1. הצעה לסדר-היום

התבטאויות של גורמים בשמאל ומעשים כנגד מתיישבי ישי"ע

דוד ליבאי (העבודה):

אני מבקש הודעה אישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ליבאי, עם תום דבריו של חבר הכנסת מיכאל איתן, אני אאפשר לך להגיד משהו.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה לשבח את יושב-ראש הישיבה, שאפשר לחבר הכנסת ורדיגר לקום כאן ולענות. תשובתו של חבר הכנסת ורדיגר היתה כל-כך לעניין וכל-כך במקום, שכעבור כמה דקות, כשחבר הכנסת ליבאי שמע את חבר הכנסת ורדיגר, הוא אמר: דברך מקובלים עלי. כנראה, הוא שינה את דעתו.

דוד ליבאי (העבודה):

לא שינית.

מיכאל איתן (הליכוד):

מסתבר, חבר הכנסת ליבאי, שהיה מקום שחבר הכנסת ורדיגר יאמר את הדברים כדי למחוק את הרושם העגום והלא-מוצדק שהשאירו דבריו של חבר הכנסת רמון דקות ספורות קודם לכן.

אם אתה רוצה את האסמכתה התקנונית לעניין הזה, תרשה לי להפנות אותך לסעיף 188(ו), שמדבר על כך, שבהצעה שהנושא בה הוא פעולה של חבר כנסת שנמנה עם סיעה אחרת, תהיה לאותו חבר כנסת זכות תשובה בזמן שלא יעלה על עשר דקות. הסעיף קובע במפורש: התשובה תינתן מייד לאחר הנמקת ההצעה לסדר-היום ולפני הצעת חבר הממשלה המדבר בשמה. כלומר, זה היה בדיוק המקום. זה היה בדיוק העיתוי, ואלו בדיוק הנסיבות שבהן היה אפשר, והייתי אומר שהיתה

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע לחבר הכנסת מיכאל איתן, שמעלה את ההצעה שלו לסדר-היום בנושא: התבטאויות של גורמים בשמאל ומעשים כנגד מתיישבי ישי"ע — הצעה מס' 6325. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קודמי, חבר הכנסת חיים רמון, אמור היה לדבר על התקפותיו של ראש הממשלה כנגד גורמים בשמאל הישראלי. במקום לדבר לעניין זה הוא ניצל את הזמן. את הבמה, את מצלמות הטלוויזיה למסע הכפשה אישי כנגד יושב-ראש הכנסת וכנגד חבר הכנסת אברהם ורדיגר.

מה שעשה חבר הכנסת חיים רמון ראוי בהחלט לגינוי. חמורה פי-כמה תגובתו של חבר הכנסת המשפטן דוד ליבאי. לאחר שסיים חבר הכנסת חיים רמון את דבריו עלה חבר הכנסת ורדיגר, בהסכמת היושב-ראש, וביקש להגיב על ההתקפות הפרועות האישיות האלה, והנה, חבר הכנסת דוד ליבאי וחבריו במערך מתקוממים ומנסים למנוע ממנו את הזכות להגיב.

דוד ליבאי (העבודה):

אדוני היושב-ראש, הודעה אישית, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

הודעה אישית, כפי שאתה ציטטת, חבר הכנסת ליבאי — בסוף הדיון, לפי סעיף 54. אני אצטט לך את הסעיף הרלבנטי.

דוד ליבאי (העבודה):

אצל היושב-ראש יש שוויון. אני הפניתי רק לתקנון.

מיכאל איתן (הליכוד):

כולנו ראינו מה עשית.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
תצטט את הדברים הבאים.

מיכאל איתן (הליכוד):
תן לי, אני אצטט.

בכלל לא משנה מה עם סעיף 3. הבעיה העיקרית שלנו עכשיו היא סעיפים 4 עד 7. גם אם סעיפים 4 עד 7 לא נתקבלו, כפי שאומר הפרוטוקול, לחוק הזה אין שום משמעות. אבל נניח רגע לזה.

ממשיך הפרוטוקול ואומר, חבר הכנסת אלי בן־מנחם: "היו"ר ד' שילנסקי: לסעיף 8 יש הסתייגות לחברי הכנסת מרדכי וירשובסקי ואלי דיין. כלומר, עוברים לדון בסעיף 8. כבר, אחרי סעיפים 4 עד 7 לא נתקבלו. פירוש הדבר, הפירוש המעשי, שהחוק לא נתקבל. ואז קם חבר הכנסת אלי בן־מנחם — — —

אליהו בן־אלישר (הליכוד):
אתה לא מצטט — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מצטט מהפרוטוקול. איך אמר חבר הכנסת חיים רמון? — כואו נשים אוזניות, אז אני שם אוזניות. כי הפרוטוקול הולך לפי האוזניות. וכתוב הלאה: לסעיף 8 יש הסתייגות לחברי הכנסת מרדכי וירשובסקי ואלי דיין — אומר יושב־ראש הכנסת דב שילנסקי. והוא מוסיף — הוא רואה כנראה שחברי הכנסת מרימים ידיים: מאחר שחברי כנסת רבים הרימו ידיים, אני אאפשר לחבר הכנסת אחד להעיר את הערתו. חבר הכנסת אליהו בן־מנחם, בבקשה. ואז אומר חבר הכנסת אליהו בן־מנחם: אני מבקש הצבעה חוזרת על ההצבעה הקודמת. אומר היושב־ראש דב שילנסקי: חברי הכנסת, אחרי שהודעת את התוצאה, אין הצבעה חוזרת. אם מישהו חולק על דעתי, יפנה לוועדת הפירושים.

עכשיו אני שואל את עצמי שאלה פשוטה — כואו נעזוב רגע את הנושאים השנויים במחלוקת — — —

אליהו בן־מנחם (העבודה):
אדוני היושב־ראש, יש לי שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא, לא אתה שאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

נגיד שאני, לשיטתכם, נאמר שלכם יש ערעור כבד־משקל באותה סיטואציה — א. מה קרה עם סעיף 3, את כל הבירור שאנחנו יודעים אותו עכשיו, אז, כלילה, לא ידענו: ב. מה המשמעות של ועדת פירושים. האם היא תשנה, או לא תשנה, אף שאני יודע מה כתוב בתקנון — ויש לכם השגות.

יושב־ראש הכנסת, בשעה 05:00, לפנות בוקר, חבר הכנסת חיים רמון רוצה, שבתוך עשר דקות הוא יחליט, יקבל את ההחלטות. למה? מה יקרה אם נקבל את זה תוך התדרייגות, תוך ליבון הבעיה? האם היום הבחירות? האם מחר בבוקר הבחירות? לא, אומר חבר הכנסת חיים רמון: רק בתוך עשר דקות. למה? כי חבר הכנסת חיים רמון רוצה. אתה יודע למה חבר הכנסת חיים רמון רוצה בתוך עשר דקות? אתה יודע מה? אני לא אומר את זה. לא למה הוא רוצה, אלא למה מביאה ההתנהגות הזאת. היא מביאה לכך, שהכנסת הזאת מבוזה, כי אפשר לנהל את כל הוויכוח, ואני לא מאמין שרוב בבית הזה לא יבוא לידי ביטוי. יכול להיות, לפעמים מיעוטים מנהלים קרבות כלשהם ומעכבים ועושים פליבסטרים. אבל המבחן

חובה מוטלת על היושב־ראש לאפשר לחבר הכנסת ורדיגר לענות.

עכשיו אני רוצה להתייחס להתקפות על יושב־ראש הכנסת. ירידי היקרים ממפלגת העבודה, לא מזמן ניהלתי ועידה, ועידה שזכתה לשבחים רבים גם מפני. היו שם דיונים ענייניים, היו שם ויכוחים, היו שם נושאים אידיאולוגיים. לא חשוב שאחרי־כך הסתבכתם והייתם צריכים לבטל כל מיני החלטות בדרך־לא־דרך, דבר שלא העיד כלי־כך על עקביות אידיאולוגית ונחישות וידעית הדרך. אבל מבחינת הצורה והתוכן של אותם ימי ועידה זה היה בסדר. זה היה שיעור יפה.

מה קורה לכם היום, בתקופה האחרונה כאן בכנסת? כואו נתווכח על הנושאים האידיאולוגיים. אתם נתפסים לדברים פרוצדורליים ומהם אתם עושים את העיקר, והדוגמה של מה שהיה אמש או הבוקר היא דוגמה מצוינת לכך.

אני יכול להעלות על דעתי שום הסבר, מדוע בשעה 04:30, בשעה 04:40, בשעה 05:00, לאחר יום עבודה שהתחיל יום קודם לכן בשעות הבוקר המוקדמות או בשעות הבוקר, צריכים חברי הכנסת שהיו בוועדות, שהיו בדיונים, שהיו בפעילויות שונות, ושמעו את הדיון עד השעה 04:30 עד 05:00, מדוע הם צריכים להמשיך לשבת ולהצביע. מה, זה חוק תקציב שכעבור יום אי־אפשר? אי־אפשר להמשיך את הדיון למחרת? מה קורה לנו? על מה כל הדחיפות והבהילות הזאת?

ואולם, אתם מצטטים כל הזמן ומביאים את שם הבג"ץ: "הבג"ץ קבע" ו"הבג"ץ אמר". מה אמר הבג"ץ, שחברי הכנסת צריכים לשבת גם בשעה 05:00? הרי זו דוגמה לא־חינוכית גם לעם. אנחנו לא־רציניים. מי שעובד עד 05:00 לא יכול לעבוד כיום. שעות הלילה — — —

אליהו בן־מנחם (העבודה):
לא היו דברים מעולם?

מיכאל איתן (הליכוד):

יכול להיות לפעמים מקרה חידוש, יכול להיות שצריך להספיק חקיקה עד למועד מסוים, ואז בהחלט צריך לשבת יום ולילה ולגמור. אבל מה כאן? מה, הבחירות מחר בבוקר? ובכן, ישבנו עד 05:00. ואולי בגלל שעת הלילה המאוחרת היו כל מיני טעויות, שלא היו צריכות לקרות, ונתקבלה החלטה — ואני קורא מהפרוטוקול. חבר הכנסת רמון אמר: כואו, נשים את האוזניות: בבקשה, כואו נשים את האוזניות — נתקבלה החלטה והיושב־ראש מכריז, אני מצטט: היו"ר ד' שילנסקי: אני מודיע על תוצאות ההצבעה: 57 בעד, 57 נגד. הסעיף לא נתקבל. ונכון, הסתבר היום שהיתה טעות.

ואז הוא ממשיך, הפרוטוקול — אותו פרוטוקול — והיושב־ראש אומר הלאה: לסעיפים 4 עד 7 אין הסתייגויות. אני מעמיד אותם להצבעה. הצבעה — בעד סעיפים 4 — 7 — 27, נגד — 43, נמנעים — 2, סעיפים 4 — 7 לא נתקבלו.

אליהו בן־מנחם (העבודה):
תקרא הלאה.

מיכאל איתן (הליכוד):

ממשיך הפרוטוקול ואומר היושב־ראש — לאחר שהוא הודיע שסעיפים אלה לא נתקבלו, ואם סעיפים אלה, סעיפים 4 עד 7, לא נתקבלו, זה בכלל לא משנה, הטעות — של חבר הכנסת ורדיגר. סעיף 3 — — —

אנחנו נקיים את הברורים על-מנת שנגיע במצב נאות להמשך הדיון. ולא נותר לי אלא לברך אותם על ההחלטה השקולה והעניינית, ולומר לכם: אני ואבוי היה לכנסת. עוד בזיון היה, אם היו מקבלים את ההצעה של חבר הכנסת חיים רמון לעשר דקות הפסקה. עשר הדקות האלה היו בלתי-אפשריות. לא היו מובילות לשום פתרון. אלא להמשך מהומות ואי-סדר.

לכן, כנראה, חבר הכנסת חיים רמון אולי יכול להיות יושב-ראש סיעת המערך, אבל לא יכול להיות יושב-ראש הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני מודיע לכם, שאני מרגיש, שאני עשיתי מעשה לא-טוב.

עדנה סולודר (העבודה):
נכון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

היו שתי הצעות לסדר-היום: דברי ראש הממשלה והשר שרון נגד האופוזיציה, הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת חיים רמון, והצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מיכאל איתן — התבטאויות של גורמים בשמאל ומעשים כנגד מתיישבי ישי"ע. אף אחד משני המציעים האלה לא אמר מלה אחת על נושא הצעתו. ואני אינני יודע מה השר יכול להשיב.

אני, בנסיבות אחרות, ביום רגיל, נורמלי, שבא לאחר לילה רגיל ונורמלי, הייתי מפסיק את הדיון. אבל נוכח המתח שקיים, אפשרתי את הדברים האלה. אבל אני חושב שאנחנו חוטאים — — —

גאולה כהן (התחיה):

למה אפשרת להם לדבר שלא לנושא? אתה היית צריך להפסיק אותם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

הם היו צריכים להעלות את ההצעות שלהם לגבי שיתוף פעולה או אי-שיתוף פעולה, אלה הנושאים הבעורים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברת הכנסת גאולה כהן, אני הכיתי על חטא. שמעתי את הדברים גם של חבר הכנסת חיים רמון — ואני לא נכנס למהותם של הדברים — וגם של חבר הכנסת מיכאל איתן. אף אחד משניהם לא נגע במלה אחת בנושאים שהם הציעו. אני אפשרתי להם, וזאת, לדעתי, היתה טעות שלי, שאני עשיתי אותה בשים לב לנסיבות. אני חששתי, שאנחנו נגיע כאן לוויכוח קולני ולא-מסובד.

אני מודיע שבזה נפסק הוויכוח ולא אפשר שום הערה נוספת. ואם במסגרת ההצעות הבאות לסדר-היום חברי הכנסת ירצו להתבטא שלא לנושא, אני אציע להפסיק את הדבר הזה. ואני אפעל לפי אותו סעיף בתקנון. עד עכשיו לא הפעלתי אותו מסיבה אחת ברורה: הרי בתוך עמי אני חי, בתוך עמי, בתוך עמיתי אני חי, ולא רציתי למנוע אפשרות להוריד את הדברים האלה מהלב. אבל מספיק.

חבר הכנסת דוד ליכאי, אתה רצית הערה אישית?

דוד ליכאי (העבודה):
כן.

האמיתי הוא באמת רצונו של הרוב בבית הזה. ואין לי ספק, אין לי ספק, שהרוב בבית הזה מסוגל לקבל החלטות, שמבחינה מהותית יכולות לתקן כל פגם פרוצדורלי, או כל היאחזות פרוצדורלית של מיעוט בתוצאה כזאת או אחרת.

אבל לא זה העיקר, העיקר הוא שאתם צריכים — — —

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אפשר לשאול אותך?

מיכאל איתן (הליכוד):

מייד, חבר הכנסת בן-מנחם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא אתן, לא אתן.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
למה לא תיתן?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אניד לך למה לא אתן. אני מבקש, קודם כול, חבר הכנסת איתן, חסיים את דברך. ואני אפסיק את — — —

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת בן-מנחם, שנינו יודעים, שאם היה יושב-ראש הכנסת מכריז בשעה 05:00 על הפסקה של עשר דקות, כפי שהציע חבר הכנסת חיים רמון, אנחנו היינו נשארים עד עכשיו במליאה, עד עכשיו היו נמשכים הוויכוחים. לא היינו גומרים את זה עד עכשיו.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
למה?

מיכאל איתן (הליכוד):

כי עשר דקות — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה צריך לסיים, חבר הכנסת איתן.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

למה אתה לא מצטט — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אתה באמת חושב, שבצורה כזאת אפשר לקיים ויכוח?

אליהו בן-מנחם (העבודה):

הוא לא מצטט — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, שב, בצורה כזאת אי-אפשר לקיים ויכוח בכלל. שום דבר לא נקלט, לא מובן, וכאשר שומעים את הדיון הזה חושבים שאנחנו חיים לא בפלנטה אחרת, אלא בגלקסיה אחרת. אני מבקש ממך, חבר הכנסת איתן, שתסיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני רוצה להשיב לך, חבר הכנסת בן-מנחם: הפורום הזה, מליאת הכנסת, נועד בעיקרו לוויכוח על דעות, לא לוויכוח על עובדות. איננו יכולים לשכנע את עצמנו לגבי עובדות. בירור עובדות והתדיינות וחזות דעת משפטיות, אנחנו לא יכולים לנהל את זה כאן.

לכן, טוב עשה יושב-ראש הכנסת, שבשעה המאוחרת

הזאת בלילה, או בשעה המוקדמת הזאת של הבוקר אמר: רבותי, שום דבר לא יקרה, יש כאן בירורים רציניים מאוד.

לעשות את הרבר הזה, אבל אני אומר שוב, שזה בהתאם לנסיבות.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מוכרח לומר, שאינני מקנא ביושב-ראש הכנסת וביושבים-ראש של הישיבות אשר בשנת בחירות צריכים לעמוד בפני הבעיות שהם צריכים להתמודד אתן במהלך הדיונים. ראינו כבר היום את יושב-ראש הכנסת מצטער על דברים שהיו, ראיתי את יושב-ראש הישיבה עכשיו מצטער על כך שהוא אפשר לחבר הכנסת חיים רמון לומר את מה שאמר, וכתוצאה מכך היו צריכים אחרים לומר מה שאמרו. בסך הכול יש אווירה של מתח, של התנגחויות כאלה ואחרות, והיושב-ראש נמצאים במצב לא-קל.

אני יכול לומר לגבי יושב-ראש הכנסת, אפרופו דברים שנאמרו פה, שטענות ליושב-ראש הכנסת על הפסקת הישיבה אתמול, יש גם לצד הזה וגם לצד הזה. שמעתי היום את חבר הכנסת צחי הנגבי, מצליף סיעת הליכוד, שואל: למה הפסיקו אתמול את הישיבה, היה לנו רוב, היה אפשר להצביע. אבל, אני רוצה להזכיר לכול, שהטעות שהיתה, או הטעות שטוענים שהיתה, או האי-בהירות שהיתה לגבי אותה הצבעה, זה חלק מאותו מצב שהיה אתמול. אם היה היושב-ראש ממשיך את הישיבה, טעויות כאלה או אי-בהנות כאלה או דברים לא-ברורים כאלה היו יכולים לקרות שוב ולהביא לאי-נעימות גדולה יותר מכפי שהיתה. לא היה דבר רע בכך, כפי שאמר בצדק חבר הכנסת מיכאל איתן, לו היו מפסיקים את הישיבה, כי לא מדובר בחוק התקציב שצריך לסיים את הדיונים בו עד מועד מסוים, אם הדיון יידחה כיום אחד או כשלושה ימים, או בשבוע ימים, לא יקרר דבר.

על מה היה הבג"ץ, שאלה שדיברו כאן קודם נתלים בו? הבג"ץ דיבר על ניסיון להתחמק מלהעלות את החוק לדיון בכנסת. אבל מרגע שהחוק עלה לדיון בכנסת — ירד הנושא הזה. אנחנו לא נמצאים עוד באותו סד שהיינו בו. לכן אני לא רואה פה כל בעיה מצד יושב-ראש הכנסת. אני חושב שההתקפות עליו היו שלא במקומן, עם כל הכבוד לכל אלה שאמרו מה שאמרו.

אני מצטער על כך שגם הטלוויזיה, שנמצאת כאן, וראיתי שהיא צילמה היטב את כל אלה שתקפו את יושב-ראש הכנסת — מהדברים של חבר הכנסת ורדיגר ומהדברים של חבר הכנסת מיכאל איתן, שהבהירו פן אחר של העניין, היא התעלמה כליל. את חבר הכנסת מיכאל איתן לא צילמו ולא יראו אותו כלל. גם הוא הביא דברים שיש טעם לשמוע ולהשמיע. בנושא כזה, כאשר יושב-ראש הכנסת חשוף להתקפות כאלה, לא מזיק שישמע גם דבר אחר, שישמעו גם דברים שיש בהם משום הגנה על עמדתו.

בסך הכול, לו הייתי אני יושב-ראש הכנסת, הייתי מפסיק את הישיבה אתמול לא בשעה 05:30 אלא אולי שלוש שעות קודם לכן, מבחינת הנוהל התקין של עבודת הכנסת. אז היו נמנעות האי-בהנות שראינו אחר כך.

אדוני היושב-ראש, אשר לנושאים שהועלו על סדר-היום

— — —
אלי דיין (העבודה):
אין נושאים.

שר המשטרה ר' מילוא:

סגן השר רביץ אמר, בצדק, שאני אנסה לנחש מה היו

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אאפשר לך, כי הבטחתי, אבל בזה אני מסיים דיון זה ואני אבקש מהשר להשיב, אם כי אינני יודע מה יש לו להשיב.

אברהם רביץ (דגל התורה):

אני מציע שהוא יחשוב מה הם היו אומרים ולפי זה הוא ישיב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה באמת יהיה חידון. בבקשה, חבר הכנסת דוד ליכאי.

דוד ליכאי (העבודה):

חברי היושב-ראש, חבר הכנסת מיכאל איתן, אני מבקש להבהיר: כאשר ביקש סגן השר ורדיגר רשות תגובה, ראיתי את הסעיף הרלבנטי בתקנון כסעיף 54. אז קראתי ליושב-ראש הישיבה הנכבד: האם הוא ער להוראות סעיף 54? כתוב בו, בפסקה (ב): "לא תינתן רשות להודעה אישית אלא — — — להסרת האשמה שהושמעה בכנסת". מבחינה זו ראוי ביותר היה סגן השר ורדיגר שקולו יישמע, ומיד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

דוד ליכאי (העבודה):

אני יודע מה אתה רוצה לומר, שיש עוד סעיף.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

דוד ליכאי (העבודה):

חבר הכנסת מיכאל איתן הביע פליאה על עמדתו: אני רואה לנכון להבהיר אותה עכשיו, ואני מודה ליושב-ראש. אני ראיתי את הסעיף הרלבנטי כסעיף הודעה אישית, סעיף 54. כיוון שסעיף 54 מדגיש, שחבר הכנסת המבקש רשות להודעה אישית ימסור תחילה בכתב ליושב-ראש את תוכן הודעתו, חשבתי שהעניין כאן מהותי. מדוע? כי שיערתי שיהיה אפשר לגלוש להתקפות ולהתקפות-נגד, ומוטב להשאיר זאת במסגרת העניינית של הסעיף. לכן, רק שאלתי האם היושב-ראש ער להוראות הסעיף. היושב-ראש הנכבד אמר שהוא ער; למרות זאת הוא החליט לאפשר לחבר הכנסת אברהם ורדיגר להגיב.

אני הגבתי על תגובתו, שאני אישית מאמין לו. אינני חושב לרגע שהוא רצה אישית לזייף במודע תוצאות הצבעה, שהרי הדברים רשומים בפרוטוקול וכל ברי-כירב וכל חבר הכנסת וכל אחד יכול לגשת לפרוטוקול ולראות מייד שבאותה הצבעה רשום חבר הכנסת ורדיגר פעמיים. לא יעלה על הדעת שאדם מוכבד יעשה זאת במתכוון. לכן אני מקבל את הסברו, וקיבלתי אותו באופן מלא. אמרתי לו: התקלה היא לא אצלו. אצלו זה בשוגג. הוא הוכנס למצב של תקלה, ומי שרשם את הדברים, ומי שרשם כך את תוצאות ההצבעה, הוא, לפי דעתי, עשה את התקלה.

ער כאן ההודעה שלי. אני מודה לך, אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. עכשיו אני קורא לשר רוני מילוא להשיב על הצעות לסדר-היום. אני רוצה להזכיר לו, שהנושא האחד היה "דברי ראש הממשלה והשר שרון נגד האופוזיציה" והנושא השני: "התבטאויות של גורמים בשמאל ומעשים כנגד מתיישבי יש"ע". אלה שני נושאים שלא שמענו עליהם דבר וחצי דבר היום.

אני אומר שוב, שאני חושב שטעיתי בכך שאפשרתי

הכנסת חיים רמון איננו נמצא כרגע. אני רוצה לקבוע, שאם חבר הכנסת חיים רמון לא נשאר לשמוע את תשובת השר על דבריו והוא איננו כאן, הרי זה כאילו הוא מסכים להסתפק בהודעת השר.

שר המשטרה ר' מילוא:
הוא גם לא נשאר לשמוע את דברי עצמו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לכן, אני קובע שבוזה חם הדין בנושא הזה ואין הצעה אחרת. בזה גמרנו עם שני הנושאים האלה וניגש לנושא הבא. אבל לפני זה, חברי הכנסת, אני מבקש לקרוא את סעיף 67 של התקנון: "חבר הכנסת שאינו מדבר לעניין הנושא או ממשיך לדבר אף-על-פי שהיושב-ראש הודיע לו שזמנו נגמר, או פנה אליו, יעיר לו היושב-ראש". אחר-כך נאמר מה יכול לעשות היושב-ראש במקרה כזה.

מעתה אני אפעיל את הסמכות שלי לפי הסעיף הזה בתקנון. הסבתי מדוע לא עשיתי זאת קודם, בדיון הזה, כי רציתי שנוריד משהו מלבנו. בזה חם תהליך השחרור הזה. נישאר צמודים לנושאים.

ז. הצעות לסדר-היום

רצח דורון שורשן, החלטה על גירוש שנים-עשר פלשתינים ותהליך השלום

היו"ר מ' וירשובסקי:
בסדר. להבא אני מבקש לעשות רשימה מסודרת וגם לא לעשות את השיבושים. חבר הכנסת שחל, בבקשה.

משה שחל (העבודה):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השאלה שאני רוצה להתייחס אליה חורגת למעשה מן העניין המוגדר של הגירוש האחרון של 12 הפלשתינים בעקבות הרצח של שורשן, ויכרנו לברכה, שלגבי ולגבי מקרים אחרים נדמה לי שאין מחלוקת בקרב הרוכ המכריע, אולי כל המפלגות והסיעות, שיש לגנות מעשי אלימות ורצח של אנשים חפים מפשע.

השאלה שמועלית כרגע מופנית לממשלה — לבדוק את התבונה, את התועלת ואת התוצאה של הפעלת עונש הגירוש, אם יש בו איזה דבר שהוא שמצדיק מבחינתה של ישראל נקיטת צעד זה.

עונש הגירוש הופעל לראשונה בשנת 1967, חודשים ספורים לאחר מלחמת ששת-הימים, ולאחר שהוקם הממשל הישראלי בגדה המערבית. באותה תקופה רכשנו ניסיון בשאלת הפעלת אמצעי ענישה, ואז היתה בגירוש עצמו איזו תוצאה כגורם הרתעה כלפי אחרים, מתוך מגמה, כוונה, רצון להאמין, שניתן יהיה להגיע לחיים משותפים, לתקופה מסוימת. כאשר צריך לזכור שאחרי מלחמת ששת-הימים לא היו אותן גישות, שבמשך הזמן הגיעו עד לתפיסה משיחית כמעט, שהנה השטחים האלה הם לנו, ולכן אנחנו צריכים למצוא פתרון, וככל שהמציאות טפחה על הפנים, שחיים משותפים הם בלתי-אפשריים, שהבעיה הולכת ומסתכנת עם הזמן בהעדר פתרון משולב שיפתור את הבעיה, נוקטים צעדים קיצוניים מיום ליום גם כאשר אין בהם תועלת אלא יש בהם נזק.

קודם כול אתייחס לשאלת התועלת. בקרב חלק מהאנשים בתוך הצבא יש דעה, כי עונש הגירוש איננו אפקטיבי. אני אומר את דעתי האישית. אינני מאמין שבמקרה של התקוממות של אוכלוסייה, שאומרת כי היא איננה מוכנה להסכים לשלטון

אומרים המציעים כאשר הם דיברו על התבטאויות של גורמים בשמאל ועל מעשים כנגד מתיישבי יהודה, שומרון ועזה — זאת ההצעה של חבר הכנסת מיכאל איתן. חבר הכנסת חיים רמון דיבר על ההסתה של ראש הממשלה והשר שרון נגד האופוזיציה.

אני רוצה להציע למציעים, מאחר שהנושא באמת רציני והם שמעו את דברי, להסתפק בחשובת השר שניתנה כאן. תודה רבה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אנחנו מסכימים.

היו"ר מ' וירשובסקי:
יש פה דבר מוזר מאוד. חבר הכנסת חיים רמון איננו נוכח כאן כרגע.

ראובן ריבלין (הליכוד):
אבקש רשות להצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני רואה שחבר הכנסת אלי דיין מבקש רשות להצעה אחרת. יש גם בקשה של חבר הכנסת ראובן ריבלין. אבל, חבר

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו עוברים עכשיו לאשכול הצעות לסדר-היום, מס' 6360, 6364, 6366, 6367, 6369, 6374, 6386, 6395, 6399 ו-6402, בנושא — רצח דורון שורשן, החלטה על גירוש 12 פלשתינים ותהליך השלום. ראשון הדוברים, חבר הכנסת משה שחל, בבקשה.

הואיל ויש סדרה שלמה של הצעות בנושא זה, לכל אחד שבע דקות, לא יותר. חבר הכנסת שחל, בבקשה.

קריאה:
מה סדר הנואמים?

היו"ר מ' וירשובסקי:

הראשון, חבר הכנסת שחל. אחריו — חבר הכנסת צחי הנגבי.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לא, חבר הכנסת צחי הנגבי ביקש להיות אחרון. אני אחר חבר הכנסת משה שחל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

השני — חבר הכנסת חסיין פארס, אחריו — חבר הכנסת דוד צוקר, אחריו — חבר הכנסת חנן פורת, חבר הכנסת מוחמד נפאע, חבר הכנסת יאיר שפרינצק, חבר הכנסת מוחמד מיעארי, חברת הכנסת גאולה כהן, ובסוף — חבר הכנסת צחי הנגבי.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
למה השינוי הזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שיש פה איזו אי-בהירות.

צחי הנגבי (הליכוד):

זה בסדר. כמו שזה מופיע, רק שחבר הכנסת שחל לפני. אני שני.

משגיאות. אני ממליץ לחברי הכנסת, אם יש להם זמן ואם הם רוצים, שיקראו ספר — לא מפני שאני משווה, חלילה, את אלג'יריה למה שקורה כאן, אבל אני משווה את האמצעים, כי שם עשו בדיוק אותו דבר. הספר הוא "מלחמה פראית לשלום" של אליסטר הורן. אני מציע שתקראו את הספר — בדיוק אותו דבר. היה מגיע משאומתן לפתרון עם קבוצה מתונה יותר מקבוצה שתבוא אחריה. קבוצה של קיצונים מביאה להחרפת מצב בשני הצדדים, כדי שלא יגיעו להסדר, עליידי דבר קטן, פיצוץ, רצח, ואז יש תגובה, והתגובה מביאה להקצנה. ומה היתה התוצאה? התוצאה לא היתה שכירה, היה מצב אחר, וגם כאן טענתי ואני אמשיך לטעון, שההסדר שאפשר היה להגיע אליו לפני חמש שנים היה טוב יותר מזה שנקבל היום, וההסדר שנגיע אליו היום טוב פי כמה מההסדר שנגיע אליו בעוד כמה שנים.

יושבים פה ארבעה נציגים של הקואליציה בדיון רציני וחשוב כזה. תאמינו לי, בימים אלה נרשם המחדל הרציני ביותר שאחראי לו יצחק שמיר, וההיסטוריה חשופה אותו, לא על הטריקים והתרגילים של ביוון הכנסת והפגיעה והתקציב והייחודיים וכל הדברים, אלא על המחדל הקשה והחמור ביותר לביטחונה של מדינת ישראל. כי יהיה הסדר שבו גם את הביטחון הדרוש לנו אנחנו עלולים שלא לקבל.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, ברשותך, הנושא שאנחנו מדברים עליו, מועצת הביטחון ראתה לנכון להתכנס ולדון בו ולקבל החלטה, ושר הביטחון של מדינת ישראל לא רואה לנכון להיות נוכח בדיון כזה. אני לא מבין את זה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת חסיין פארס, כאשר בישראל שואלים "איך זה ייתכן", זה בדרך כלל אחרי המעשה, אחרי שהוא כבר קרה. אתה מבין? גם "לא יעלה על הדעת" — זה אותו ביטוי. "לא יעלה על הדעת" — זה דבר שקרה. אבל הערתך נרשמה, ואני באמת מביע פליאה ששר הביטחון — — —

אלי דיין (העבודה):

איפה סגן שר הביטחון?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
שר הביטחון או סגנו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני אבדוק מייד. קודם כול, נא לא להפריע לחבר הכנסת שחל, שנואם משנה סדורה.

רענן כהן (העבודה):

אנחנו עושים את זה מתוך כבוד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מציע שהוא ימשיך את דבריו. תיכף אברר את השאלה של נוכחות שר הביטחון או סגנו.

משה שחל (העבודה):

אין טעם, אגב. אני יכול לדבר אל שר הביטחון, אל הממשלה, וזה — לדבר אל הקיר. אני מדבר אליכם. אני מדבר אליכם כיהודי שאכפת לו והוא דואג.

מה התועלת להגיע לקרע עם ארצות-הברית? אולי מישהו יסביר לי? איזו תועלת יש בכך? עכשיו קרה כאן דבר שבמצב רגיל, לו היתה ממשלה נורמלית, היתה מקיימת ישיבות. היתה מזעיקה קבינט, לא מבטלת אותו היום. ארצות-הברית יזמה את הגינוי — זה הגינוי החרף ביותר. ואני רוצה לבשר ולומר לכם דבר אחד על מה שקורה: רוב הפרשנים אומרים, שהעולם

שהיה לא רואה בו שלטון שלה, גירוש יכול להועיל. גם על רקע האינתיפאדה, גם על רקע התוצאות שהיו לכל הצעדים שנקטו, וגם — — —

יהודה פרח (הליכוד):

משה שחל (העבודה):

חבר הכנסת פרח, תן לי רגע — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

בוא נקיים עכשיו דיון שקט.

יהודה פרח (הליכוד):

משה שחל (העבודה):

תאמין לי שאני אגע גם בשאלה הזאת.

— — — גם על רקע ההכרזות שיצאו מפי מנהיגי הליכוד, כי בתוך שבוע ימים, אם הם יהיו לכך, הם יפתרו את בעיית האינתיפאדה. זה לא ציטוט מעיתון, אלה דברים ששמעתי כמו אוזני משרים בכירים; השר שרון — שבוע ימים, השר ארנס עצמו, ראש הממשלה אמר את זה.

אתם נמצאים לכך בשלטון כבר שנתיים ומעלה. מה קרה? באמת רמת הביטחון במדינת ישראל — לא רק בשטחים, אני תיכף אחייס למה שקורה שם, אבל בתוך שטחה של מדינת ישראל תחושת הביטחון של האזרח הישראלי נעשתה טובה יותר? אתם נמצאים לכך כממשלה הקיצונית ביותר מבחינת תפיסתה המדינית, ממשלה לאומנית קיצונית מאין כמוה. זו דעתי. לא שלי בלבד, שהממשלה הזאת מוכנה ללכת עם הראש בקיר, ללא כל מדיניות שיש בה גם דין וחשבון מה יהיה הלאה, מעבר לאף. והתוצאה היא שהמצב מחמיר והולך, רמת הביטחון האישי נעשית גרועה יותר, לא טובה יותר. ואז ברוב ייאוש אומרים: נחזור לנשק הישן של גירוש. נגרש 12 איש, אולי זה יועיל.

תרשו לי, רבותי, לומר היכן התבונה איננה קיימת. והיכן ההשלכה החמורה יותר, לדעתי, לעתיד: היכן הדבר שמדאיג אותי ביותר — שהממשלה הזאת מובילה את העם הזה לאבדון, לייאוש, לחוסר תוצאה שממנה אפשר אפילו להפיק איזו תקווה, שבסוף המנהרה יש אור. חלק טוען שהיא עשתה את המעשה כדי לרצות את המתנחלים, כדי להגיד: הנה, עשינו משהו, זרקנו איזו הצעה על-מנת למנוע את מה שקורה לאחרונה, שחלק מהמתנחלים לוקח את החוק לידיים. הוא אומר את זה.

גאולה כהן (התחיה):

גם רבין רצה — — —

משה שחל (העבודה):

אני אומר את זה. אגב, חברת הכנסת גאולה כהן, את דעתי לא בניתי על בסיס מפלגתי. היו לי גם ויכוחים עם שר הביטחון רבין בזמנו, אבל דבר אחד חייבים להגיד לזכותו: הוא מעולם לא אמר שבאינתיפאדה אפשר יהיה לטפל על-ידי כוח, שאפשר לגמור אותה. הוא מעולם לא אמר את זה. הוא אמר: כדי לפתור את הבעיה דרוש שילוב של שני דברים, והשתמשו באמצעי הענישה הזה של הגירוש. הגירוש היה ללא תועלת. הוא לא מנע, הוא לא יכול גם למנוע.

רבותי, מעבר לכול, אלפים יושבים במעצר. אגב, בסך הכול אנחנו מעבירים אותם בית-ספר, הכנה למנהיגות.

מה קרה בעולם? בהיותי בממשלה אמרתי לשרים, לראש הממשלה: תקראו ספרי היסטוריה, תנסו ללמוד, ולפתח נלמד

ואני אומר לכם, כיהודי: אין מלה שמקומתה אותי ומעוררת בי חלחלה כמו התפיסה הזאת שמישהו, יהודי כמוני, מסוגל להעלות על דעתו לקחת אנשים לטרנספר. לא רק שהעולם לא יקבל את זה, אלא אתם קוראים, למעשה, לדבר אחד, שבגללו כבר שנה אני מתהלך במצב רוח קודר: לצערי הרב הממשלה הזאת שלכם הולכת להוביל למלחמה עקובה מדם, שבה לא יהיה רק עימות צבאי אלא הוא הופך להיות עימות דתי-קיומי שאין לו פתרון. ועל זה צריכה הכנסת לזעוק.

ושר הביטחון לא מוצא לנכון לשמוע, כי מה שמעניין אתכם זה מנעמי השלטון, שום אחריות למה שקורה, ולכן הרמטכ"ל יכול להרשות לעצמו לומר את הדבר הבלתי-אחראי ביותר ששמעתי מעולם, כפי שהוא עשה זאת אתמול בוועדת החוץ והביטחון.

ותרשה לי באמת משפט אחרון. אני רוצה גם פה להגיד דבר כלשהו על יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון יפה-הנפש, שכל-כך מדקדק — — —

יהודה פרח (הליכוד):

משה שחל (העבודה):

ראיתי את התגובה.

יושב-ראש ועדת החוץ והביטחון בא כטענות, בצביעות שאין לה כל בסיס. היכן המלה שישמע אותה והיכן אתם שתבוואו ותגידו? תשאלו את הממשלה שלכם לאן היא מובילה. אולי מישהו ייתן לי תשובה. אתם יודעים? תאמינו שאתם לא יודעים, כפי שאיש בעם הזה לא יודע.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת צחי הנגבי.

יהודה פרח (הליכוד):

מישהו קיבל את מה שהרמטכ"ל אתמול אמר?

הגיע עכשיו לשלב של מה שהם קוראים "הלגיטימיות הבינ-לאומית", שבו יש שוטר אחד, מעצמה אחת. וכשארצות-הברית הולכת לאו"ם והיא יוזמת את החלטת הגינוי, אנחנו חייבים להבין שהמתווך הבא יהיה גרוע פי-כמה מבחינתנו, כי הוא יהיה האו"ם. בהסכמתה של ארצות-הברית. אני לא אומר לכם דברים בהשערה, אני אומר לכם דברים מצוטטים מאנשי ממשל.

איזו אחריות יכולה להיות? היו שרים, היו ראשי ממשלה, שלא ישנו בלילות כאשר הם ראו לנגד עיניהם לאן המדינה הולכת. אומרים: אין ערבויות בגלל זה. הגירוש — תגובה חריפה בדעת הקהל האמריקנית, וכלום לא קורה. ביבי נתניהו נותן איזה ריאיון בטלוויזיה ואומר: העניין נגמר. איפה האחריות? חבר הכנסת פרח וחבר הכנסת צחי הנגבי וסגן השר רביץ, חיים של אחריות ממלכתית אינם אומרים שאני אוטומטית מסכים לכל מעשי הממשל. שאני חלק ממנו. חלק מהדברים זו ביקורת פנימית. זה להעמיד סימני שאלה. אנחנו אפוזיציה למדינה? אנחנו אחראים לה תקופה ארוכה יותר ובמידה רצינית יותר מכל הקואליציות הקיימות. אינכם מבינים לאן זה הולך?

ועכשיו — אחרון אחרון. אני חייב להתייחס במשפט אחד לדברים שאמר הרמטכ"ל אתמול. רבותי, טירוף איננו נשאר מאותו. ברגע שיש רעיונות מטורפים שבאים מתוך ייאוש, באות גם הצהרות שלא רק מוטב שלא היו נאמרות, אלא הן מחייבות תשובה ברורה וחד-משמעית. הרמטכ"ל איננו נותן חומר למחשבה; תפקידו הוא תפקיד ביצועי. הוא לא נמצא בסימפוזיון אקדמי, והוא בא ואומר: אני אומנם לא חומך בהצעה הזאת, אבל אני נותן חומר למחשבה. גירוש על מה? גירוש, לא כעונש לאנשים שמהווים סכנה אלא כעונש קולקטיבי על-מנת לכבד ולהגיד: הנה, אם לא יספיקו 120 ולא יספיקו 1,200, יש טרנספר.

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת החלטת ועדת הכספים המאשרת הוראות בצו תעריף המכס והפטורים ומס קנייה על טובין (תיקון מס' 51), התשנ"ב — 1991. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בזמן שחבר הכנסת הנגבי עולה, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה

ט. הצעות לסדר-היום

רצח דורון שורשן, החלטה על גירוש שנים-עשר פלשתינים ותהליך השלום

רענן כהן (העבודה):

קצת אחריות חברית — — —

צחי הנגבי (הליכוד):

אבקש מחבר הכנסת רענן כהן, שנמצא חמש דקות בדיוק באולם, אני בקושי התחלתי את דברי, אתה אפילו לא יודע למה אני מתכוון וכבר אתה צווח וצורח.

רענן כהן (העבודה):

אמרו שהנושא הזה אינו נושא לדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רענן כהן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, חבר הכנסת הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידידי חבר הכנסת שחל לפני שבועות מספר היינו עדים לאיזו הלצה, אולי אפילו יותר מהלצה, שלמזלנו נגווה מהר מן המציאות שלנו, שחייילים צריכים להצדיע לחברי כנסת שהם נתקלים בהם בכל מיני אתרים. אבל, כאנלוגיה לאותה הנחיה שפסה מן העולם, אני רוצה לומר: אני מצדיע לרמטכ"ל על האומץ שהיה לו אתמול בוועדת החוץ והביטחון לפרוץ את השמרנות המחשבתית שאנחנו, חברי הכנסת וגם הממשלה, לכודים בה כבר שנים מספר.

הקהילות, זו היהודית וזו הערבית, שתשכונה זו לצד זו, ידידי חבר הכנסת שחל, לנצח נצחים.

גם עליפי תפיסת העולם של מפלגתך, אתה אינך דוגל בטרנסספר של יהודים מיהודה ומשומרון. אינני מכיר חבר אחד במערך. נכון להיום — ואולי בעתיד תמשיכו להיגרר לכיוון שמאל — אין אדם אחד במפלגת העבודה שאומר, שהוא מצדד בפניות של 120,000 יהודים מחבלי יהודה, שומרון וחבל-עזה. דרך אגב, חלק גדול מהם הובאו לשם בקריאתה של ממשלת המערך. אם שתי קהילות אלה, היהודית והערבית, תוספנה לשכון זו לצד זו לדורות, ואם אנחנו רוצים לשמור על ביטחונם של היהודים כנגד טרור שתכליתו, כפי שאמר מר שחל ואני מסכים לכך, לטרפד כל סיכוי לשלום, להבנה ולאחוזה בין העמים, הרי אין לך מוצא אלא לאחר שורה של צעדים דרסטיים, שאינם עומדים בסתירה ואינם תלויים בתהליך המדיני.

עבדאללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ומה עם המתנחלים הטרוריסטיים שפועלים?

צחי הנגבי (הליכוד):
אני מבקש שלא להפריע. אדוני היושב-ראש.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת דראושה, נדמה לי שאתה רשום ברשימת הנואמים. תוכל להגיד את כל דבריך. ואני אדאג לכך שהם יישמעו.

חגי מירום (העבודה):
מה אכפת לך אם תהיה קצת אינטראקציה?

צחי הנגבי (הליכוד):
בסוף דברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אבקש אם תוכל להשיב. בינתיים תישא את דבריך.

חגי מירום (העבודה):
אני מבקש להעיר לו הערה, ברשותך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אין הערות. מספיק עם הערות היום.

רענן כהן (העבודה):
אתה, חבר הכנסת הנגבי, אוהב שמעירים לך.

צחי הנגבי (הליכוד):
אני אוהב שמקשיבים לי. אני מבקש ממך, אם לא אכפת לך, לאפשר לי לדבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תמשיך בבקשה. אל תתווכח.

צחי הנגבי (הליכוד):
ברגע שהגענו למסקנה ששתי הקהילות, היהודית והערבית, תוספנה לחיות ביחד בכל צורה של פתרון, הרי ברור שחובתה של ממשלה, חובתה של כנסת, חובתה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שבה גם אתה, חבר הכנסת שחל, וגם אני חברים, לאפשר לכוחות הביטחון את הצעדים היעילים ביותר, שיש בהם כדי לעקור מן השורש פעולות חבלה וטרור. חבר הכנסת שחל, בשעתכס טענתם, ואני לא רוצה להיכנס לוויכוח עם הטענה ההיא. אבל טענתם שיש לפעול בשתי רגליים, כך אמר שר הביטחון, או בשני מישורים: הרגל המדינית והרגל הביטחונית. אמרתם שאין אפשרות להגיע למיצוי של הפעלת אמצעים כוחניים ללא פתרון מדיני. ברור

רענן כהן (העבודה):
הנושא הזה לא צריך לבוא לדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רענן כהן, יש לי בקשה אליך.

רענן כהן (העבודה):
ביקשו שלא לדבר על זה, ביקשו שלא לדבר על הנושא הזה.

צחי הנגבי (הליכוד):
אתה אפילו לא יודע מה נושא הדיון. איפה היית כל היום? שב בשקט.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת הנגבי, אתה, אל תגיד למישהו שישב בשקט. תפקידי פה לשמור על השקט.

צחי הנגבי (הליכוד):
ישבנו ושמענו את חבר הכנסת שחל, לא הפרענו לו אפילו פעם אחת. כססנו ציפורניים וחרקנו השיניים, ושמענו דברים שלא היו נעימים לנו.

אלי דיין (העבודה):
תשתדל שלא לצטט מהוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מבקש שעכשיו יהיה שקט.

צחי הנגבי (הליכוד):
קצת תרבות דיון. עשיחם לנו די הצגות כל הלילה.

רענן כהן (העבודה):
מי? אתה מדבר על הצגות?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת רענן כהן, אתה רוצה שחבר הכנסת הנגבי ידבר פה רבע שעה, 20 דקות? אם תמשיך בצעקות, זה מה שיקרה.

צחי הנגבי (הליכוד):
אני מוכן לאמץ את הרעיון הזה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אבל אני לא, ויש לי אחריות לשמירת הזמן. בבקשה. תמשיך.

צחי הנגבי (הליכוד):
אני חוזר על דברי: הריאיון של הרמטכ"ל, כפי שהוא צוטט באמצעי התקשורת, היה בו כדי לפרוץ אותה שמרנות שאפיינה אותנו בשנים האחרונות, גם בשנות שר הביטחון הקודם מר רבין וגם בתקופה הנוכחית, ולפיה, כאשר כבר אין מנוס וצריכים להפעיל את עונש הגירוש, בהעדר אמצעים אפקטיביים יותר — ואין רבים כאלה, לצערנו — מדובר על גירוש בהיקף מצומצם ביותר, של כמה אנשים בודדים. תריסר — זה כבר באמת אחד המקרים החריגים שעוברים את הממוצע שהיה נהוג בעבר.

ואמר הרמטכ"ל, שברגע שמקדים אותה ביקורת כין-לאומית — שהיא פועל יוצא מהעובדה שגירוש, בדרך כלל, מהווה עקירה נצחית בכך שאדם שמוצא נגדו צו גירוש מן האזור איננו יכול לעולם לשוב אל המקום שממנו גורש — כאשר עוקצה של הביקורת הזאת מוקהה, אין מניעה לשקול גירוש שידבר על מספר הולם וראוי של אנשים שפעילותם כשטח מחסיסה את האזור, גורמת להסתה, מביאה לשפיכות דמים, וראי שאיננה מקדמת את האינטרס המשותף של שתי

עצמכם מכלל אלה שדואגים באמת לביטחון. כל דאגתכם היא אך ורק לבקר, כל דאגתכם היא אך ורק להופיע כמי שמייצגים — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הנגבי, אני מבקש ממך שתסיים.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני בשלב של סיום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא בשלב של סיום. אתה מסיים עכשיו.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני בפסקת הסיום.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני רוצה שתאמר עוד משפט ותרד.

צחי הנגבי (הליכוד):

מאד אחזו. כל דאגתכם, לצערי, איננה לנסות ולבחון יחד אתנו באופן ענייני אילו מהלכים של הממשלה יובילו ליתר ביטחון, ליתר שלוה בחבלי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

אני מסיים בכך שאני אומר לשר הביטחון: יישר-כוח על ההחלטה. אני מקווה שהיא מהווה מקדמה על חשבון גירוש של כל אלה שאינם צריכים להיות תושבים בחבלי יהודה, שומרון וארץ-ישראל המערבית.

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
טרנספר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת חסין פארס, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת דוד צוקר, ואם הוא לא יהיה — חבר הכנסת חנן פורת. בבקשה, חבר הכנסת חסין פארס.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתקשה לראות בעיניים ולדבר.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תדבר בעל-פה.

חסין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מאז תחילת האינתיפאדה גורשו 66 תושבים ערבים מהשטחים. העילות לגירוש הן הסתה, חתרנות מדינית, פעילות בארגונים אסורים וכיוצא באלה. מעולם לא נעשה שימוש בגירוש כעונש על פעולות חבלה או רצח.

בין אוגוסט 1988 לדצמבר 1990 לא הוצאו צווי גירוש חדשים. זאת בשל עמדת מערכת הביטחון, כי הגירושים במתכונת שבה מתקיים הדיון בערעורי המועמדים לגירוש בפני בג"ץ מתמשכים זמן רב, לא תורמים לרגיעה ואינם יעילים.

אחד מראשי המערכת המשפטית הצבאית הביע ספקות לגבי יעילות צווי הגירוש ואמר: אי-אפשר לומר שמגורנו את האינתיפאדה או שהבאנו לירידה ברמת האלימות, אף שהרסנו מאות בתים וגירשנו עשרות תושבים.

מה פתאום החליטו כעת שר ההגנה, או שר הביטחון וראש הממשלה לגרש 12 תושבים מהשטחים? האם זה משום שאנחנו בשנת 1992, שהיא שנת בחירות, ורצו לרצות את המתנחלים בשטחים ואת השותפים הנאמנים מהימין, מולדת והתחיה? או שזה משום שממשלת ישראל מעוניינת להכשיל את תהליך השלום? או שמא זה משום שראש הממשלה מעוניין

שכשהערכתם כך ידעתם שהפתרון המדיני, אם הוא הפתרון שלכם או הפתרון שלנו, איננו מושג כאמצעות איזו שליפה של פתרון קסום מן הכובע. מדובר על תהליך שהוא בוודאי לא קצר, ויש האומרים ממושך. במהלך התהליך הזה, כך אני מעריך, אתם מבינים שעדיין צריך לפעול בכוחניות כנגד הטרור. הנה הגענו למצב, אדוני חבר הכנסת שחל — — —

חגי מירום (העבודה):

לא בכוחניות אלא בכוח סביר.

צחי הנגבי (הליכוד):

הגענו למצב שאנחנו נמצאים בתהליך מדיני, שמבחינת ההישגיות שבו הוא חסר תקדים. מעולם, עד לימים האלה, עד לחודשים האחרונים, לא היו מפגשים ישירים בין הממשלה הנבחרת של עם ישראל לבין הנציגים, לא הנבחרים אבל הנציגים היציגים ביותר של האוכלוסייה הערבית ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה. מעולם לא היו מגעים ישירים בינינו לבין הסורים ובינינו לבין הלבנונים. במידה רבה, זה הישג גדול. כלומר, יש כאן בהחלט התקדמות. לשיטתכם, אתם אינכם מאמינים שהמדיניות של הממשלה בסוף התהליך תישא פרי. זו זכותכם.

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתם רוצים לטרפד את התהליך הזה.

צחי הנגבי (הליכוד):

משום כך אתם נאבקים למען קידומה של המדיניות שלהם. אבל ברור הוא, שהמדיניות שלנו — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת נפאע, חבר הכנסת הנגבי עומד לסיים.

צחי הנגבי (הליכוד):

ברור הוא שאנחנו מחויבים למדיניות שלנו. אם אתם תמשיכו להיאבק, חבר הכנסת שחל, בכל אמצעי ששר הביטחון וממשלת ישראל החליטו עליו, אתם מחזקים בזאת, ללא ספק, את המוטיבציה של ארגוני המחבלים להוסיף ולהיאבק בנו עד חורמה. רק קונסנזוס ביניכם לבינינו, שאנחנו נפעיל אמצעים דרסטיים, רבות גירושים מסיביים של כל מי שמעורבים בפעילות ישירה או עקיפה בטרור, בחבלה ובהסתה, יכול להוביל לכך שיהיה איזה סיכוי לקידום התהליך המדיני.

עבד-אלולה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
טרנספר.

צחי הנגבי (הליכוד):

אבל אם כל אמצעי שהממשלה תחליט עליו — גם אמצעי שהוא, להערכתו, שולי, ראשוני, אפילו הייתי אומר מקדמי — או החליטה עליו בהחלטתה לגרש 12 איש מתוך אלפים שעדיין צריכים להיות מועברים אל מעבר לגבולות ארצנו, אם כבר התריסר האלה מעוררים את חמתכם, אם אתם כבר מצטרפים לגינוי — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת הנגבי, אתה צריך לסיים.

צחי הנגבי (הליכוד):

— — — אם אתם כבר משתתפים, מיוזמתכם, בביקורת הבין-לאומית, שאין לה שום הצדקה והיא כל-כולה פונקציה של ציניות, של העדר כל אמת-מידה מוסרית — אתם מוציאים

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
למה לגרש אותם ולתת למשפחות ולילדים שלהם לסבול?

מי הפסיד, אדוני השר, ישראל או הפלשתינים? החלטת הגירוש רשמה הפסד גדול לעומת הפלשתינים, לפי דעתי: א. ארצות-הברית נתנה לנכיל שעת, יועצו של ערפאת וחבר בוועד המרכזי של "פתח", אשרת כניסה, כדי להדריך את המשלחת הפלשתינית בווינגטון — דבר שכל הזמן התנגדו לו; ב. ממשלת ישראל השיגה את גינייה של מועצת הביטחון; ג. ממשלת ישראל סיכנה את הערכיות מארצות-הברית; ד. ממשלת ישראל העמידה את מדינת ישראל במצב שבו מרקס היחסים הבין-לאומיים שלה עומדים בסימן שאלה גדול; ה. ממשלת ישראל הקשתה על המשלחת הישראלית לניהול המשא-ומתן בווינגטון; ו. ממשלת ישראל תקשיח את עמדות המשלחות הערביות בניהול המשא-ומתן עם המשלחת הישראלית; ז. החלטת הממשלה התקבלה במורת-רוח לא רק אצל הממשל אלא גם בקרב חברי קונגרס והמנהיגות היהודית האמריקנית; ח. החלטת הגירוש גרמה לאכזבת תושבי השטחים מ ישראל ולא-אמון לגבי כוונותיה הרציניות, אם יש לה כוונות רציניות להגיע אי-פעם להסדר של שלום באזור.

תושבי השטחים קושרים את הגירוש לאיסור שהוטל בסוף השבוע שעבר על פעילות הוועדות הפוליטיות ברצועה ובגדה המערבית.

טענת שר הביטחון מר ארנס, כי המשלחת הפלשתינית לשיחות השלום נמצאת כעת במבחן — אם הם רוצים בשלום או שהם תומכים בטרור, היא מוטעית וטעונה חשיבה מחודשת.

כבוד השר, המשלחת הפלשתינית יצאה למדריד ועמדה במבחן. למרות התנגדות חוגים שונים בשטחים, ולמרות האיומים שהופנו אל חבריה, וכאשר היא חזרה ממדריד, היתה לה קבלת פנים נפלאה, שהמשלחת הישראלית לא זכתה כדוגמתה.

בהזדמנות זו, איני יכול להתעלם מתגובתו של חבר הכנסת שמעון פרס על החלטת הגירוש — כי ההחלטה היתה טובה, הבעיה היא רק העיתוי שלה. מכאן אני פונה למפלגת העבודה ולמנהיגיה בכלל: הפסיקו לדבר בשתי לשונות. מי שמתכוון בכנות להגיע לשלום עם הפלשתינים אינו יכול לתמוך בהחלטת גירוש המנוגדת לאמנת ז'נבה.

אלי דיין (העבודה):

אתמול הוא אמר שזו היתה החלטה גרועה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני שר הביטחון, אם פניה של ישראל אכן לשלום, היא מתבקשת לבטל את החלטת הגירוש, על-מנת ליצור אווירה מתאימה להמשך המשא-ומתן בין הצדדים.

אנו מאמינים כי הגירוש לא יביא קץ לאלומות, ורק השלום הצודק המבוסס על ההכרה ההדדית בזכות שני העמים, היהודי והערבי, להגדרה עצמית הוא הערובה היחידה והאמיתית לביטחון כל האזרחים הישראלים והפלשתינים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת חסיין פארס. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, ייתכן שבסוגיה הזאת ניתן היה לעסוק גם מן הזווית — ולטפל בה

לחזק ולעודד את המתנגדים לתהליך השלום בשטחים? לדעתי, מכל הסיבות האלה נקטו שר הביטחון וראש הממשלה את מה שנקטו והחליטו לגרש 12 תושבים ערבים מהשטחים.

למה בעצם גרמה החלטת הגירוש? ראשית, ההחלטה הזאת גרמה לכך, שהגדולה במדינות הידידות בעולם גינתה את ההחלטה, בהצטרפותה להחלטת הגינוי של מועצת הביטחון. מדינות אירופה כולן, ובראשן אנגליה, צרפת וגרמניה, וגם רוסיה, הידידה החדשה, גינו את הגירוש וראו בו דבר המנוגד לחוק הבין-לאומי.

החלטת הגירוש בעיני היא גם אקט פרובוקטיבי, אשר כוונתו היתה להתסיס את הצד הערבי הסרבני, על-מנת שיקום וימנע את המשלחת של המשא-ומתן לצאת לווינגטון.

החלטת הגירוש גרמה לסכל של 12 משפחות המגורשים, והיא גם עלולה להפוך את בני המשפחות האלה לאלמים, ולא מרצון. גירוש בסדר-גדול כזה לא היה מאז 1975.

אני שואל את שר הביטחון: הרי זו לא היתה החלטת הגירוש הראשונה. כבר גורשו מאז מלחמת ששת-הימים יותר מ-1,200 תושבים. לאורך כל התקופה הזאת, האם מנע הגירוש את ההרג והרצח?

שאלה נוספת: אם המועמדים לגירוש מואשמים ברצח, מדוע לא מגישים אותם למשפט? ואם הם לא אשמים, מדוע הם צריכים לשלם את המחיר הכבד הזה?

שר הביטחון טוען, שהם שייכים לארגוני טרור, וחלקם לארגון שעומד בראשו ג'ורג' חבש. שאלתי: האם יש פלשתינים בשטחים שלא שייך לאחד מהארגונים שהמועמדים שייכים להם? התכוונתי למועמדים לגירוש.

הרי תמיד חיל-האוויר יוצא צפונה ללבנון ומפציץ את בסיסי הארגונים. האם כזה נפסקת האלימות?

כנראה, שר הביטחון וראש הממשלה רוצים באמת לרצות את המתנחלים ולטרפד את תהליך השלום. רבני המתנחלים טוענים, כי צעדיו של ארנס אינם מספקים. דומה הדבר לנתינת כדור אספירין לאדם הזקוק לניתוח לב פתוח.

אדוני שר הביטחון, ארצות-הברית נושיא מצרים פנו לראש ממשלת ישראל לשקול מחדש את החלטתו, או את החלטת הגירוש. תשובתך היתה, אדוני השר, שלילית, כאשר הדגשת את נחישות הממשלה שלא להיכנע לכל לחץ מבחוץ.

כך מתנהגים ידידים כלפי ידידים? — או שממשלת ישראל אינה מכירה את הערך הזה ואינה מתחשבת בעמדת הידידים מול עמדת המתנחלים והשותפים בקואליציה הדורשים גירוש המוני?

יהודה פרח (הליכוד):
מי זה "ידידים"?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
ארצות-הברית. יש לך ידידה טובה ממנה?

יהודה פרח (הליכוד):
אותם אלה שמגרשים, יש לך הצעה אחרת?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן, אם הם אשמים במשהו, תביא אותם לבית-המשפט.

יהודה פרח (הליכוד):
יש להם זכות לערער גם עכשיו.

בעקבות ביצוע של גירוש, אנשים נמנעו מלקחת חלק בפעולות טרור? והרי מדובר בפעולות טרור, גם על זה אנחנו לא חלוקים.

אדוני השר, כדאי לקחת מחקר של תת-אלוף אריה שלי. הוא בדק ארבעה פירושים, כלומר ארבעה מועדים שבהם בוצעו יותר מגירוש אחד, והוא מצא שבעקבות כל גלי הגירוש, בעקבות כולם, בחודש שאחרי הגירוש יש עלייה של בין 13% לקרוב ל-20% במספר הפיגועים, מעשי הטרור ושאר המעשים על-פי כל ההגדרות שאנחנו מכירים; עלייה בעקבות גירוש.

לא רק שאני חולק על האפקטיביות, על ההרתעה, אלא נדמה לי שניתן להוכיח בטווח הזמן הקצר, שהפעולה איננה יעילה לשיטתכם, לשיטת המציעים, מקבלי ההחלטות.

אבל אני יכול לשאול יותר מזה, אדוני השר, אתה נמצא במחנה שיש בו אנשים שעדיין חיים בינינו, או הבנים שלהם — אנשים שעל-פי אותה תקנה 112 גורשו מכאן. האם זה השפיע על מהלכיה של תנועת המחתרת, של הארגון הצבאי הלאומי, של הלח"י, במקרה? האם זה השפיע במשהו, חבר הכנסת פרח? האם אפשר להוכיח שהשימוש בתקנה 112 השפיע במשהו? או אולי להיפך, זה גרם ליצירת מיתוסים וכו' וכו', ואני לא רוצה להיכנס לזה עכשיו. אני שואל רק על מידת האפקטיביות.

האם בן-אליעזר הפסיק להילחם למען ה"קייס" שנראה בעיניו צודק, והוא גם היה צודק, ולא רק בעיניו — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

את מי אתה משווה אל מי?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקרמת לשלום):

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מנסה עכשיו שלא להשוות נורמטיבית. אני רוצה להיות אתך, אדוני השר, על בסיס משותף לא כרמה הערכית. אני שואל ברמה המבצעית. מקבל ההחלטות צריך להחליט: אני הולך על סעיף 112, על גירוש. האם זה אפקטיבי?

אביא לך דוגמאות שחיות בינינו ואומרות לך שהשימוש בתקנה הזאת, שהסילוק שלי מן המולדת שלי — וכל אחד מגדיר לעצמו את המולדת שלו הגדרה סובייקטיבית — לא עזר. הרי בינכים מסתובבים אנשים כאלה. האם אתם יכולים להוכיח שזה הועיל במשהו?

שר הביטחון מ' ארנס:

אתה משווה את אריה בן-אליעזר לרוצחים שיורים על מכוניות — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בוא נראה, אדוני השר, את מי אתם מגרשים. האם מגרשים את הרוצחים? לא, לא, לא, אדוני השר. גם בעיניי הזה אני מציע שלא להטעות. בשנים הראשונות ועד לאחרונה, הגירוש היה בדרך כלל כלפי פיגורות פוליטיות. שם הטיעון שלי על אפקטיביות היה קצת יותר חלש, אם זה היה קורה. הגירוש היום מתבצעים כלפי הדרג המבצע או נותן ההוראות ברמה הביצועית, לאו דווקא ברמה הפוליטית. המנהיגות הפוליטית נמצאת כאן, אתם מפעילים את הגירוש לא כלפי הרוצחים — — —

יהודה פרח (הליכוד):

כלפי המסתים לרצח.

גם מן ההיבט של צעד שיש בו, על-פי כל הגדרה מערכתית מקובלת, פגיעה קשה, אנושה בעקרונות יסוד של חברה דמוקרטית, שכולנו מבקשים להיות שייכים לה, וייתכן, שאפשר היה לעסוק בזה גם כצעד שיש בו נוק מדיני, שיש בו בעייתיות מבחינת החוק הבין-לאומי, מבחינת האמנות הבין-לאומיות. אפשר היה לעסוק בסוגיה הזאת גם מן האספקט שאומר, שהאויים הוא כבר לא כל-כך אויב-שמום ולעתים אנחנו נזקקים לו קצת.

מאחר שאני מבקש באמת לקיים דיאלוג כלשהו עם השר, עם מה שהוא מייצג, אני מבקש בעיקר לטפל בשאלה של — למה, והאם זה אפקטיבי? מדוע הגיע הממסד הביטחוני, מקבלי החלטות, להכרעה שיש לנקוט צעד זה, והאם זה אפקטיבי? מדוע החליט הממסד הביטחוני לנקוט צעד שבערך שנתיים לא נקטו אותו משום שאיבדו את התקווה שהוא אפקטיבי, ומי לחץ בכיוון הזה.

שר הביטחון מ' ארנס:

זה לא-ינכון. בוצע גירוש בחודש ינואר 1991.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לא אמרתי "כבר שנתיים" אלא, כמשך שנתיים הוא לא בוצע. זה נכון מה שאתה אומר. היו שנתיים שבהן לא בוצעו גירוש.

שר הביטחון מ' ארנס:

בעבר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן. כמשך שנתיים, בתקופת האינתיפאדה, לא בוצעו גירוש, משום שההנחה הייתה שבמשטר הדמוקרטי הישראלי, עם האילוצים המבורכים שלו, הצעד הזה איננו אפקטיבי. והנה המערכת חוזרת לנקוט צעד הזה.

שר הביטחון מ' ארנס:

גם זה לא-ינכון — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כן, הפקודה הוצאה באוגוסט 1988. אני בדקתי את זה. שניים מן המגורשים נמצאים כבר בווינגטון כיועצים למשלחת הפלשתינית. כמשך כשנתיים — יכול להיות שאני מפספס בחודשיים לכאן או לכאן.

יהודה פרח (הליכוד):

בגלל התהליך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי: בגלל האילוצים הדמוקרטיים של החברה הישראלית.

שר הביטחון מ' ארנס:

חזן מינאר 1991, לא היו בשנתיים האחרונות — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הנימוק שנשמע יותר מכול אומר: אנחנו נוקטים צעד חריף — אגב, גם ראש הממשלה הגדיר אותו כחריף, אני לא מניח שמישהו יחלוק על כך שהוא חריף — משום שהוא משיג הרתעה, משום שהוא עשוי להגדיל את הסיכוי להביא לרגיעה בשטח. זה הטיעון הקלסי, הרציני שמושמע, שבגינו המערכת נוקטת צעד כה חריף. אני רוצה לשאול אותך, אדוני השר: האם יש הוכחה אחת, אני לא רוצה שתיים — אחת, ליעילותו של הצעד הזה? האם יש ראיה אחת לרגיעה שהושגה בעקבות נקיטת צעד כה חריף, גם על-פי הגדרתכם? האם יש הוכחה אחת, לא שתיים, חבר הכנסת פרח, שבעקבות ההחלטה הזאת,

הצבאיים לבדם לא פותרים עניין. אני יכול לכת לך תשובה, גם די מובנת, בדבר תחושת נקמה, תגובה יצרית. אבל הסיבה המרכזית לכך שנקטתם צעד שאתם אינכם מסוגלים להוכיח את יעילותו ואת האפקטיביות שלו, לבד מן הנוקים המדיניים והמוסריים שלו, היא משום שאתם משלמים תשלום למתנחלים וללובי הפוליטי שלהם.

זו הסיבה המרכזית, לא היחידה; אבל זו הסיבה המרכזית. ההסבר האמיתי, מדוע צעד שלא נעשה בו שימוש חנוף, שפרקי זמן ארוכים לא נעשה בו שימוש, נקט עכשיו, הוא שאף שאתם יודעים את המחיר, אתם חייבים לרצות את הקבוצה הזאת של המתנחלים. זו אותה קבוצה, אדוני השר, שבצעם מנהלת מאבק בך, היא כעצם מנהלת מאבק בנו, כאשר היא מנהלת מאבק בצבא.

יש להם מצוקות מובנות ומוצדקות, אבל הן אינן יכולות להסביר אף אחת מן ההתנגשויות בריבון; אף אחת מן ההתנגשויות. נכון, הם מבקשים ליצור מציאות אנרכית, כאוטית, בלתי מסודרת, מופרעת, על מנת שיכזאו ויאמרו: ראו, הצבא נכשל במשימתו, ראו, המדינה נכשלה במשימתה. זה האינטרס המרכזי שלהם בהפגנות המתואמות, המסודרות, המאורגנות, המגובות על-ידי הדרג התורני, ליצור מציאות כאוטית.

אני רוצה לומר לך, אדוני השר, שמאז קומה של מדינת ישראל לא היתה בישראל קבוצת אזרחים ישראלית שהתנגשה עם צה"ל יותר, שהפרה את החוק פעמים רבות כל כך, ותמיד על רקע פוליטי; לא היתה קבוצה שלא היססה לחזור ולבזות את צה"ל ומפקדיו, חוזר ובוז יותר מן הקבוצה הזאת. וזאת בשעה שזאת הקבוצה המוגנת ביותר על-ידי הצבא, וזאת בשעה שזאת הקבוצה שחבה את קיומה, את חיי היום-יום שלה, את הנסיעות לחוג לריתמיקה, לצבא, והיא לא מהססת למחרת בבוקר לקום ולהתנגש בו ולבזות אותו.

נדמה לי שהצבא הזה איבד במידה מסוימת, אדוני השר, את הגיבוי שלך. הוא נקלע למצב שבו הוא יודע שהלובי הפוליטי הוא שלא יכריע גם אותך, ואתה, אדוני השר, חייב תשובה לא רק לי, לא רק לכנסת, אתה חייב תשובה לצבא. מיהו הריבון, האם ההחלטות תתקבלנה במשרדים של "אמנה" במועצת יש"ע, או שההכרעות תתקבלנה במשרדו של אלוף הפיקוד.

היו"ר ח' קופמן:

תודה. חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, מי שאינו רוצה — כמוני — בטרנספר כולל ושרירותי, צריך לתמוך בעונש הגירוש למסיתים ולפורעים הראויים לגירוש. כי אין עונש צודק, מוסרי וגם אפקטיבי מן העונש הזה — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
על-פי איזה מוסר?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

— — — יוש בו גם אורי-אדום ואיתות ברור: מי שמבקש לגרש אותי מכאן באבן, בבקבוק תבערה, בהסתה, בדברי בלע, הוא שיגורש מכאן; מעין הבא להורגן השכם להורגו, הבא לגרשך השכם לגרשו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המחדקמת לשלום):
מאיפה לגרש אותך? מהאדמה שלו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — — הבדל עצום. ושוב, ברמה של הביטחון השוטף.

יהודה פרח (הליכוד):

מי שמסית לרצח — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לכן, אדוני השר, אתה לא יכול למכור לנו עובדות לא-נכונות. לא מגרשים רוצחים. ה"קייס" שלי היה הרבה יותר חלש לו אתה היית בא ואומר שאת הרוצח מאוטובוס 405, אם ניקח את זה כדוגמה הכי קיצונית, אתה מגרש. אני לא מאמין שהייתי יכול לפתוח את הפה נגד זה; לא מאמין. ולכן, נדמה לי שיש הסבר — — —

יהודה פרח (הליכוד):

חבר הכנסת צוקר, יש לי שאלה אליך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני קצר בזמן. חבר הכנסת פרח, זה על חשבוני. אני לא רוצה לעבור על הזמן.

יהודה פרח (הליכוד):

שאלה קצרה.

היו"ר ח' קופמן:

אני אאשר את השאלה הזאת. חבר הכנסת פרח מתאמץ כל כך להוכיח שהוא לא עיף.

יהודה פרח (הליכוד):

אני מקשיב בריגוריות לדברים שאתה אומר ומנסה להבין אותם. אבל אני חייב לשאול אותך שאלה. הרי המגורשים הם מסיתים לרצח. אתה מודה בזה? ואני שואל אותך: האם הם טובים יותר מהרוצחים? הרי הם היו המסיתים לרצח, הם הם שיוצרים את הטרגדיות — — —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

השאלה מובנת. אני מבין שעוד מעט תהיה לך זכות דיבור, ואני רוצה ממך תשובה רק על שאלה אחת: אני מקבל את כל ההגדרות שלך. אתה חייב בהוכחה שהמעשה הזה, שעל-פי הגדרת כולנו הוא מעשה רדיקלי מאוד, קיצוני מאוד, מעשה הגירוש הוא אכן אפקטיבי. אתה חייב בתשובה הזאת.

יהודה פרח (הליכוד):

אשיב לך.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה חייב בהוכחה, לא בתשובה, אתה חייב בראיה, ותתמודד עם המחקר של אריה שליו, למשל. תתמודד אתו.

יהודה פרח (הליכוד):

— — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת פרח, זה לא יכול להיות כך. נתתי לך רשות לשאול שאלה, אבל שאלת ודי בזה. חבר הכנסת צוקר היה צריך כבר לסיים את דבריו, ובגללך הוא לא מסיים את דבריו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הרי מייד יש לך זכות הדיבור, חבר הכנסת פרח.

לי, אדוני השר, יש הסברים אחרים, מדוע החליטה המערכת לנקוט את הפעולה הזאת. אני יכול לתת הסבר, ואני לא אעמוד עליו, של תחושה של מערכת שמשתמשת בצעדים משומשים, כי אין לה צעדים אחרים; כי היא יודעת שהאמצעים

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אין את לבי לענות כעת.

על כן אני רוצה לומר, שטוב הרבה שניתן, לאחר לא מעט ויכוחים ודברי ביקורת, לומר ברכת יישר-כוח, לומר לך, שר הביטחון, לרמטכ"ל, למערכת הביטחון, שראויים כולכם לברכה על העז והתושייה שבצעד הזה, גם אם אין זה — צעד קטן ראשון בכיוון הנכון.

אני רוצה לומר: עונש הגירוש טוב הוא לאין שיעור ממחנה "אנצאר", דרך משל, המהווה קורס וחממה לטרור, עם הייררכיה ברורה, עם סיפורים שלשמעם תסמורנה שערות הראש.

מי הם אותם 12 מופלאים, אותם צדיקים נסתרים, בניהם של קדושים שבהם מדובר? הרשימה כוללת, בזה אחר זה, אנשים שהיו שותפים פעילים ב"חזית העממית", הקוראת במפורש לאחיזה בנשק, הקוראת במפורש להסלים את האינתיפאדה בנשק חם; כאלה שנתפסו בכתיבת כרוזים. הם מאנשי החזית העממית, הם מאנשי החזית הדמוקרטית, הם מאנשי ה"פתח", שלטענתם יש צורך לעודד את התהליך המדיני ולורז אותו באמצעות הטרור הכולל שימוש בנשק חם.

לעתים אני עומד נדהם, כיצד זה עומדים כאן אנשים, אפילו כלי להתייחס לשאלת האפקטיביות של הענישה, ומגינים ויוצאים מגדרם כדי להצדיק או כדי ללמד זכות על אותם מופלאים. לטעמם הם היו צריכים לומר: אדרבה, נבער הרע מקרבנו כדי שהאוכלוסייה הערבית עצמה תוכל לשבת יותר בבטחה. הרי אתם יודעים שלא לה יש חלק לא רק ברציחתם של יהודים אלא גם באותו טרור פנימי המתנהל בתוך האוכלוסייה הערבית, הזורע אימה ופחד. בער קוצים מן הכרם, אם אתה רוצה שהכרם יישאר נקי ולא יוציא פרי באושים.

אני רוצה לומר לספסלי המערך, שאינם כאן, במחילה מכבודם — — —

יהודה פרץ (הליכוד):
הספסלים ישנם.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

האנשים האמורים לשבת על הספסלים האלה, איזו צביעות נוטפת מאמירותיהם, אני זוכר כיצד שר הביטחון לשעבר יצחק רבין דיבר אתנו לא אחת, גם בוועדת החוץ והביטחון וגם בפגישות אישיות, על כך שידיו כבולות מלבצע את עונש הגירוש שכל יועציו קובעים שהוא האפקטיבי ביותר. הוא אמר לנו, אני זוכר פעם אחת: תנו לי את הכלים לכן, דברו אל המערכת המשפטית שלא תשים כבלים על-ידינו, כדי שנוכל להשתמש בעונש הזה. ועכשיו בהיותו באופוזיציה, אדם שמצטייר תמיד כישר, כדובר כן, הוא זה שיוצא כנגד הענישה הזאת של הטרור. למצער, הרשו לי לומר, הדבר תמוה, אם לא צבוע.

אדוני שר הביטחון, שתי הערות ענייניות באשר לסוגיית הלוחמה בטרור בדרך הגירוש. האחת, המתחיל במצווה ואומרים לו גמור. אין ספק שאדם עומדים כיום בפני לחצים קשים מאוד, שלא לבצע את העונש בפועל. אני רוצה להזהיר ולומר: אם לא נממש את מה שהודענו עליו ואת מה שאתה אמרת בנחישות הראויה לשמה שבכוונתנו גם לממש, אם הדברים הללו יואטו וישתהו ותימצא הדרך לעקוף את הכיצוע בפועל, כדי שהצדק גם ייראה וגם ייעשה, אני חושש מאוד, אדוני שר הביטחון, שהדבר הזה עלול להביא למחיר כבד באשר לאמינותה של מדינת ישראל ובאשר לרצינותה.

השנייה, אני מבקש לומר לאדוני שר הביטחון, הגיע הזמן, כדי שהענישה תהיה אפקטיבית ותהיה צמודה למעשי רצח של יהודים, חלילה, יש צורך לשנות את הסדר. כבר הבג"ץ קבע, שבאותם דברים שהם הפיכים יש מקום לבצע את הענישה ואחר כך לאפשר את הערעור. וכך עשה הבג"ץ הבחנה, למשל, בין תפיסת בתים לבין הריסתם — הריסה כדבר בלתי הפיך וסגירה ונעילה כדבר הפיך, שאפשר לבצע אותו קודם.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני היושב-ראש, אני יכול לשאול שאלה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
רק רגע, אני רוצה להשלים את הרעיון. אני רוצה לומר לך, אדוני שר הביטחון, כדי שהדברים האלה ייעשו כמועד האפקטיבי ביותר, כשעדיין גם ההרגשה הציבורית היא שיש צורך לתת תשובה למעשי רצח שפלים ונבזיים, כגון זה של דורון שורשן, השם יקום דמו, לאחר הרצח של צבי קליין ברחובות רמאללה, לאחר הרצח של רחלה דרוק ושל יצחק רופא השם יקום דמם, יש מקום לבצע את עונש הגירוש תחילה, ולאפשר למגורשים להפקיד בידי עורכי-דינם את הערעור, כדי שהצדק ייעשה מיידית וגם יתקבל מבחינה ציבורית. כי בעולם שלנו, העובר תמורות ומהפכות, גם כארץ, אחרי יום-יומיים נשכחים הדברים, הדם יבש והנושא כבר נדחק לשולי הכותרות.

היו"ר ח' קופמן:
חבר הכנסת פורת, אתה מוכן לענות לחבר הכנסת חסיין פארס?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
כן, בבקשה.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם אתה היית מסכים לגרש מתנחל בשטחים, אם הוא רוצח ערבים בשטח? היית דורש משר הביטחון שינקוט אותו דבר? אף שהמגורשים הם לא רוצחים; שיבוא שר הביטחון ויגיד שהם כן רוצחים — הם לא רוצחים. אני מדבר על רוצחים ולא מדבר על מסיתים, כאשר המתנחלים מסיתים נגד הערבים בשטחים.

היו"ר ח' קופמן:
נתתי לך לשאול את השאלה, הוא יענה לך עכשיו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
יש לי תשובה יסודית ועמוקה מאוד על כך. אני יודע שהיא לא תמצא חן בעיניך. אני גם יודע, שכאן אוכל לומר אותה רק כסממה וכפלקט. היא מחייבת ביורד עמוק יותר. אומר רק משפט אחד: מי שפוגע בערבים באופן שרירותי, לא מתוך הגנה עצמית, שהיא דיני נפשות של "הבא להורג" השכם להורג", ראוי לכל עונש, לכל עונש הקבוע בחוק, בכלל זה מאסר, בכלל זה מאסר לתקופות ממושכות. על כן אני גם תמכתי בענישה החריפה כלפי אנשי המחתרת בשעתם, ולא הייתי נכון אפילו לחתום על בקשת חנינה כלפיהם.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
מי שמסית נגד ערבים?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
אבל לעם היהודי אין ארץ אחרת, זאת ארצי, והעונש ייעשה בביתי. מי שהוא מתוך האוכלוסייה הערבית, שיש לה מרחב ערבי עצום סביבה, שיש לה היקף גדול ואחיה נמצאים בדמשק, בירדן, בעירק, בכוויית, רוצה לחיות כאן, אני אומר

היו"ר ח' קופמן:

יש דמוקרטיה שפירקו אותה בבית-המועצות.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אל תשכנו אותי. אני לא מוצא את הדמוקרטיה. אני אגיע לבית-המועצות. סבלנות.

היו"ר ח' קופמן:

פירקו את המפלגה שלך. הוציאו אותה אל מחוץ לחוק.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אין לך על מה להגן כאן, ולכן קפצת קפיצה ארוכה כל-כך עד שהגעת לבית-המועצות?

היו"ר ח' קופמן:

קו פה וקו שם.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היום אנחנו דנים בהחלטת הממשלה לגרש תריסר אישים ממולדתם. מארצם. מחיק משפחותיהם. לחוץ-לארץ. יש הרואים בזה צעד הומני. זהו צעד הומני?

יהודה פרח (הליכוד):

מה שהם עושים זה הומני?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה צריכים לעשות זה להסתלק משם. זהו הפתרון. אכפת לי מכל שפיכות דמים. של יהודים. של ערבים. אני מדבר על הסיבה לכך. מה שקורה אלה הן תוצאות. אתה מתחיל את הסיפור מהאמצע או מהסוף. יש כיבוש. כל נושא הכיבוש מערער את ערך הדמוקרטיה של המדינה. זה מקלקל את הדמוקרטיה, זה מסכן את הדמוקרטיה. איזו חברה דמוקרטית אנחנו? יש לנו ביד הססמה. אנחנו אוהבים מאוד לדבר, לפטפט, אבל במעשי יום-יום אנחנו מוכיחים את ההיפך.

לצעד הזה היה גיוני של מועצת הביטחון גם בהרכבה הנוכחי. בעבר היה מי שטען, שזה לחץ של כרית-המועצות, שזה לחץ של הגוש המזרחי. הגוש המזרחי הלך לעולמו. אין כרית-המועצות. גמרנו. מי שרוצה לחגוג, יחגוג. רצו להיות עשירים, תראו איזה עושר ויושר יש עכשיו ברוסיה של ילצין. רצו להיות כמו מדינה מפותחת, מתקדמת, תראו מה הם הביאו לעמים שלהם. אז איי אפשר לטעון עכשיו שזה תחת לחץ כרית-המועצות. זה ביוזמה של ארצות-הברית. הידידה הנאמנה של מדינת ישראל. כך היתה בעבר וכך היא היום.

אין לזלזל בשורת ההחלטות של מועצת הביטחון. אבל לא רק זה, מה זה תורם? עניין הגירוש, מה הוא תרם לביטחון המדינה? האם זה הביא לביטחון רב יותר? הניסיון הזה נכשל. גם עניין המעצרים. כמה אלפים נמצאים היום במעצר? אני בטוח שכבוד שר הביטחון יודע באילו תנאים הם חיים שם. עשרות אלפי צעירים כבר היו במעצרים. כך גם עניין המעצרים המינהליים. רק משטר פרימיטיבי עושה היום מעצרים מינהליים נגד אנשים ומגביל את התנועה שלהם בכתים שלהם, בשכונת שלהם, בכפר שלהם, בעיר שלהם, במולדת שלהם.

יהודה פרח (הליכוד):

ישבו בשקט והכול יהיה בסדר.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איזה שקט? הם נאבקים למען חירותם. הם ישובו בשקט אם אתה תצא משם. הם צריכים לציית להוראות שלך. אתה כובש כאן. תצא משם. אין לך שום זכות שם.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת פרח, אתה אומר: בשקט, ועושה רעש.

לו: דיר באלכום, תדע לחיות כאן בכית שלנו כמו שצריך. אינך יודע, אתה מסית, אתה פורע? — זה אינו מקומך. זה עומק התשובה. אני יודע שלא תשלים אתה ואני יודע שהדבר הזה מחייב ביורר עמוק יותר.

מלה אחרונה, ברשותך, לשר הביטחון. לפני יומיים שבתי מגושי-קטיף ומכפרי-דרום, פגשתי שם את המתיישבים, ראיתי את החרדות העמוקות האופפות אותם, הרבה מעל ומעבר למה ששיערתי וציפיתי אני. אין זה דומה למתיישבים ולכל מי שנמצא באזורי ספר, גם באזור הצפון, אפילו בכקעת-הירדן. מפני שסביבם, מימין, משמאל, בדרכים, ביום ובלילה אורכת הסכנה. ההרגשה שלהם — של פחד מחץ מימין, מכדור משמאל, מבקבוק תבערה. תוך כדי הדיון שהיה לנו אתם נודע לנו על זריקת בקבוק תבערה בכביש העוקף. ראיתי את הזעזוע שפוקד את הציבור שאני חלק ממנו.

מעבר לעונש הזה, שהוא כאמת שכיב של תקווה של הליכה בדרך הנכונה, יש צורך גם ב"קום עשה". אני מצפה שה"קום ועשה" יבוא לידי ביטוי כמה שדיברנו עליו לא אחת, בדרך ממלכתית, עליידי הממשלה, כשאנחנו המבצעים החלוצים שלה. כאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ. ומי שיוודע, ידע שהוא גם יורה אכן פינה באותו מקום שבו הוא פגע, חלילה. במקום שבו נשפך דם יקום יישוב חי וקיים.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה. חבר הכנסת נפאע, בבקשה.

חבר הכנסת פארס, אני רוצה רק להעיר לך כתשובה על שאלתך. לעם היהודי יש תורה שבכתב ותורה שבעל-פה. תורה זו אוסרת עלינו לרצוח, לשם רצח, כן עם אחר. אינני בטוח אם יש איוון בנושא זה במסורת אחרת.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני לא איש דת, אבל אם נענין בשני הספרים, שלכם ושלנו, נמצא אותו דבר.

היו"ר ח' קופמן:

תבדוק את השורשים.

יהודה פרח (הליכוד):

דין מוחמד בסיף — זו אמרה ידועה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לכל עם יש המסורת שלו. הבעיה היא שהאנשים השולטים בשטח אינם פועלים על-פי אותה מסורת.

היו"ר ח' קופמן:

אבל לנו אסור לבצע מה שמותר לעשות במורשת אחרת במקרה דנן.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כבוד שר הביטחון, חברי הכנסת, כמשך יום אתמול, גם ביום וגם בלילה, וגם היום נקנסנו בשמיעת שיעור בדמוקרטיה מפי אנשים אנטי-דמוקרטים. כשהיה מדובר על חוק בחירה ישירה לראש הממשלה. ודווקא במקום הזה יש הפרות יומיומיות של הדמוקרטיה והפרות גם של ערכי הדת.

אני מצטער מאוד על שהמקום הזה הפך להיות מקום ומקור לזיוף, לסילוף ולשקר. זורקים לחלל כל מיני זיופים, סילופים ושקרים, ועוד דוגלים, מצדדים, שמרנים ומגנינים על הדמוקרטיה הזאת. שמענו זאת אתמול מספסלי הליכוד, ושמענו זאת מספסלי המערך.

אני מחפש איפה הדמוקרטיה הזאת, ואני לא מוצא.

צעד זה הוא למעשה מכשול בתהליך השלום, וזאת היתה אחת המטרות של הגירוש הקולקטיבי הזה. ממשלת ישראל לא מעוניינת בתהליך השלום ומנסה יום ולילה לטרפד את התהליך הזה.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת נפאע, אתה לא מתחיל נאום חדש עכשיו.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא, לא.

היו"ר ח' קופמן:

אני מבקש ממך לסיים.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
במקום לטפל בבעיית האבטלה — 537,000 מתחת לקו העוני, בישראל הדמוקרטית המפותחת, יהודים וערבים; 22% מהילדים במדינה, יהודים וערבים; 28% ממשפחות השכירים מתחת לקו העוני. בעשור האחרון הוכפל העוני במדינה פי ארבעה. הכנסת העשור העליון במדינה — — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת נפאע, זה כבר שייך לביטוח הלאומי. הנושא שלך הוא גירוש ה-12.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני קושר את זה להתנחלות.

היו"ר ח' קופמן:

אצל היהודים הקשרים מסובכים עוד יותר. אני מבקש ממך לסיים.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הממשלה משקיעה סכומים אדירים במקום הלא-נכון, בתחום הבלתי רצוי, תחת לחץ מפלגות הימין.

למען לא לחמם את האווירה, למען לא להערים מכשולים בתהליך השלום, יש צורך המחייב לבטל החלטה זו, וזה המינימום.

היו"ר ח' קופמן:

בזה גמרנו.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

משפט אחרון.

היו"ר ח' קופמן:

לא, לא. חשאייר לשבוע הבא. מספיק.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

משפט.

היו"ר ח' קופמן:

המשפטים שלך היום ארוכים.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

יושב־ראש מפלגת העבודה שדיבר על העיתוי — — —

היו"ר ח' קופמן:

זה המשפט האחרון שלך.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

היו"ר ח' קופמן:

תגיד.

יהודה פרח (הליכוד):

זורקים אבנים, פוגעים בילדים.

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

ועוד ימשיכו, כל עוד ימשיך הכיבוש.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת מיעארי, חבר הכנסת דראושה, אחרי שנחתם ואכלתם, באתם לכאן לצעוק?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

גם כריתת עצים אינה הפתרון. המדינה הדמוקרטית עוסקת בכריתת עצי זית, מדינה שאוהבת את הנוף, את הטבע. לא כריתת עצים ולא אטימת בתיים ולא עוצר הם הפתרון. מי יודע מה זה עוצר שמטילים אותו על עשרות אלפי תושבים לכמה ימים, שבהם אסור להם לזוז ממקום למקום? זה לא הפתרון.

ולא יכולים להתגבר על האינתיפאדה. כל הדרך הזאת נכשלה. אתם נאבקים נגד האינתיפאדה. האינתיפאדה היא המאבק של עם למען חירותו ולמען עצמאותו. אין כוח בעולם שיכול לשבור את זכות המאבק של עם למען חירותו. זו זכות לגיטימית, כל העולם הכיר בה חוץ ממשלת ישראל, חוץ ממך, חבר הכנסת פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

האינתיפאדה הצליחה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני בטוח שהאינתיפאדה הצליחה והיא תמשיך להצליח עד שיהיה סוף לכיבוש ותהיה זכות הגדרה עצמית לעם הערבי הפלשתיני. זה לטובת העם הפלשתיני, וזה לטובתך, זה לטובת העם בישראל.

זה לא ילך, גם לא על-ידי ההתנחלות והפקעת אדמות.

20,000 יחידות דיור — — —

יאיר שפרינצק (מולדת):

אפשר לשאול אותך?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מוכן להקשיב לך, במיוחד שאתה שקט כל-כך. בבקשה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

הגדרה עצמית — כמה פעמים הם צריכים להגדיר את עצמם? הרי יש להם מדינה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

איפה?

יאיר שפרינצק (מולדת):

ירדן. בירדן יש עם אחר? זה עם שונה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

נכשלתי בהבנת הנקרא שלך. תסלח לי מאוד.

20,000 יחידות דיור נבנו בשנה וחצי האחרונה בשטחים

הכבושים, היום, בוועדה שבה השתתפתי, נאבקו ראשי המועצות הדרוזיות, המסכנים האלה, על 40 חדרי לימוד בשנה, ולא קיבלו זאת. ושם בנויים 20,000 יחידות דיור למתנחלים. איפה הצדק? כל בית רביעי שנבנה, נבנה בשטחים. משרד השיכון הקציב לכך בתוך שנה וחצי 3.5 מיליארדי שקלים, ומדברים על בניית עוד ועוד בתיים שם.

מוחד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לא ההחלטה נכונה, ולא העיתוי נכון — העיתוי שמעסיק
את יושב-ראש מפלגת העבודה, מר שמעון פרס.

אני רואה עיתוי מתאים מאוד לגנות את ההחלטה ואת
הצהרתו של שמעון פרס. זה העיתוי וזו העת המתאימים ביותר
לגנות את ההחלטה ואת הצהרתו של שמעון פרס. זה העיתוי
והעת המתאימים ביותר למדיניות אחרת, מדיניות של שלום
המבוסס על זכות הגדרה עצמאית לעם העצמאי הפלשטיני.

היו"ר ח' קופמן:
תודה רבה על דברייך הקצרים. אנחנו עוברים לחבר הכנסת
יאיר שפרינצק, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת מוחמד
מיעארי, ולאחר מכן חברת הכנסת גאולה כהן. חבר הכנסת
דראושה, אתה כבר דיברת?

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
לא.

היו"ר ח' קופמן:
לא. יש לי כאן כל מיני סימנים. אחרון הדוברים — חבר
הכנסת עבדיאלוהב דראושה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני אסיים את החגיגה.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון,
חלקה של ארצות-הברית בהחלטת הגינוי של מועצת הביטחון
על כוונת ממשלת ישראל לגרש את 12 פעילי האינתיפאדה
חייבת לעורר שאט-נפש בלב כל אדם הגון.

אם יש עדיין תמימים שאינם מבינים שהממשל, ממשלו
של בוש, מעודד כיוודעין את הטרור הערבי, עובדה מבישה
זו והמוחשה עתה כצורה דרמטית עליידי הגילוי שאת
החלטת המועצה ניסח נציג ארצות-הברית תומס פיקרינג בעצה
אחת עם שגריר מרוקו ונציג אש"ף.

את נוסח החלטת מועצת הביטחון ליווה הממשל
האמריקני בטענת הכוב, שהגירוש נוגד את אמנת ז'נבה
הרביעית, ואישר בכך שוב את עמדת ארצות-הברית, שיהודה
ושומרון וחבל-עזה, שצה"ל שחרר אותם במלחמת
ששת-הימים מהכיבוש הירדני ומהכיבוש המצרי, הם
טריטוריות ערביות החייבות להימסר לערבים.

בהקשר זה, ראוי להזכיר את דברי יעקב שמשון שפירא,
שכיהן כשר המשפטים לאחר מלחמת ששת-הימים, כשהביא
לפני הכנסת את הצעת החוק לאיחוד ירושלים. אני מצטט:
"צה"ל שחרר מעול זרים חלקים ניכרים מארץ-ישראל —
— המצויים בריבונותה של המדינה הלכה למעשה" — "דברי
הכנסת", כרך 49, עמ' 2420.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איזה חלקים עדיין לא שחרר?

יאיר שפרינצק (מולדת):
איזה חלקים? אתה יודע איזה חלקים. החוק הישראלי
עדיין לא הוחל ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
איזה חלקים אתה רוצה עוד לשחרר? ירדן? סוריה?

היו"ר ח' קופמן:
חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת
צחי הנגבי מוכן לתת לך שיעור פרטי אחר-כך.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אם אתה מעלה רעיון כזה, אני אחשוב על כך.
עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה חושב כל הזמן.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אוסף גם את דברי היועץ המשפטי, השופט מאיר שמגר,
שאמר בסימפוזיון בין-לאומי לזכויות האדם שנערך בשנת
1971 באוניברסיטת תל-אביב, כי אמנת ז'נבה הרביעית אינה
חלה על ה"שטחים המוחזקים", ומעמדנו ביהודה ובשומרון
— כך הוא אמר — דומה לזה של צרפת באלזס-לורייין
המושחרים.

אדוני היושב-ראש, ארצות-הברית, ידידתנו הגדולה,
מנצלת מדי פעם לצרכיה את הוויכוחים הפנימיים ואת חילוקי
הדעות שקיימים אצלנו, וכך גם הפעם בנושא הגירוש.
וממשלת ישראל, במקום לגנות את המגנים ולהצהיר שלא
נרשה לאיש להתערב בעניינינו הפנימיים, מתלוננת מרה על
"חוסר איוון" — מדוע לא גינתה ארצות-הברית גם את רוצחי
היהודים.

הגירוש, רבותי, הוא אמצעי יעיל מאוד, וזאת אפשר לדעת
לפי עדותם של המגורשים עצמם. אני אצטט דברים
שהתפרסמו בשנת 1990. אחד העיתונים פרסם כתבה בנושא
הגירוש. אשת אחד ממנהיגי האינתיפאדה, שגורש בשנת 1988,
אמרה כי החיים בישראל היו בשבילם גן-עדן לעומת מה
שעובר עליהם עכשיו. ובאותה כתבה מסרה עורכת-דין
מהאגודה לזכויות האזרח, שראיינה עציר ביטחוני: "עד כמה
שזה נשמע מוזר, הוא מעריך להיות בכלא עוד שנים, ורק שלא
יגרשו אותו. הם מפחדים מגירוש פחד מוות".

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ודאי, הוא רוצה את ארצו, ביתו, הבית שלו.

יאיר שפרינצק (מולדת):
אצל מנהיגי האינתיפאדה הוחלט כבר מזמן, שהגירוש
הוא הנשק היעיל ביותר, ואילו אצלנו, כל גירוש מעורר את
הוויכוח מחדש.

חברי הכנסת, כאשר שר הביטחון יצחק רבין נשאל
בכנסת, לפני שנתיים ותשעה חודשים, מדוע אין מגרשים את
המחבלים הכלואים אצלנו, הוא השיב שהוא פועל במסגרת
החוק, ויש קריטריונים לגירוש, ויש הליכים. כדי להמחיש את
הקשיים הוא סיפר, כי במחצית אוגוסט 1988 הוציא צו גירוש
נגד מחבלים, ועד אותה שעה, סוף מרס 1989, "עניינם עדיין
נתון בהליך משפטי, זה שבעה חודשים", נדמה לי.

שר הביטחון דיבר אז כפקיד שקצרה ידו מהושיע, ידיו
כבולות על-ידי החוק, ברור שהממשלה, בימי יצחק רבין כבימי
משה ארנס, נרתעת משימוש בנשק הגירוש, אחרת היתה יוזמת
שינוי החוק וקיצור ההליכים. יש רגליים להנחה, כי אילו
השתמשנו באמצעי זה בקנה-מידה נרחב — לא רק גירוש
המסיתים והמארגנים של ההתקוממות, כי אם כל מידי האבנים
וזורקי הבקבוקים — היתה האינתיפאדה דועכת כבר
בתחילתה.

שמעתי היום את הטענה, שנשק הגירוש איננו יעיל. איך
אפשר להוציא מסקנות ביחס ליעילותו של נשק, שלא נעשה בו
שימוש של ממש?

אילו נהגנו כך, כפי שכל מדינה נורמלית נוהגת כלפי
הקמים עליה, היה העולם משוכנע, שאנו רואים את עצמנו
כבעלי-הבית בארצנו, ולא יוציאנו מכאן. ואין ספק — וזה

מה התיאוריה שלו? מה עשה ומה המטרה שלו? — הם לא רצחו אזרחים, כבוד השר? הארגון הזה לא רצח אזרחים ביפו ובחיפה? הוא לא פוצץ בתי-מלון בירושלים והרג אנשים תושבי הארץ וזרים? הוא לא רצח אישים בין-לאומיים שהתעסקו בשלום, ודיפלומטים, הלורד מוין ומתווך האו"ם ברנדוט וכל הדברים האלה? אני לא עושה השוואה. אבל הדברים האלה היו, ואתה מטהר את זה, למה? כיוון שעשו את זה הלח"י והיהודים?

נבוא עכשיו למטרה. אולי אתה מצדיק את זה, כי המטרה היתה להילחם בכובש ולשרת את העם שלי ולהבטיח את הזכויות שלו. מה עושים הפלשתינים באינתיפאדה?

צחי הנגבי (הליכוד):
רוצחים אחד את השני.

רענן כהן (העבודה):
וגם את החלק השני.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אתה לא ראוי אפילו לתגובה. רחמין נכמרים על הפלשתינים. ולך, תראה את הרצח האחר. אתה אחראי לזה. שמשחתי הפעולה נרצחים, כי אתה בונה אותם ומנצל אותם. אתה אחראי לרצח הזה.

שר הביטחון מ' ארנס:
חבר הכנסת מיעארי, אתה יודע שכל אותם פלשתינים שרוצחים יום-יום פלשתינים הם כולם עובדים במשק הישראלי?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
רובם, כבודו. אני אומר: רובם. ואני אומר, ששלטונות הכיבוש, שבאים ומתנים — כבר הזכרתי לך את זה — לא נותנים לך אחד שרוצה לקבל טיפול בירדן; אומרים לו: לא נותנים לך רשיון לעבור את הגשר, אלא אם אתה משתף אתנו פעולה. אם מישור יוצר את המוצר הזה — ואדם שבוגד ומשתף פעולה נגד בני עמו, מה אומרים לו אצל היהודים ובעולם, לא בוגד? מה דינו של בוגד? אני לא מצדיק את הכול. אבל אני מדבר על עקרונות. אל תיתממו. אצל יהודים לא היו רציחות הדדיות? ארלוזורוב, אני יודע מי, "אלטלנה", כל מיני דברים. אז מה אתם מתממים בצורה כזאת? כאשר הפלשתינים עושים משהו, זה יוצא דופן, זה מעולם אחר. כשהיהודים עושים את זה, זה רק נורמלי, ואפילו זה מוסרי.

לכן אמרתי: אם מישור מוכן לדבר בהיגיון, אני מוכן לדבר אליו בהיגיון ואני עושה את זה. אבל מי שרוצה להפריע, כמו הכרזה הזו, שאנחנו יודעים מיהו — — —

הי"ר ח' קופמן:
חבר הכנסת מיעארי.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אנחנו מכירים את העמדות שלו, אנחנו מכירים את ההצהרות שלו, אתו אין לי יכוח.

הי"ר ח' קופמן:
אל תתווכח, אבל אל תכנה אותו בשמות.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
נכון, אני לא מתווכח.

לכן אני אומר: כבוד השר, חברי הכנסת, כבוד היושב-ראש, הפלשתינים לא רוצים את הכיבוש. אמר להם חבר הכנסת פרח, שישבו בשקט. אדם תחת כיבוש ישב בשקט? זה בן-אדם, יש לו כבוד, איזה חיים יהיו לו.

החשוב — שהדימוי של ישראל היה יפה אז לאין ערוך מהדימוי הנשקף מתמונות הטלוויזיה המראות חיילים רודפים אחרי נערים, או יורים ברעולי פנים, המבעירים צמיגים.

למעשה אפשר לומר, שהממשלה לא ניצלה כמעט כלל את אמצעי הגירוש. בשלוש שנות האינתיפאדה הראשונות גירשה הממשלה בסך הכול 58 פעילי אינתיפאדה, 32 מהם בשנה הראשונה ו-26 בשנייה. בשנה הרביעית של האינתיפאדה לא היו כמעט גירושים. בפעם האחרונה גורשו ארבעה מחבלים לפני תשעה חודשים.

נשאלת השאלה, מדוע נרתעת הממשלה משימוש בנשק הגירוש? לדעתי, מתוך פחדנות. כמו ההכרח, גם הפחד לא יגונה כשיש יסוד לפחד, כשיש ממה לפחד. פחדה של הממשלה הוא פחד שווא. הממשלה מפחדת מתגובה מותנית בווינגטון, כשהגירוש משמש גירוי לתגובה. הממשלה מפחדת משעון הקוקייה בווינגטון. כל פעם שמגרשים כאן שלושה מחבלים, מגיחה הקוקייה ומביעה את מורת רוחו של הממשל. היא היתה מגיחה ומביעה את מורת רוחו של הממשל גם אילו גירשנו 30, או 300.

זה הדבר שעלינו לעשות היום, גם אם במאורח. תודה רבה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרי אתה דוגל בטרנספר, אז מה זה משנה לך, שלושה או 300?

יאיר שפרינצק (מולדת):
אין לזה שום קשר לטרנספר. אני מציע לגרש רק את אלה הקמים על המדינה לפגוע בבני-אדם ולחסל את המדינה.

הי"ר ח' קופמן:
תודה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק. אני מבקש מחבר הכנסת מוחמד מיעארי לעלות על הדוכן, ואז ישב, כנראה, חבר הכנסת דראושה בשקט והכול יעבור בשלום.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לא בטוח.

הי"ר ח' קופמן:
בנשף.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, על דרך של גלגול נשמות — ונשמות רעות, כמובן — חוזרים היום לנשף, לפשע, של גירוש אנשים ממולדתם. אבל אני לא רוצה לנגן על המיתר הזה — ערכי מוסר, רגש אנושי, איך מוציאים אדם ממשפחתו, ממולדתו, וזרקים אותו למדבר. שהרי מה זה יועיל? הממשלה, אין לה שום רגש, מתייחסת לפלשתינים כמו אל תת-אדם ואין לה ייסורי מצפון על כל מעשה גירוש, הרג, הטלת עוצר, כל הדברים שאנחנו רגילים להם. לכן, לדבר במושגי מוסר — זה חסר תועלת.

הדבר השני — קיים כאן מוסר כפול לאורך כל הקו. לי מותר הכול, זאת אומרת לצד השני, לממשלה, ליהודים, למתנחלים, לפושעים, לרוצחים, אבל לצד השני אין כל זכות. כל מעשה ראוי לתגובה חריפה, ראוי לנקיטת אמצעים, ראוי לעונש קולקטיבי.

אני שמעתי עכשיו את שר הביטחון, כאשר אמרו לו על הלח"י — מה אתה משווה? למה שלא להשוות, כבוד השר? אתמול ציינה הכנסת 50 שנה לייסוד הלח"י — פאר, נאומים. אבל אם אנחנו נשאל את השאלה העניינית, מה זה הלח"י?

יהודה פרח (הליכוד):

למה הם אוהבים אותנו?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אוהבים אתכם? אותך כפרט יכולים לאהוב, אבל אותך כמתנחל וכחייל שהורג אותם — לא יאהבו אותך. בתור כובש שונאים אותך, וזו היתממות אם אתה חושב אחרת.

אני אומר: הלח"י טען שהוא רצה להיפטר מכיבוש ולהבטיח את זכויות עמו. כבוד השר, זה מה שעושים הפלשתינים בשטחים הכבושים. הם רוצים להיפטר מהכיבוש. אתם אומרים להם: אנחנו רוצים כיבוש; אתם תחיו תחת הנעליים, על הברכיים. כל חייל יכול להעמיד שורה של מנהיגים, אקדמים ומרצים באוניברסיטאות כמחסום כמשך שלוש שעות בגשם. וזה בסדר. המצב בלתי נסבל. הם רוצים להיפטר מהכיבוש והם רוצים להבטיח לבני עמם חיים נורמליים וקיום מדיני. האם זה לא הגיוני? האם אתם לא יכולים להבין את זה?

לגבי האינתיפאדה, כבוד השר, אני אומר: הלח"י נקט אמצעים כפי שנקט. האינתיפאדה היתה מודרנית יותר ואנושית יותר. היא השתמשה בכלי של האבן, בכלי של ההתנגדות האזרחית, בכלי המחאה. אני יודע שיש גם חריגים, אבל היא יצרה מודל בין-לאומי. זה דבר תרבותי. חכינו את זה. היום יש אנשים והוגי דעות שכותבים, שכל השינוי שהיה באירופה המזרחית, במשטרים שהיו שם, היה על דרך האינתיפאדה. העם הפלשתיני יכול להיות גאון שהוא יצר את האינתיפאדה כמודל למאבק נגד כיבוש ובעד זכויות לאומיות.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת מיעארי, אחרי שאתה מסביר את האידיאולוגיה של הלח"י, יש לך כנראה בעיות בהבנת הנקרא.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אולי. איזה נקרא? מי כתב את הטקסט? חשוב מה הכוונה. נקרא רגיל — אני מניח שאני מיטיב להבין.

כבוד השר, לפני זמן מה שאלתי אותך, האם הטלת עוצר על התנחלות אחת, אף שכל יום אתה מטיל עוצר ברמאללה, בנבלים, בעזה, במחנות פליטים, בגין וריקת אבן. ואנחנו רואים שיש קבוצות שמתהלכות בתוך הערים ובתוך הכפרים, והן יורות, מכות, משחיתות רכוש. עוד מעט ירצחו, ורצחו. ואתה אומר לי: לא זכור לי שהטלתי עוצר על התנחלות אחת.

אני רוצה לשאול אותך: האם אתה מוכן לגרש מתנחל אחד שהורג אזרחים, או זורק עליהם אבנים, או מסית, כמו ההסתה שאנחנו רואים בכל מקום, ואפילו על-ידי רבנים?

אשמח מאוד לשמוע תשובה, אם אתה רוצה להיות הגיוני ועקבי. אחרת, התוצאה ידועה.

משפט אחרון. לא רק מועצת הביטחון גינתה ותגנה. ההיסטוריה הקרובה והעתידית תשפוט את הדברים האלה כפשע מלחמה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה. חברת הכנסת גאולה כהן, חבר הכנסת מיעארי, היא כנראה תיתן לך קצת על הראש על הכנת הנקרא בקשר ללח"י.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם אתה מנחה אותו מה לעשות?

היו"ר ח' קופמן:
בבקשה, חברת הכנסת גאולה כהן.

גאולה כהן (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדינות ערב, אחרי שלא הלך להן בשלוש מלחמות ובין-לבין לבצע גזר-דין מוות והשמדה על מדינת ישראל, החליטו: בשלב ביניים, להטיל עליה עונש גירוש מפה. גירוש, בשלב ראשון, מיהודה, משומרון ומחבל-עזה. אלה שאומרים שהשורש של המלחמות בינינו לבין הערבים הוא מדיני, צודקים. השורש הוא מדיני. השורש הוא הרצון לגרש אותנו מכאן. ואלה בשמאל שמתקוממים כנגד הגירוש, זה לא בגלל הגירוש. זה גם מסיבה מדינית, כי גם הם רוצים לגרש את המתיישבים או את מדינת ישראל המתיישבת היום ביהודה, בשומרון ובעזה מיהודה, משומרון ומעזה. יש להם פה שיתוף פעולה מלא כמטרה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
רוצים לגרש?

גאולה כהן (התחיה):

לא כולם רוצים לגרש מייד. חלק רוצה לבצע את הגירוש על-ידי ניוון ההתנחלויות. כפי ששמענו מראש תנועת העבודה. נכון, ההתקוממות שלהם כנגד עונש הגירוש היא לא בגלל הגירוש אלא בגלל ההזדהות עם המטרה המדינית — לסלק אותנו מיהודה ומשומרון ולהקים שם מדינה פלשתינית. אלה כמו אלה. אותם חלקים בשמאל שמסכימים למדינה פלשתינית, לדעתם זה פתרון סופי של הסכסוך. אצל הערבים זה רק שלב ראשון; אחר-כך הם רוצים לגרש אותנו מתל-אביב וממסיבותיה.

אלה עובדות שאפשר להוכיח, לקרוא, לצלם ולראות. לא צריך בשביל זה להיות פוליטיקאי או פילוסוף.

אדוני היושב-ראש, דווקא עונש הגירוש הוא עונש טבעי, מה שקוראים בעולם המשפט "עונש טבעי", על אותו רצון לגרש אותנו מכאן. אבל, זה עונש טבעי במיוחד ביחס למלחמת האינתיפאדה, שהיא המשך כל המלחמות שהיו, באמצעים אחרים. כי באינתיפאדה, שהיא יותר התקוממות המונית של אזרחים, מתאים פחות לירות ומתאים יותר לגרש. לא הייתי רוצה לראות לירות בילדים, בנשים או בטף, שעומדים ומנצלים את היותם ילדים ונשים, כדי לירות בחיילי צה"ל וביהודים. הייתי מעדיפה שלא לראות אותם פה מאשר לירות כמו במלחמה — כי זאת מלחמה. לכן, זה עונש מתאים לאופי המלחמה הזאת, שקוראים לה אינתיפאדה.

עם זאת, עם היות העונש של הגירוש עונש חיוני, הוא כהחלט עונש לא מספיק. אם מדברים על מסיתים, האם יש היום רק 12 מסיתים שמסתובבים בשטח, או שיש מאות ואלפים?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
את מי הם מסיתים? כל העם נגד הכיבוש.

גאולה כהן (התחיה):

האין זה מגוון? לדבר על 12? ממשלת ישראל קיבלה פתאום אומץ והחליטה בכת-אחת על גירוש של 12. הרי זה מגוון. לשב"כ, למוסד ולשלטונות הביטחון יש רשימות של מאות ואלפים של מסיתים ישרים, של מנהיגים ישרים של כנופיות האינתיפאדה. לקחו 12, מין רגימה זאת.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
האם זה לא נקרא הסתה לגירוש המוני?

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, עשיתם תורנות בצעקות? כל דקה צועק משהו אחר.

החמישה שנהרגו ליד אותו מקום. באו ננסה גם את זה. אם משהו יכול להרתיע אותם, זה מה שיכול להרתיע אותם.

מכאן אני רוצה לעבור לנושא הבג"ץ. רבין אמר כזמנו, וגם היום הוא אומר, שזה העונש היעיל ביותר. אלא מה? למה היום הוא לא ממליץ על זה? מפני שמעת שאנחנו מטילים את העונש ועד שמבצעים אותו, הם פונים לבג"ץ וזה לוקח זמן. וזה גורם בעיות בעולם. אבל אני שואלת: זאת מדינת חוק, או מדינת חלם שמאפשרת לאלה שרוצים לחתור ולהשמיד את מדינת ישראל להשתמש נגדה בכלי הצדק העליון שלה. בבג"ץ? איזה מין תפיסה מעוותת מאפשרת לחברי ארגוני החבלה שרוצים להשמיד את המדינה הזאת, לתת להם להשתמש בבג"ץ שלנו. בבית-הדין הגבוה לצדק, כדי לנצל אותו נגדנו? איפה נשמע כדבר הזה? את האפשרות הזאת חייבים לבטל. צריך להחליט על גירוש, צריך לגרש באותו רגע עצמו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לסיים ולומר, גם כתשובה על אחת השאלות כאן.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
לגרש בג"ץ.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקרת את ממשלת ישראל שהיום, בינתיים, אנחנו נמנים עם השותפים הקואליציוניים שלה. אני מגנה ומבקרת את העובדה, שכל זמן שהם ממשיכים לרצות בנו ולשפוך את דמנו אנחנו מנהלים עם אותם ראשי האינתיפאדה, פייצל אל-חוסייני, חנאן עשראוו, וכל האחרים שאנחנו יושבים אתם במשא-ומתן בווינגטון, אלה שיצאו מבתי-סוהר וישבו בהם כרוצחים וכמחבלים — באותה שעה אנחנו מנהלים אתם משא-ומתן. זה לא מעורר אותם? זה לא מעורר את הטרור? זה לא נותן לגיטימציה לארצות-הברית להגיד: אם אתם יושבים עם אש"ף, למה לא נשב עם אש"ף גם אנחנו?

אדוני היושב-ראש, אני לא רוצה לדבר היום על שיתוף הפעולה של אותם חלקים בשמאל עם ראשי האינתיפאדה, שגם הוא מעורר שפיות דמים. הנושא הזה ראוי לדיון מעמיק ורחב בהרבה, ואני מקווה שאעשה אותו בימים הקרובים. עד אז, אדוני שר הביטחון, אני קוראת לך לפעול לביטול הבג"ץ. אני קוראת לך לגרש מכאן את כל אלה שרוצים לגרש אותנו. הרוצה לגרש אותך, השכם לגרש אותו.

היור' ח' קופמן:

תודה רבה לחברת הכנסת גאולה כהן. אני מזמין את חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מה בעצם רוצה ממשלת ישראל להשיג בצווי הגירוש האחרונים? שתי מטרות, לדעתי. הציבה לה הממשלה הזאת. המטרה הראשונה — להרתיע את הפלשתינים. המטרה השנייה — לטרפד את תהליך השלום.

לגבי המטרה הראשונה, אני מאמין ובטוח שהממשלה תיכשל במגמה להפחיד את הפלשתינים ולהרתיע אותם. אם המגמה היא לשים קץ לאינתיפאדה, אז אתם, או טיפשים ולא מבינים מה קורה בדיוק, ולא מבינים את מהלך ההיסטוריה, או שאתם מרמים את העם הזה בניסיון להתכחש למציאות האמיתית, והיא שיש כאן מאבק של עם שמתקומם כדי להשיג את חירותו, כדי להשתחרר מהכיבוש. ואתה, אדוני שר הביטחון, אני חושב שאתה לא טיפש.

גאולה כהן (התחיה):

מתי היתה להם פה מדינה? מתי?

גאולה כהן (התחיה):

המציאות הלווא תמחה את החיוך שלכם מעל פניכם. ראיתי אתכם פה עם חיוך, עם ביטחון. יש דמוקרטיה, אתם יכולים גם לחייך, אבל המציאות היא לא — דמוקרטיה או לא-דמוקרטיה. היא עושה תהליך טבעי הכרחי והיא תמחה החיוך מן הסוג הזה, של הניצחון שלכם, של סימן ה-v שלכם, היא תמחה אותו מעל הפנים שלכם ומעל פני המציאות.

אני רוצה לומר, אדוני שר הביטחון: ככל שהעונש הזה חיוני, לא רק צריך ממנו יותר אלא במקרים מסוימים צריך לדבר על גירוש של אותן קבוצות אוכלוסייה או כפרים מועדים לפורענות פעם אחת, פעמיים ושלוש פעמים ואף יותר, והם נותנים מחסה לאותם מחבלים. לא ייתכן לתת להם מין חסינות כזאת, לתת מחסה למחבלים, בלי לפגוע בהם. אני לא אומרת שצריך לעשות זאת כפעם הראשונה. אחרי שקבוצת אזרחים מאותו כפר הוזהרה פעם אחת, פעמיים — כפעם השלישית יש לומר: אם יצא מכאן רוצח ואתם תיתנו לו חסות, תדעו: כן, ענישה קולקטיבית. כי כל המלחמה שלהם היא לא מלחמה אישית בנו, היא מלחמה קולקטיבית, בקולקטיב שנקרא מדינת ישראל, בקולקטיב שנקרא עם ישראל.

אשר לביקורת העולמית, ודרך אגב, עוד לא שמעתי אף משר אחד בממשלה, לצערי, התייחסות לעובדה שארצות-הברית דיברה על גירוש פלשתינים. גירוש פלשתינים, או גירוש טרוריסטים פלשתינים? משהו גירש מפה פלשתינים? את מי גירשו? את אלה שהם חברים בארגוני חבלה, שנתפסו "על חם" או לפני שנתפסו "על חם". לא צריך לחכות תמיד, אחרי שהם כבר שפכו את דמנו, כדי לגרש אותם מכאן. אבל ארצות-הברית מדברת והעולם מדבר על גירוש פלשתינים.

שמעתי היום מאנשים, שהעולם רגיש מאוד לעקירה של אדם ממקום מגוריו. זה באמת קשה. אבל כשעוקרים אדם ממקום מגוריו בעולם הזה לעולם הבא, זה לא מחייב רגישות של העולם, של ארצות-הברית? האם אנחנו שומעים אותה כשרוצחים יהודים בזה אחר זה, או כשיש אפילו ניסיונות לרצח והם לא מצליחים, והיהודי נעקר ממקום מגוריו בעולם הזה? צביעות, שקר. ארצות-הברית הפכה בעלת-ברית של אש"ף, וגם נתנה היום ליועצו של אש"ף להיכנס לארצות-הברית. ארצות-הברית, שיש לה רשימה של מדינות הנותנות חסות לטרור כמו סוריה, גם אותה צריך להכניס היום לרשימת המדינות שנותנות חסות לטרור.

אלי דיין (העבודה):

למה אתם חומכים בממשלה שמדברת עם אש"ף?

גאולה כהן (התחיה):

אני רוצה עכשיו לעבור לנקודה שמתחייבת מכאן. אמרתי שהעונש הזה לא מספיק, לא רק מבחינת מספר המגורשים. גם אני לא רוצה להתייחס עכשיו לנושא גירושם לתקופה של שנה-חצי — שנתיים, על-תנאי, מין עונש שהוא קצת בהיריון, וקצת בהיריון זה תמיד נפל.

אני רוצה להתייחס לעובדה, שהשלמה של העונש הזה צריכה להיות הקמת יישובים חדשים, נכון שבשבילנו התיישבות היא תהליך טבעי, והוא נכון וטוב בכל שעה ושעה, אבל הוא נכון גם כתשובה ביטחונית. אם הם רוצים לגרש אותנו מפה, ועלי-די הרצח שלהם בנו הם גורמים לכך שיהיה עוד יישוב, עוד יישוב ועוד יישוב, מה יכול להרתיע יותר? באו ננסה את זה. תמיד הציונות פעלה אחרי שהרגו יהודים, כך, למשל, בנו את קריית-שמונה ואת מעלה-החמישה, לזכר

והתחיה. זה מה שחשוב לכם, כי אתם רוצים לשמור על שלמות הממשלה, ולא חשובים לכם, לא שלמות העם, לא השלום, לא היציבות ולא הביטחון.

והגדיל לעשות — בצורה שלילית אני אומר זאת — הרמטכ"ל בדברים שלו אתמול, כשהוא אמר דברים בלתי הגיוניים, קריאה לטרנספר המוני, הוא מדבר לא רק על 12 אלא על 120, 1,200, 12,000 ועוד יותר. ואני שואל מעל הבמה הזאת — — —

רענן כהן (העבודה):
אני חייב להגן על כבודו של הרמטכ"ל. הוא לא אמר את הדברים האלה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הרמטכ"ל אמר: 1,200.

קריאה:
אתה לא היית בשיבה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
שמעתי אותו וראיתי אותו בטלוויזיה ב"ערב חדש".

רענן כהן (העבודה):
אני צריך להגן על כבודו של הרמטכ"ל.

היו"ר ח' קופמן:
חבר הכנסת כהן, את הבידורים המדויקים תעשו אחר כך במסדרונות.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
ראיתי את הרמטכ"ל הזה ב"ערב חדש" ושמעתי איך התבטא. הוא אמר בדיוק את הדברים הללו, שהוא בעד גירוש המוני בתקופות קצובות. ואני רוצה לשאול אותו, במה ישתמש? במכונות? במטוסים? באוניות? איך יגרש את הפלשתינים?

גאולה כהן (התחיה):
ברגל.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אם הוא רוצה לבצע את הגירוש הזה, אולי ישתמש באותם מטוסים שמביאים את העולים החדשים כדי לגרש 1,800,000 פלשתינים שחיים בשטחים.

איה דברים לא-רציניים ומסוכנים, שהרמטכ"ל אומר אותם בפני ועדה בכנסת, הכנסת שהיתה אמורה להיות הבית של הדמוקרטיה, המשכן של הדמוקרטיה. ואתם, בזלזול שלכם בערכים הדמוקרטיים, בזלזול שלכם בחיי אדם, אתם מסכנים את העתיד של המדינה הזאת, של העם החי כאן, העתיד של כל האזור הזה, של הילדים שלנו, של ילדים יהודים וערבים.

ואני אומר לך, אדוני שר הביטחון: אם תמשיכו במדיניות הגירוש הזאת, אתם רק תגבירו את השנאה, תגבירו את העוינות, לא תתרמו לביטחון המדינה, לא תביאו ביטחון, אלא רק יתר תסיסה ויתר מתחים. ואם תטרפו את תהליך השלום, האלטרנטיבה תהיה, שתצטרכו לשלוח את הצבא למלחמות נוספות, יהיו עוד קורבנות משני הצדדים, יהודים וערבים, והתוצאה תהיה תוצאה של יתר דם, עוד קורבנות, עוד יתומים ואלמנות. זה לא יעזור לכם. אני אומר את הדברים הללו כאדם החפץ בהשגת שלום-אמת, שלום שיכתיח את היציבות והביטחון באזור הזה לטובת כל עמיו.

וברגע האחרון אני פונה אליך, כשר הביטחון, לומר לך: רד מהעץ הזה, תבטל את צווי הגירוש, תמליץ לממשלה ולראש

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה לא טיפש, אתה מבין עניין. אבל אתה באותו זרם קיצוני גס-כך, שלא רוצה לראות את האמת, וגם אתה ממשיך באותה תעמולה, באותה אידיאולוגיה כוזבת, שיתר דיכוי ויתר גירוש ידכאו אינתיפאדה של עם, שהיא התקוממות של עם. זה לא יעזור לכם; האינתיפאדה תימשך כל עוד הכיבוש נמשך. זה לא יעזור לך, חברת הכנסת גאולה כהן, עם כל הסימנים והגלגולים שאת עושה בראשך, האינתיפאדה תימשך עד שתקום מדינה פלשתינית עצמאית ליד מדינת ישראל. זה השלום האמיתי, לא עוד התנחלות, לא עוד סיפוח, לא עוד גירוש. לא יעזור לכם, יש שני עמים, יש שתי תנועות לאומיות. העם היהודי הקים את המדינה שלו בגבולות 1967, מדינה עצמאית, והעם הפלשתיני זכאי למדינה עצמאית משלו ליד מדינת ישראל. ואני מדבר על מדינה ליד מדינה, עם ליד עם. זה האינטרס האמיתי של העם היהודי ושל העם הערבי, ולא עוד סיפוח, לא עוד מלחמות, לא עוד דיכוי.

ואתה, אדוני שר הביטחון, מעמיק את מדיניות הדיכוי. רק אתמול נהרגו שני פלשתינים ועשרות נפצעו מירי חיילים, כיוון שהם קמו למחות נגד הגירוש.

אולי אתם תצליחו להשיג את המטרה השנייה. אולי בעצם אתה ומר שמיר רוצים לטרפד את תהליך השלום. אני חושב שאתם מעוניינים בזה, כי אתם מפחדים מהשלום. השלום מפחיד אתכם, כי זה יוביל אתכם לויתורים, ואתם לא רוצים לעשות ויתורים. אתם מפחדים מגאולה כהן, מיאיר שפרינצק, מ"גוש אמונים", מהמתנחלים הפנטים שרומסים כל חוק, רומסים גם את החוק שמאפשר לצבא לפעול. הצבא מפחד מהם ולא מעו לנגוע בהם, ואתם באים להגיד שאתם רוצים שלום. איזה שלום אתם רוצים?

אם באותה תקופה שאתם שולחים בה את המשלחת לווינגטון לשאת-ולתת עם הערבים כדי להשיג שלום-אמת, בו בזמן אתם מעמיקים את הדיכוי ומגרשים פלשתינים, אז מי יאמין לכם בכלל? מי יאמין לכם? הרי רוב העם לא מאמין לכם. גם העולם כולו לא מאמין לכם. ארצות-הברית הפסיקה להאמין לכם מזמן. גם אם יש אינטרסים משותפים לכם ולא-ארצות-הברית, ארצות-הברית לא מאמינה שהצדק הישראלי בנושא הזה הוא צדק אמיתי — אלא מזויף. כל הבכי הזה, הבכי של גאולה כהן מעל הבמה הזאת, זה בכי מזויף, זה בכי של מתנחלת שאיננה רוצה בשלום. את רוצה בסיפוח נוסף, עוד דיכוי. זה לא יעזור לכם.

לדעתי, גם אם תצליחו לטרפד את תהליך השלום הנוכחי, לא תייצגו את האזור, לא תבטיחו את הביטחון של מדינת ישראל, אלא זה יהיה הפסד אמיתי שיביא למלחמות נוספות, לשפיכות דמים נוספת. ואני אומר מעל הבמה הזאת כאזרח ישראלי הרוצה באינטרס של מדינתו, מדינת ישראל, וכבן של העם הפלשתיני הרוצה בטובת עמו, העם הפלשתיני, אני אומר לכם: תתעוררו כבר. כל האשיות הללו, שתוכלו להמשיך ולשמור על הכיבוש, לא יתאפשרו. העולם כולו לא יכיר בכיבוש הזה. אתה יודע זאת, אדוני שר הביטחון, שאין אף מדינה אחת בעולם שמקבלת את הכיבוש כעובדה קיימת.

אתם מזלזלים בהחלטות מועצת הביטחון, כפי שאחד השרים אמר: אז מה, עוד החלטה. הרי מדינת ישראל קמה בהחלטה כזאת, מדינת ישראל קמה לפי החלטת מועצת הביטחון של האומות המאוחדות. אז מה אתם ממהרים לזלזל? לא אכפת לכם מה תאמר ארצות-הברית, לא אכפת לכם מה תאמר אירופה, לא אכפת לכם מה יאמר העולם, רק חשוב לכם מה יגידו המתנחלים, רק חשוב לכם מה יגידו אנשי מולדת

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת בריזהר, אין לו בעיה חינוכית, יש לו בעיה קולנירית היום.

שר הביטחון מ' ארנס:

על כל פנים, חבר הכנסת צוקר טען, שהחלטנו לנקוט את צעדי הגירוש מכיוון שהיינו בלחץ, בלחץ של מתיישבים, בלחץ של "גוש אמונים", בלחץ של חברת הכנסת גאולה כהן, ותחת לחץ זה החלטנו לנקוט צעד שלמעשה, אחרת, לא היינו נוקטים אותו.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, ואני חושב שיבין זאת כל אחד מכם אשר לרגע קט ינסה לשים את עצמו במקומי, כשר הביטחון של מדינתנו, מדינת ישראל — —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת שטרית, אתה פעיל מאוד בין הכיסאות.

שבח וייס (העבודה):

זה היה ב"כלבוטק" ולא "בין הכיסאות".

שר הביטחון מ' ארנס:

— — ונושא באחריות לביטחון במדינה. כאשר מדובר על ביטחון חיי אדם, ולמעשה על הצלת חיי אדם, שום לחצים אינם רלבנטיים וזה לא מעניין כלל. הצו שלפיו אתה חייב לפעול הוא על-פי מיטב שיקול הדעת שלך — לחסוך חיי אדם ולהחזיר את הביטחון במידה המקסימלית. מה שתורם לזה תעשה; מה שאיננו תורם לזה אל תעשה, ואל תשים לב לשום לחצים ממקום זה או אחר.

אדוני היושב-ראש, שמתי לב, וכוודאי גם אתה — חבר הכנסת דיין, אתה מפריע לי — —

אלי דיין (העבודה):

כן, כן, אדוני.

שר הביטחון מ' ארנס:

יכול להיות שגם אתה שמת לב, חבר הכנסת דיין, שאותם חברי כנסת, אשר קמו כאן בכנסת היום, הביעו את מחאתם ומתחו ביקורת על צווי הגירוש, איש מהם לא הזכיר אותם מקרי רצח וניסיונות לרצח שעליהם דיברתי כאן, שהם הרקע לצעדים שנקטנו. איש מהם לא הזכיר, לא את הרציחות ולא את הקורבנות. אדוני היושב-ראש, נדהמתי שאיש מהם לא גינה את הרציחות האלה.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
זה סיפור של שבוע שעבר.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת דראושה, אם אמרת זאת, הרשה לי להגיב. הרי אתה יודע שצעדי הגירוש שאנחנו נוקטים הם תוצאה ישירה של מעשי הרצח האלה. ידעת זאת כשעלית כאן לדוכן.

עבדיאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
האם המגורשים הם שרצחו?

עובדיה עלי (הליכוד):

אבל המגורשים הם שהסיתו.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

איזה דבר הוא זה?

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת דראושה, חבר הכנסת מיעארי.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

הממשלה העקשן, האכזרי הזה, שירד מהמדיניות הזאת. תלכו לושינגטון עם רצון טוב, תשבו עם הפלשתינים, תדברו שלום. תשבו עם הערבים, תדברו שלום. ואפשר, כן אפשר, להגיע להסכם שלום עם העולם הערבי, שיכטיח את הזכויות של כל העמים באזור הזה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה, עכשיו ישיב כבוד שר הביטחון לחברי הכנסת. בבקשה.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ערב פתיחת ועידת-מדריד, ב-28 באוקטובר 1991, ירו ממארב על אוטובוס עם נוסעים אזרחים בצומת-תפוח. מירי זה נרצחו רחל דרוק ויצחק רופא, השם ייקום דמם, ונפצעו שישה ילדים. ב-1 בדצמבר 1991, ערב התחלת השיחות בושינגטון, ירו ממארב על רכב אזרחי שעבר את אל-בירה בדרך לעפרה ורצחו את צבי קליין, השם ייקום דמו. ב-11 בדצמבר 1991, כאשר המשלחות כבר נמצאו בושינגטון כדי לפתוח בסיכוב השיחות שם, נעשה ניסיון לרצח כאשר ירו על רכב של משפחת פורת, כמה מאות מטרים לפני הכניסה לישוב אלון-מורה. ב-1 בינואר 1992, ערב פתיחת הסיכוב השני של השיחות בושינגטון, נרצח דורון שורשן, השם ייקום דמו, תושב כפר-דרום, בצומת דיר-אל-בלח בחבל-עזה.

בעקבות הרציחות האלה והניסיונות לרצח, החליטו אלופי פיקוד הדרום והמרכז לתחום על צו גירוש לשבעה מחבלים מאזור עזה ולחמישה מחבלים מאזור רמאללה. למועמדים לגירוש הזכות לפנות לוועדת הערר הצה"לית. אני מבין שכך עשו. אם הערעור שלהם יידחה, זכותם לפנות לבית-הדין הגבוה לצדק. אם הפנייה שלהם תידחה, הם יגורשו כפי שהוחלט על-ידי הדרג הצבאי.

המועמדים לגירוש, חברי הכנסת, הם כולם אנשים הקשורים לארגוני מחבלים, רובם קשורים לארגוני מחבלים הקוראים בפומבי למעשי רצח כדי לפגוע בתהליך השלום. הם מסיתים זה זמן ניכר לרצח, לאלימות, באותם אזורים שבהם בוצעו הרציחות שהזכרתי כאן.

אדוני היושב-ראש, יסלחו לי כל אותם חברי הכנסת אשר הביעו את תמיכתם במדיניות שלנו, אם אחייחם הפעם דווקא לאותם חברי הכנסת אשר באו והביעו את מחאתם על הצעדים שנקטנו. הם מדברים על לחצים. אני מצטער על שחבר הכנסת צוקר, שדיבר פה כפתוס רב מאוד, לא נמצא פה, אבל כנראה עכשיו הוא מוציא את הפתוס שלו במזנון.

שבח וייס (העבודה):

זה די ציני לומר זאת אחרי הלילה שעברנו.

מיכאל בריזהר (העבודה):

זה לא-הוגן, זה לא מתאים לך, אדוני.

היו"ר ח' קופמן:

למה לא? מדוע?

שר המשטרה ר' מילוא:

חבר הכנסת בריזהר, זה לא מתאים כל-כך ששר ישיב וחברי הכנסת לא יהיו — — —

מיכאל בריזהר (העבודה):

אמרתי שזה לא מתאים לגבי המלה מזנון.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת בריזהר, אמרתי, אולי, אין לי ראיית רנטגן, אני לא מסוגל לראות מפה לתוך המזנון.

היו"ר ח' קופמן:

מה זה? תזמורת? מה קורה כאן.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
הכיבוש הוא המסית.

היו"ר ח' קופמן:

שמענו.

יהושע מצא (הליכוד):

חבר הכנסת נפאע, אתה נזכר לדבר רק כשחבר הכנסת מיעארי מדבר? דבר פעם אחת לבד.

היו"ר ח' קופמן:

חברים, כנראה, לא עייפתם די אתמול בלילה או הבוקר. נמשיך עד הלילה.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אין לנו חבר הכנסת לין. אנחנו רוצים את חבר הכנסת לין.

שר הביטחון מ' ארנס:

זה רשום בפרוטוקול הכנסת, שאיש מכם לא הזכיר את הקורבנות, שאיש מכם לא גינה את הרציחות, וזה מטיל ספק מסוים בקשר לכנות דבריוכם.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני השר, חברי, חבר הכנסת מוחמד נפאע כן גינה. היום זו הפעם הראשונה בחיים שלי שלא גינתי. אבל אני אומר לך, אני מגנה היום, אתמול ומחר כל מעשה רצח.

יהושע מצא (הליכוד):

מחר לא.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת מצא, תן לו להשלים את הדברים.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

כל הזמן גינתי. היום לא גינתי, ואני מצטער שלא גינתי. אבל אני מגנה וממשיך לגנות כל רצח של כל אדם, ולא חשוב אם הוא ערבי או יהודי, לא חשוב למה הוא משתייך. האדם בעיני הוא הערך העליון.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה.

רענן כהן (העבודה):

היו"ר ח' קופמן:

ד"ר רענן כהן, הוא לא צריך פרשנות. האמינו לי שהוא לא צריך.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
כבוד השר, הטיעון לא הוגן כלפינו.

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, האם אתם רוצים שנפסיק את הדיון?

קריאות:

לא, לא.

היו"ר ח' קופמן:

אם כן, אני מבקש רגיעה. זה כאמת נושא בוער. אני מבקש, כולנו עייפים, נודה על האמת, תנו לשר הביטחון לדבר ולהשלים את דבריו.

חגי מירום (העבודה):

אנחנו רוצים שלשם שינוי תמשיך את הגינוי.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת פארס, שמחתי לשמוע את דבריך, ואני מעריך את מה שאמרת. רק בשביל זה היה כדאי לבוא הנה היום כדי לדון בנושא הזה.

דובר כאן על הרתעה, וזה בוודאי איננו סוד בפני חברי הכנסת, שכל העוסקים בנושא של מעשי טרור ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אנשי שירותי הביטחון ואנשי צה"ל, משוכנעים שצדד הגירוש הוא אחד האמצעים האפקטיביים ביותר לענישה ולהרתעה. הוא לא האמצעי היחיד, הוא לא אמצעי כולל-יכול, אבל בין כל האמצעים האפשריים הוא האפקטיבי ביותר.

כא חבר הכנסת צוקר ואומר: אין לך הוכחה. אני דווקא בא מהעולם של המדעים המדויקים, שם יש הרבה דברים שניתן להוכיח אותם: משפטים במתמטיקה, תכנון הנדסי זה או אחר; אפשר להוכיח חד-חלק שאחרי אל"ף יבוא ב"ת, אחרי ב"ת יבוא גימ"ל, עד כמה שידוע לי, אתה אינך בא מהעולם הזה. לפי מיטב ידיעתי, בעולם החברתי, הפוליטי, הפילי, הכלכלי, אין הוכחות חלקות כאלה. בכל המשטר המשפטי שלנו, המעצר, העונש, המשפט, יש הוכחות חותכות, ואם אין הוכחות חותכות לא עושים. בתחומים האלה אנחנו עושים לפי מיטב שיקול דעתנו, מה שיהיה אפקטיבי. אבל האם מישוה כאן רוצה להציע שבמלחמה בפשע או בסמים או בטרור, אם לא ניתן להוכיח שלא נעשה, חבר הכנסת צוקר, לא נעשה כלום ונהיה מוצפים בפשע, בטרור וברצח?

השיקול הוא אחר, ההיבט הוא אחר: האם יש סיכוי שעלידי מה שאני עושה אחסוך חי אדם. אני חושב, שאם יש סיכוי — אני עושה, ויהיה זה מחדל גדול מאוד אם לא אעשה.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר בבירור, שמעשי טרור ורצח אלה מכוונים נגד תהליך השלום. נדמה לי, שאיש בכנסת הזאת לא הסתייג מכך. מזכיר המדינה, מר בייקר, באחד הביקורים הראשונים שלו אחרי מלחמת-המפרץ היה בירושלים כאשר נרצחו ארבעה אנשים כתחנת אוטובוס כאן בירושלים. אז הוא אמר: האיש הזה — ואני מוסיף: אם אפשר לקרוא לו ככלל בן-אדם — מנסה לרצוח את השלום. הוספתי: לא רק את השלום; הוא רוצה לרצוח גם יהודים. המעשים שהזכרתי כאן, שהם הרקע להחלטתנו לגרש, הם מעשים שכוונתם לפגוע בשלום, לבלום את תהליך השלום. הארגון של חבש, הארגון של חוותאמה, ארגון "חמאס", הם אומרים את זה בבירור, הם לא מסתירים את זה. אלה שאותם אנחנו עומדים לגרש אומרים את זה בבירור.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אבל חלקם נמצאים בבית-הכלא, איך הם יכולים לפעול מבית-הכלא?

שר הביטחון מ' ארנס:

הם אומרים בבירור שכרצונם לבלום את תהליך השלום ויש לבצע מעשי טרור ורצח כדי לבלום את תהליך השלום. אם הם מאמינים שהם יצליחו, אומנם זה יהיה סוף תהליך השלום.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היא תעשה את זה לפני שהם יעשו את זה.

שר הביטחון מ' ארנס:

חברי הכנסת, גם ארגון "פתח" של ערפאת, ארגון אשר מתיימר להיות תומך השלום, אומר שיש ללוות את תהליך השלום במעשי טרור ושולח הוראות מהמפקדות שלו בירדן כדי לבצע מעשי רצח מסוג זה.

רשימת 15 המדינות האלה, אולי תטיל קצת ספק בקשר למידת ההגינות של החלטה זו שכה הרשימה אותך, גם אותי, שהתקבלה פה-אחד.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

— — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטורר אי-אפשר להתמודד רק באמצעים משפטיים רגילים. את זה למדה כל מדינה אשר היתה צריכה להתמודד עם טרור. מי שיגביל את עצמו רק באמצעים אלה, לא ינצח במערכה. אנחנו במערכה נגד הטרור ננצח, ולי נדמה שכל מי שמעוניין באמת בקידום תהליך השלום צריך לאחל לנו כאן בישראל הצלחה בהתמודדות עם הטרור, וצריך לתמוך באמצעים שאנחנו נוקטים אותם כדי לשים קץ למעשי רצח אלה.

אדוני היושב-ראש, כוודאי תבין שחלק מההצעות לסדר-היום שהועלו, הייתי רוצה להסיר מסדר-היום. אבל היות שהן הועלו עם הצעות אחרות באותו נושא, אשר תמכו במדיניות של הממשלה, אני מציע, אדוני היושב-ראש, שההצעות האלה יועברו לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, בבקשה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת. אומנם הוא איננו פה — — —

חגי מירום (העבודה):

אני רשום לזה.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת האשם מחאמיד, חשבתי שאתה רוצה לתת הודעה מסוימת. אתה מבקש להציע להווריד?

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן.

היו"ר ח' קופמן:

אז יש לנו תור. גם לזה יש תור.

חבר הכנסת שבח וייס מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה אני עושה פה?

היו"ר ח' קופמן:

יש תור גם לנושא הזה.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הרי אני נרשמת.

היו"ר ח' קופמן:

אתה לא רשום אצלי. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (העבודה):

אדוני שר הביטחון, אני מגנה את הרצח הזה לא בגלל ההערה שאתה העירות, שדי הודהיתי אתה, אלא משום שכל אחד מגנה. כל אדם באשר הוא אדם מגנה רצח, ורצח הוא רצח, וכל ניסיון לתלות בו נסיבות כאלה או אחרות לא משנה לגבי.

אני גם חושב שאנשי האינתיפאדה והמדריכים הרוחניים והצבאיים שלהם עושים שגיאה פטלית, שבעת הזאת הם לא

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
כן הוא אמר ממש: צריך לעשות טרור?

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מציע לך לקבל את מה שאמרתי. זה נכון במאת האחוזים. ההוראות יוצאות ממפקדות של "פתח-ערפאת" — לבצע מעשי טרור.

יושע מצא (הליכוד):

כבר מזמן לא נפגשת אתו, אתה לא מעודכן.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

אתה טועה.

שר הביטחון מ' ארנס:

עכשיו, אדוני היושב-ראש, אנחנו שומעים מחאות נגד הצעדים שהחלטנו לנקוט, גם בעולם, גם בארץ. לדעתי, לא מקרה הוא שבמרבית המקרים, המוחים והמגנים אותנו אינם מגנים מעשי רצח. זה מעשה שכחה. את הרצח שכחו או רוצים להתעלם ממנו. את התגובה שלנו, את הצעדים שלדעתנו יכולים לסייע כדי למנוע מעשים כאלה בעתיד, אותם מגנים.

אינני מצפצף על ארגון האומות המאוחדות, ואני בהחלט התרשמתי מההחלטה שנתקבלה, שגינתה אותנו פה-אחד במועצת הביטחון. לרגע קט תיארתי לעצמי, ש-15 המדינות האלה, אשר גינו את מדינת ישראל פה-אחד, ודרך-אגב שכחו לגנות את מעשי הרצח, אולי את זה הן יעשו בישיבה הבאה. תיארתי לעצמי, שאלה כולן מדינות שיש להן רקורד של כיבוד זכויות האזרח, שגם כאשר נתקלו במעשי טרור טיפלו בטורר בצורה אפקטיבית הרבה יותר, בצורה אנושית יותר מאשר אנחנו טיפלנו, שנגדן לא ניתן להעלות ביקורת כלשהי. אבל, אדוני היושב-ראש, אינני רוצה לקרוא פה את כל 15 השמות, אני רק אזכיר. אחת המדינות היא רוסיה. טוב, אנחנו מאחלים לרוסיה "כל טוב", שיהיה להם בעתיד רקורד מצוין בתחום כיבוד זכויות האזרח.

אלי דיין (העבודה):

ארצות-הברית.

שר הביטחון מ' ארנס:

אמרתי שאני לא רוצה לצטט את כל 15 המדינות. מדינה נוספת, סין. אני מאחל לסין "כל טוב". אנחנו כנראה קרובים לכינון יחסים דיפלומטיים עם סין, אבל נדמה לי שפה ושם היו קצת ביקורות על מידת כיבוד זכויות האזרח במדינה הזאת.

בריטניה, שהיא חברה קבועה של מועצת הביטחון, עוסקת בטורר. אולי חבר הכנסת מיעארי גם יגיד שבצפון-אירלנד יש כיבוש של האנגלים, אולי הוא חושב כך. מדי פעם אנחנו שומעים ביקורת על הצורה שבה האנגלים מטפלים בטורר הזה, אבל נראה שכלל כל היסוס הם היו מוכנים להצטרף ליתר 14 המדינות כדי להוקיע אותנו.

הודו שלחה צבא לסרי-לנקה, לכאורה כדי לטפל בטורר. נדמה לי שנהרגו שם מאות אנשים. הודו, שיש לה בעיות לא-קטנות בקשמיר, הצטרפה ללא כל היסוס.

אולי זה לא ימצא חן בעיני חבר הכנסת דראושה: אחת המדינות שהשתתפה בהחלטה הזאת זו מרוקו. למרוקו יש רקורד טוב מאוד בכל הקשור לכיבוד זכויות האדם.

עבדאלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

זה לא מנחם אותי.

שר הביטחון מ' ארנס:

לא באתי לנחם אותך. אני רק אומר, אחרי שתקרא את

בשטח שוב ושוב, עם תוכניות להעמיד לדין ולהוציא להורג פלשתינים שפוגעים בחיי יהודים, ולא שאני חושב שהאנשים הרעים האלה שווים הרבה, אבל אני חושב שמדינת ישראל צריכה כל הזמן לשמור את עצמה מפני רעיונות שעלולים לכרסם ברקמה המוסרית שלה, בתוכה, ועלולים להביא למחירים נוראים אחר־כך כלפי פנים.

אינני מסתכל על העניין הזה מנקודת ראותו של רעול־הפנים והטוריסט הפלשתיני. אני מסתכל על זה מנקודת הראות של המוסר היהודי ומנקודת הראות שלנו כאנשים שמחזיקים שטח ומנהלים את הכיבוש בו. על כן יש לי דעה על הדברים שאמר הרמטכ"ל השבוע, ועל הרעיונות הנדונים בדבר גירוש המונים, כשכלי הגירוש בכלל הוא כלי שצריך להיזהר מאוד מעשות בו שימוש.

מה שמפריע לי ומדאיג אותי זו הפגיעה ברקמה המוסרית שלנו, ביכולת שלנו לשאת את פנינו כבני־אדם, ולא מה זה עושה דווקא לפלשתיני זה או אחר.

היו"ר ח' קופמן:

תודה לחבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת רענן כהן מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת יאיר שפרינצק. בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אדוני שר הביטחון, חברי הכנסת, אני כמובן, מצטרף לגינוי הרצח, אבל אני רוצה לדבר גם על המסקנות מהעיתוי ומהנוק שנגרם למדינת ישראל.

בנקיטת הצעד הזה הממשלה הזאת בונה בעצם את מעמדו של אש"ף בידיה הביק־לאומית. אנחנו נותנים בחזרה לערפאת את הכמה הביק־לאומית — —

קריאה:

יש לו, יש לו.

רענן כהן (העבודה):

— — מקימים נגדנו את ארצות־הברית ונותנים לה סיבה לחדש את הדיאלוג שלה עם אש"ף, שהיה מופסק זה כשנתיים, כאשר ממשלת ישראל עשתה הכול כדי שאכן זה לא יהיה.

השאלה היא: איזו אפקטיביות יש לגירושים? שום אפקטיביות. ביקשתי אתמול מהרמטכ"ל לעשות חשיבה מחודשת, ולבדוק איזו פעולה יכולה להיות אפקטיבית יותר. נדמה לי שזה שנים מספר לא נעשתה במערכת הביטחון חשיבה על פעולה חלופית למערכת הגירושים.

דבר שני. אני חושב שהממשלה הזאת גורמת בצעדים שלה נזק למדינת ישראל ומביאה סכנה על העם בישראל. תודה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה לחבר הכנסת רענן כהן. חבר הכנסת בריזהר מבקש להסיר את הצעתה של חברת הכנסת גאולה כהן. בבקשה, חבר הכנסת בריזהר.

קריאה:

מה הצעת, חבר הכנסת רענן כהן?

רענן כהן (העבודה):

הצעת להסיר את הצעתו של חבר הכנסת שפרינצק.

מיכאל בריזהר (העבודה):

אדוני השר, אדוני היושב־ראש, אני רואה את עצמי כאמון על ביטחון ישראל, ואני מרשה לעצמי לצטט כאן את מורי

יצרנים אווירה של אמון, כדי לשכנע את כל מי שאפשר לשכנע, שתהליך השלום הוא חיוני. זו שגיאה פטלית הגובלת באסון.

עם זאת, אני חושב שיש שני טיפוסים עונשים שאנחנו, כיהודים, לא צריכים להשתמש בהם במקרה הזה — לא עונש מוות, מתוך שיקולים שעליהם דיברנו לא אחת, ולא עונש של גירוש. משום־מה העונש הזה נתפס כסוג של עונש שלא ייעשה. אני חושב שצריך להעניש ולרדוף כל רוצח, גם אם ערכי רוצח ערבי, ואם יהודי חלילה רוצח. כל מי שהוא רוצח, ואם הוא רוצח ערבי, מוכן שאלה שרוצחים אנשים תמימים בדרך, שני העונשים האלה — לא. וזו הסיבה לכך שאני מבקש להסיר מסדר־היום את הצעתו של חבר הכנסת צחי הנגבי.

היו"ר ח' קופמן:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת אלי דיין מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חסיין פארס.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב־ראש, כבוד שר הביטחון, חברי הכנסת, אני מצטרף לדבריו של חברי, חבר הכנסת שבח וייס, ואני רוצה לשאול את שר הביטחון: האם דווקא בימים אלה, שבהם אנחנו צריכים להילחם בטרור ולמנוע מהקיצונים משני הצדדים לשבש את תהליך השלום, אין אנו צריכים להתחשב, גם אם זה קשה, בעמדתה של ארצות־הברית וגם בפנייתו של נשיא מצרים שלא לנקוט צעדים קיצוניים? זאת בעיקר כשכולנו יודעים שאנחנו נוקטים צעדים אלה שלא על־פי כללי המשפט הרגילים, ואילו היו לנו ראיות משפטיות. היינו הולכים לבית־המשפט. אנחנו משתמשים למעשה בתקנות לשעת־חירום, שכולנו אמרנו בזמן מסיום את דעתנו עליהן, בכלל זה מנחם בגין, ראש הממשלה לשעבר.

שר הביטחון לא התייחס בתשובתו לעמדה זו. הוא הביא לי את עמדת מרוקו, את עמדת הודו, ומה עם עמדת ארצות־הברית, שהיא המתווך הטוב ביותר שיכול להיות קיים בעניין הזה, והיא מצטרפת לגינוי שאין לזלזל בו?

לכן אני פונה אל שר הביטחון בשאלה: האם לא מן הראוי לשקול שוב ולהחליט שזו היתה שגיאה, שהעיתוי אינו מתאים, לרדת מההחלטה הזאת ולהתרכז בדבר העיקרי — תהליך השלום?

היו"ר ח' קופמן:

תודה לחבר הכנסת אלי דיין. חבר הכנסת חגי מירום מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת חנן פורת, בבקשה. הוא לא נא להצטמצם.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני מבקש ממך לעשות זאת בשם שנינו.

חגי מירום (העבודה):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני מדבר בשמי ובשם חבר הכנסת האשם מחאמיד, שבגלל בעיה פרודוקטיבית נקלענו שנינו לאותה הצעה.

ראשית, כולנו מגנים ומזועזעים מהרצח של שורשן, זיכרוננו לברכה, ומכל רצח שמתבצע על־ידי פלשתינים כלפי יהודים בשטחים, גם אם איננו שלמים עם ההתיישבות בשטחים. ואין ספק בכך שמערכת הביטחון צריכה להגן על חיי היהודים בשטחים.

שנית, למרות הכאב והועם, אני רוצה, אדוני שר הביטחון, להזהיר את עצמנו מפני רעיונות שמתפתחים כל הזמן במערכת לגירוש מיני ולגירוש מקסי; לגירושם ארוכי טווח ולגירושם קצרי טווח. ואני כבר שומע את תופי עונש המוות מהדהדים

היו"ר ח' קופמן:

אני רואה שחבר הכנסת צחי הנגבי זכה במזל גדול. כל פעם שהוא מופיע, יש התעוררות עצומה באולם.

צחי הנגבי (הליכוד):

חבר הכנסת כהן, אני מתחיל לחשוד שאולי אתה לא מסכים אתי. אני מבקש לאפשר לי את רשות הדיבור.

היו"ר ח' קופמן:

אני מבקש שלא להפריע. עכשיו אין זמן לשאול. עכשיו צריך לגמור את היום, את השבוע.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מוחמד מיעארי מכיוון שבשומע את דבריו המזעזעים — אדם שנמצא כאן תחת כנפי הדמוקרטיה הישראלית — הסיבה היחידה שהוא בכלל יכול להיות כאן בכניין הזה היא, שכאן אין אורח החיים והמנטליות והתרבות הפוליטית של המדינות שמקיפות אותנו. שם הוא לא יכול היה לפצות פה כנגד ההנהגה הערבית. וכאן הוא יכול לבוא ולומר דברי בלע כנגד העם היהודי וכנגד ממשלתו הנבחרת, וזו זכותו.

אני מבקש לומר לחבר הכנסת מיעארי, שאת הצעתו אני מבקש להסיר: את התהליך ההיסטורי של התפכחות המנהיגות במדינת ישראל ואת נחישות ההחלטה שלה לא יעצור שום נאום מלא שנאה ושטנה כמו שלך. גירויים יהיו, והם יהיו מסיביים יותר ויותר. אני מקווה מאוד שהצעתו של שר הביטחון, שכבר קיבלה את אישור הממשלה לפני פרק זמן קצר, עונש מוות למחבלים, גם היא תמומש במהירות האפשרית, כדי להתמודד באופן מסיבי, נחוץ ונחרץ עם הטרור המופרע של שולחין בתוניס.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת צחי הנגבי. חבר הכנסת אליעזר מזרחי מתבקש להוריד את הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להוריד את הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר, ואני מבקש לומר משפטים מספר.

שומו שמים, בכנסת ישראל; בבית היהודי, שעוד לא גמר להשתקם מהריסות ההיסטוריה שלו, פה בבית הזה — — — קריאות:

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

אני לא מדבר אליך. אני מבין אותך. אתה צועק על דם אחיך. אבל אנחנו צועקים על דם אחינו. מאה יהודים כבר נהרגו ביהודה ובשומרון בתקופה כה קצרה. מה אתם רוצים שנעשה כאן? אתם רוצים שנעשה פה טרור נגד טרור? זאת התשובה שאתם שרוצים?

מגרשים אותם? מובילים אותם יפה לגירוש הזה. עד הגבול מוליכים אותם יפה, במרכבת משנה לוקחים אותם. מה אתם רוצים שיעשו להם? איזו גלות אתם מביאים לכאן? יש גבול.

אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר, והייתי מציע גם שנשתפק בהודעתו של השר.

היו"ר ש' וייס:

זה לא בתחום הסמכות שלך, אבל הצעה תמיד נשמע. חבר

ורבי דוד בן-גוריון שאמר משפט מרחיק לכת. הוא אמר: אם תשימו על כף אחת של מאזניים את כל האידיאלים שבעולם, ועל הכף השנייה את ביטחון ישראל, ביטחון ישראל יכריע. כי לא המתים יהללו יה. ואני קונה את זה.

לו היה גירושם של מסיתים ומדיחים מנוע רציחות ומקרים כמו מקרה רצח שורשן ורציחות אחרות. הייתי אומר: תגרשו, ויגיד העולם מה שיגיד, כי ביטחוננו חשוב יותר. אלא שכן אתם משיגים את התוצאה ההפוכה. אתם נלחמים את המלחמה של אתמול, לא את המלחמה של היום ולא את המלחמה של מחר.

בגירויים נפתור היום את הבעיה? האם גירויים פותרים את הבעיה? היתה תקופה שגירשו; היתה תקופה של פעולות תגמול; היתה תקופה שנלחמו ברוגטקות. אבל היום אין לכם דמיון ואינכם פותרים את הבעיה. אתם לוקחים אמצעי ישן. שחוק, עיף, שאינו שווה כלום, ומשתמשים בו שוב ושוב. ואינני מדבר על ההיבט המוסרי, שעליו דיברו חברי קודם, ובצדק רב. ומה השתגש? בדיוק את ההיפך ממה שביקשתם להשיג.

במקום למנוע רציחות נוספות, שהרי את זה אתם רוצים להשיג, הבאתם את נציגו של ערפאת לווינגטון. זו התוצאה המצעית היחידה עד לרגע זה. אין לכם דמיון, ומשום כך אתם הולכים באפוריות לשיטות ישנות, ואתם לא פותרים אלא רק מחריפים את הבעיה. אין בכך פתרון.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה לחבר הכנסת ברי-זהר. חבר הכנסת צחי הנגבי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מוחמד מיעארי. בבקשה, חבר הכנסת הנגבי, מהר ותמציתי.

אלי דיין (העבודה):

הרי הוא היה אחד המציעים.

האשם מחאמאד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה לא יכול להיות כך.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת הנגבי היה בין מציעי ההצעות. הוא לא יכול עכשיו להציע להסיר את אחת ההצעות.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת הנגבי מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת מיעארי. אני מבקש שלא להפריע לו. הוא נרשם, והוא רשאי לבקש להסיר את הצעתו של מישור אחר. בבקשה, חבר הכנסת הנגבי.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה — — —

רענן כהן (העבודה):

— — —

היו"ר ח' קופמן:

אני מבקש שלא להפריע.

צחי הנגבי (הליכוד):

אתם ממשיכים באלימות של אתמול? עוד הפעם אתם מנסים להשתלט על הדיון בצורה בריונית, ולא לאפשר רשות דיבור רק מפני שהדבר לא מוצא חן בעיניך. חבר הכנסת רענן כהן, אתה פתחת תקנון? אתה מכיר את נוהלי הדיון? אתה בקושי נמצא במליאה. אני שלוש שנים לא רואה אותך כאן.

רענן כהן (העבודה):

— — —

עבד־אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
מסכים.

אליהו בן־מנחם (העבודה):

אינך שומע אותי. חבר הכנסת דוד צוקר ביקש ממני להודיע בשמו, ולא חבר הכנסת משה שחל.

היו"ר ש' וייס:

בסדר. לא צריך להפוך עניין שאיננו בעיה לבעיה. אני מודיע שחבר הכנסת דוד צוקר ביקש מחבר הכנסת אלי בן־מנחם להודיע שהוא מסכים, כדי שכל העם ידע.

חברי הכנסת, ברשותכם, הצבעה מאוחדת. חבר הכנסת צחי הנגבי מסתפק בחשוכות השר.

גאולה כהן (התחיה):

אני מבקשת הצבעה בנפרד.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, את לא מעוניינת — נצביע בנפרד.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אני מבקש להצביע אחת אחת.

היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת גאולה כהן, מהי החלטתך?

גאולה כהן (התחיה):

אני חושבת שגם חבר הכנסת חנן פורת וגם אני מסתפקים בהודעת השר.

היו"ר ש' וייס:

אתם מסתפקים בהודעת השר — בסדר. כל האחרים מוכנים שזה יהיה במלכוד? עכשיו זה יהיה במלכוד. חברי הכנסת, הצבעה. כן — המשמעות היא לוועדה. לא — המשמעות היא הסרה מסדר־היום.

קריאה:

בעד או נגד?

היו"ר ש' וייס:

נכון, בעד או נגד, הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 18

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר־היום — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלו חברי

הכנסת ח' פארס, ד' צוקר, מ' נפאע, י'

שפרינצק מ' מיעארי, מ' שחל וע' דראושה

לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

ח"י תומכים — 18 תומכים, אין מתנגדים ואין נמנעים.

לפיכך אני קובע, חברי הכנסת, שההצעות לסדר־היום של חסיין פארס, דוד צוקר, מוחמד נפאע, יאיר שפרינצק, מוחמד מיעארי, משה שחל ועבד־אלוהב דראושה עוברות לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

הכנסת האשם מחאמיד מבקש להודיע את הצעתו לסדר־היום של חבר הכנסת משה שחל במסגרת דקה אחת בלבד.

האשם מחאמיד (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב־ראש, גירוש של 65 פלשתינים פלוס 12 שמועמדים לגירוש נעשה, כך הבנתי, כהנאה, בסיפוק. אני חושב שהגירוש הזה הוא בעינינו כעין פשע מאורגן כנגד תהליך השלום, נגד האו"ם ונגד הקהילה הבין־לאומית.

זה אקט אמוציונלי, לא רציונלי. כל עוד יש כיבוש יש אינתיפאדה, והשאלה היא, האם כל מי שמתנגד לכיבוש סופו שיגורש, סופו שיהיה קורבן של טרנספר? אני חושב שהתרופה למחלה הזאת, לסרטן הכיבוש, איננה בגירוש אלא בסילוק הכיבוש. לכן אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת משה שחל. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, יש לנו כאן מצב כזה, שלכל אחת מן ההצעות יש הצעה שכנגד. האם תסכימו שנעשה הצבעה מאוחדת? אתה מסכים, חבר הכנסת הנגבי?

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מסתפק בדברי השר.

היו"ר ש' וייס:

אתה מסתפק בחשוכות השר, אין בכלל בעיה. חבר הכנסת חסיין פארס, אתה מסכים להעביר לוועדה?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דוד צוקר, אתה מסכים? איננו. חבר הכנסת חנן פורת, אתה מסכים לוועדה?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מוחמד נפאע, אתה מסכים שיעבור לוועדה?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יאיר שפרינצק, אתה מסכים שיעבור לוועדה?

יאיר שפרינצק (מולדת):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מוחמד מיעארי, אתה מסכים שיעבור לוועדה?

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת גאולה כהן, את מסכימה שיעבור לוועדה?

גאולה כהן (התחיה):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שחל מסר לחבר הכנסת אלי בן־מנחם שהוא מסכים להעביר לוועדה. יש גם מכתב. חבר הכנסת עבד־אלוהב דראושה, אתה מסכים שיעבור לוועדה?

י. הצעות לסדרהיום

נזקי סופות השלג והגשם ברחבי הארץ ותפקוד המערכות השונות

היינו עדים לאחת התופעות השבוע בוועדת הפנים ואיכות הסביבה, התברר לנו, שכאשר מתחילים לשאול מה קרה, ומה הן הסיבות למה שקרה, מתנהלת מערכה בין משרדים שונים, וכל משרד מאשים את האחר. העירייה מאשימה את חברת החשמל בהפסקות חשמל, העירייה מאשימה את נתיבי-אילון כמה שנוגע לסגירת כבישים. אנחנו עדים להאשמות הדדיות, ומי שסובל זה הציבור.

יש תופעה נוספת, אדוני היושב-ראש, שהיתה גם-כן נחלתה של העיר תל-אביב, בתל-אביב צריך היה לפנות מאות אנשים מבתיים בגלל השיטפונות. אבל התברר, שפינו את האנשים האלה כאשר המים כבר גאו, הנוק נגרם, ולא נתנו שום התראה מראש לאנשים, אף שהחזאי הפעם היה מקצועי מאוד וטוב, ונתן התראה של כמה ימים. היו תחזיות ואפשר היה לדעת מה עומד לקרות ולהתכונן לכך. אני יודע שבעיריית תל-אביב התנהלו על כך דיונים והוחלט שלא לספר לאוכלוסייה, או שלא להזהיר את האוכלוסייה העלולה להיפגע, כדי שלא ליצור פניקה. התוצאה היתה, שדווקא שכבה חלשה של תושבים, זו שגרה בשכונת-עזרא, שסבלה רק לפני שנה מפגעי טילי ה"סקאד", היתה הפעם קורבן של השיטפונות. מן השמים החמירו עמה-בכל פעם. לו הזהירו את האנשים האלה ואפשרו להם להוציא את הרהיטים בזמן, היה נגרם להם נזק פחות והם היו סובלים פחות. אבל שיקולים של רצון למנוע פניקה הביאו לכך שלא אמרו לאנשים דבר וחצי דבר.

אינני מעלה כאן את הבעיה שהיתה בירושלים. אני בטוח שחבר הכנסת יהושע מצא, שידבר על הנושא אחר, ייטיב לתאר את המצור בירושלים, את המצוקה של תושבי ירושלים בגלל השלגים, בגלל נפילת עצים וכיוצא באלה דברים. קיימנו על כך דיון אחד שלא הסתיים, ומסתבר שהמודעות פשוט לא היו מוכנים למצב הזה.

אסכם את דברי במשפט הבא: ידוע שהחורף בוא יבוא, והיום אפשר גם לחזות את מזג האוויר. צריכה להיות מערכת מרכזית אחת שתתאם עם הרשויות המקומיות בכל אזור ואזור ועם גופים אחרים את ההכנות הדרושות כדי להגן על האוכלוסייה מפני פגעי מזג האוויר, כדי שלא למצא את עצמנו בתוך סופה, בתוך צרה ובתוך מצוקה, אלא נכין את הדברים מראש בקנה-מידה ארצי. נדאג שהכבישים יהיו פתוחים, השירותים יפעלו כסדרם, ובתחומי הרשויות המקומיות יתנהלו החיים כסדרם — בבתיים יזרזו מים, יהיה טלפון, יהיה חשמל וגם הרמזורים יפעלו.

לכן אני חושב שהנושא חשוב. אולי ברגע זה השמים מחייכים אלינו, אבל אנחנו חייבים להתכונן לבאות, כדי למנוע תקלות כאלה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת מצא. אני רואה שאת תל-אביב כבר ייצגו. חבר הכנסת מצא, אתה הולך לייצג את ירושלים. מה יהיה על חיפה וסביבתה? חבר הכנסת מצא, אולי תגיד כמה מלים לטובת תושבי האזור שלי. באזור קריית-אטא יש בעיה קשה של ניקוז. תנסה לשלב זאת בדברך.

יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, קשה לומר על הצפון ועל חיפה בעיקר שהם התברכו לאחרונה בתופעות טבע טובות, פרט למראה היפה שניבט מהם. אנחנו יודעים שהרי הכרמל וסביבתם ספגו

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדרהיום שלנו. אני מזמין עכשיו קבוצת חברי כנסת שתעלה לפנינו את ההצעה — נזקי סופות השלג והגשם ברחבי הארץ ותפקוד המערכות השונות. אלה הצעות מס' 6353, 6371, 6372, 6379, 6382 ו-6407. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי — במסגרת שבע דקות, כיוון שיש יותר משלושה בעלי הצעות. אחריו — חבר הכנסת יהושע מצא.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כמה נעים לעלות לדוכן ולא לדבר על חוק הבחירה הישירה של ראש הממשלה. אני באתי לדבר, כפי שכבר העירו, על השלג דאשחקך, אבל אחרי השנה שלפני השנה הזאת תהיה השנה הבאה, ויש להסיק מסקנות מן התופעות שהיו לנו כאן בעקבות הגשמים והסערות.

אני צריך לציין, שלפי מה שקראתי, החזאי מנבא סופות וסערות כבר בשבוע הבא אחרי השבוע הבא. לכן כדאי בכל זאת לעסוק בנושא הזה, שהוא אולי נדיר אצלנו, אבל כאשר הוא קורה הוא גורם לנזק רב.

הסערות שפקדו אותנו, השלגים והגשמים, שבסופו של דבר הם גשמי ברכה, גרמו לנזקים רבים ביותר, שחלקם, לדעתי ולדעת מומחים, אפשר היה למנוע אותם. אני ער לכך, שכאשר באה סערה יוצאת דופן, או סופת שלגים חסרת תקדים במדינת ישראל, בוודאי זה משאיר אחריו רישומים, גם רישומים שליליים. אבל אני חושב שפגעי הטבע שפקדו אותנו, שאינם חורגים כל-כך בממדים שלהם ממה שקורה בארצות אחרות, השאירו אחריהם תהוה ובוהו, או יצרו סיטואציות כה קשות במשך כמה ימים, עד כי צריך, לדעתי, לבדוק אם המערכת הציבורית המופקדת על הגנת הציבור מפני תופעות כאלה פעלה כאמת כהלכה.

מה שהיה ברור, אדוני היושב-ראש, שגם בגלל הגשמים העזים, ולאחר מכן סופות השלגים, נאלצו הרשויות לסגור כבישים רבים במדינת ישראל. אני מכין שביממה אחת היו קרוב ל-40 כבישים בין-עירוניים סגורים. גם הכבישים הראשיים — תל-אביב — חיפה ותל-אביב — ירושלים — היו סגורים במשך שעות מסוימות ובקטעים מסוימים. אני חושב שזה יצר מצב קשה לאוכלוסייה, ולפעמים מצב שהוא יותר מאשר קשה בארץ כמו שלנו. אני חושב שצריך להתארגן לכך שהעורקים הבין-עירוניים החשובים ביותר לא יהיו חסומים בגלל גשמים ושלגים.

אני גם חושב, שהשיטפונות שהיו בכמה מקומות — ואני מדבר בעיקר על נתיבי-אילון — לא היו גורמים לנזקים כה גדולים לו השקיעו כפי שצריך היה להשקיע, וכפי שמתכנני המים במדינת ישראל אמרו לנתיבי-אילון להשקיע. אילו עשו את ההשקעות האלה, אפשר היה למנוע נזקים רבים מאוד ולחסוך סבל רב מאוד מהתושבים. והדברים ידועים. כלומר, נכון שהמסד בישראל שמתכנן מפעלים מסוימים טוען: אם יש סופה או יש שיטפון רציני אחת ל-25 שנה, לא כדאי לבנות תעלות מיוחדות, או סכרים או מעבירי מים מיוחדים, שהם יקרים מאוד, והם אולי בגדר מותרות, ואפשר להסתפק בפחות מזה. ואם פעם אחת ב-25 שנה תבוא סופה, לא נורא. אבל אחר-כך מתברר, שכאשר באה הסופה, הנוק מגיע למאות מיליונים, וגם הסבל גדול. ואז אנחנו עומדים בפני שוקת שבורה.

החשמל והן נגד קריסתם של עצים בכלל. את הוונדליזם הזה, שהטבע יצר וגרם, ניתן היה למנוע.

אני יודע עד כמה גדולה רגישותו של ראש עיריית ירושלים לחי ולצומח, עד כמה הוא רגיש לאמת. הייתי מבקש ממנו לבדוק למה בשנה זו לא יצאה עיריית ירושלים בחודשים המוקדמים, טרם החורף, לכרות אותם ענפים על-מנת שהם לא ימוטטו את מערכות החשמל.

אדוני היושב-ראש, יש טענה קשה כלפי חברת החשמל, לא בקשר למה שקרה עכשיו. הטענה היא, מדוע במשך 40 שנה ומעלה לא השכילה חברת החשמל לדאוג להעברת מערכות רשת החשמל אל מתחת לפני הקרקע. הגיעה העת, אדוני היושב-ראש, הגיע הזמן, הגיעה השנה שתקום מערכת חשמל תת-קרקעית, כפי שנעשה בשכונותיה החדשות של ירושלים. שכונה חדשה שוכנית בירושלים, מערכת החשמל שלה היא תת-קרקעית. אסונות הטבע שהיו, פגעו בשכונותיה הוותיקות של ירושלים, שם מערכות החשמל גלויות.

אדוני היושב-ראש, יש לשבח את "בזק". זו דוגמה חיה. בשלוש-ארבע השנים האחרונות העבירה "בזק" את כל מערכותיה אל מתחת לפני הקרקע, ולא היתה בסופות השלג האלה ולו תלונה אחת על תקלות בחברת "בזק". זאת הדוגמה שאנחנו חייבים ללמוד ממנה.

בסיום דברי, אני קורא לחברת החשמל, אם כי אני יודע מה ההוצאה הכרוכה בכך, להתחיל בכיצוע רב-שנתי של העברת המערכות הגלויות אל מתחת לקרקע, ולעיריית ירושלים — להיערך מייד לקראת — — —

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, אתם הזמנתם לישיבת הוועדה את אנשי חברת החשמל.

יהושע מצא (הליכוד):
ודאי.

הי"ר ש' וייס:

מה הם אמרו לכם? בוודאי היתה להם תשובה.

יהושע מצא (הליכוד):
הם אמרו תשובה אחת — כסף.

הי"ר ש' וייס:

זה גם חשוב.

יהושע מצא (הליכוד):
זה נכון.

לכן, אני בא ואומר — לא מן היום למחר בבוקר. אני אומר: 40 שנה לא השכילו לבצע זאת. אפשר לפזר את ההוצאה הזאת על פני שנים אחדות, ואז, אדוני היושב-ראש, ניווכח לדעת שזה זול יותר.

מאות אלפי שקלים ואולי מאות אלפי דולרים יעלו התיקונים האלה, גם לעיריית ירושלים, גם לחברת החשמל, ואיני יודע אם הם יעמדו בפני השלג הבא, שאומרים שהוא קרוב — אולי בשבוע הבא, אולי ביו שבועיים, אולי ביו חודש. ירושלים ידעה הרבה שלגים. אדוני, מספרת לי אמי, שעדיין חיה, שב-1920 ידעה ירושלים מה שקרוי שבע שבתות של שלג, ברציפות. אנשים לא יצאו מפתח הבית. אני לא אומר שזה יקרה היום. אבל ירושלים ידעה שלגים פעמיים-שלוש פעמים בשנה. צופים שנה קשה. אנחנו, וועדת הפנים וועדת הכלכלה, יצאנו בקריאה לעיריית ירושלים להיערך מייד שמא יבואו שלגים נוספים, כי ירושלים לא יכולה להיתפס בהפתעה.

לאחרונה כמה מכות בשל פגעים של הסביבה. אבל אני רוצה לחזור, אדוני היושב-ראש, לאותן סופות שלג בירושלים.

סופות השלג שידעה ירושלים בשבוע החולף הכו בעיר ופגעו בה קשות. היה זה, אם ניתן להשתמש במושג הזה, ונדליוס של הטבע. הרס וחורבן, התמוטטות מערכות החשמל, כפור בחלקים רבים של העיר. עד היום בתי-אב רבים לא נרפאו מאותה טראומה של קור וחשכה. ילדים וקנים הופקרו באותו קור, כפור וחשכה שפקדו חלקים רבים משכונותיה של ירושלים. ואילו את ההרס של העצים שקרסו והצמחייה שנפגעה ניתן לראות כמעט בכל פינה בעיר, כמעט בכל רחוב, והלב כואב.

אנחנו נודק בעיר ירושלים לאביבים לא-מעטים על-מנת לראות פעם נוספת אותם עצים שיישחלחו מחדש, יגדלו ויפרחו ויפארו מחדש את רחובות ירושלים.

היום נשמע פה בדיון מפעם לפעם אותו מושג של "שלג ראשתקד". אני רוצה לומר, שעל השלג שחלף, על השלג של השבוע שחלף, נראה שלא יחול המושג של "שלג ראשתקד". זאת משום שהשלג שחלף ייוכר בשל התווה ובוהו שהביא לירושלים, בשל ההרס והחורבן שהביא לאורך רחובותיה. הוא ייוכר בשל הסבל והפגיעה ברכים מתושביה וברכות משכונותיה של ירושלים.

אדוני היושב-ראש, בדרך כלל, יום בואו של שלג הוא יום של הנאה ושמחה, גם למבוגרים, גם לצעירים וגם לילדים. זאת בתנאי אחד, אם יודעים לקבל את פני השלג. אדוני היושב-ראש, אני קיימתי בוועדת הפנים דיון די ממצה בנושא, ואני כל הזמן ניסיתי למקד אותו בשאלה אחת, וזו השאלה המרכזית: האם ידעו לקבל את פני השלג הזה אותן רשויות שאמורות היו לטפל באותם מפגעים של שלג ואחריות לכך?

הייתי אומר, שהגורמים האחראים הם שניים, אבל ראשית וקודם כול זו עיריית ירושלים — זו הרשות. אחר כך באות רשויות אחרות. בין הרשויות האחרות הגורם האחראי — חברת החשמל. מכל מקום, העירייה לא יכולה להתנער מאותה סמכות שיש לה — שליטה בעיר — ולהטיל את זה על גורמים אחרים.

אני רוצה לקבוע חרי-משמעות, אחרי דיון בוועדה וגם על דעתה של יושב-ראש ועדת הכלכלה, שיחד קיימו את הדיון בנושא זה: לא היתה היערכות בטרם עת. אני לא מדבר על היערכות עם בוא סופות השלג. אני אומר: לא היתה היערכות בטרם בוא השלג. לא היתה היערכות טרם התקרב החורף לירושלים.

אנחנו קבענו בוועדת הפנים, במשותף עם ועדת הכלכלה, ואני מצטט: בטיפול נכון, נזקי סופת השלגים בבירת ישראל היו מצטמצמים עד מאוד ולא לפים מתושבי ירושלים היה נחסך סבל רב.

יש לדעת: עיריית ירושלים ידעה שלגים רבים. אין זו הפתעה. אנחנו כבר עברנו סופות בשנות ה-50, בשנות ה-60, בשנות ה-70 ובשנות ה-80. היו סופות נוראות שגרמו נזקים רבים, ועיריית ירושלים, באותם ימים, למדה את הלקחים. אחד הלקחים שהיא למדה וקבעה הוא, שבטרם יבוא החורף יש לצאת ולכרות עצים, לא לכרות אותם כך שלא יוכלו לגדול ולצמוח אלא לכרות בצורה מבוקרת, כדי שיוכלו להמשיך לגדול. עם שמירה על יכולת התפתחותם ופריחתם.

אני קובע ברורות, בשנה זו, טרם החורף, לא בוצע גיוס בירושלים. לא בוצע תיקון מונע הן נגד פגיעה ברשתות

— ביטול לימודים בבתי-הספר. השנה, בגלל השלג בירושלים ובמקומות אחרים, בוטלו לימודים בבתי-הספר. יש לי כאן טענה כלפי משרד החינוך והתרבות. אינני יודע מדוע אי-אפשר להיערך ללימודים. האם הבעיה היא בעיית הסעות? האם הבעיה היא בעיית חימום? האם הבעיה היא בעיית נזילות מהגנות? מה הבעיה? האם הבעיה היא בעיית ליווי ילדים? מדוע כאשר יש שלג ילדים צריכים להישאר בבית ולא ללמוד? האם המשק משותק כאשר יש שלג? האם אנשים לא הולכים לעבודה? האם נשים לא יוצאות לעבודה? הן חייבות וצריכות לצאת, והילדים בבית? האם מטה החירום של עיריית ירושלים ושל אותן עיריות שידעו שצפוי שלג, לא יכלו להיערך מראש כדי שיערכו לימודים כיאות בבתי-הספר? זה דבר שאינו מובן לי — מדוע צריך לבטל לימודים. לצערי הרב, מבטלים לימודים לעתים כה קרובות, כך שזה היה דבר מיותר לגמרי. לא היה צורך בכך.

אני רוצה להעלות את בעייתם של אשדוד. יש רבעים באשדוד, שבחורף החיים שם אינם חיים.

אלי דיין (העבודה):
ונציה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
הם מחזיקים ליד הבית, ליד המכונית, סירה, משוטים, משקפי צלילה; יש להם ציוד קבוע לחורף. הם לא צריכים סוודרים, לא כטלרדסים. להיפך — הם צריכים בגדיים בחורף. אחד מפלאי ארץ-ישראל, שכחורף די בכגדיים.

אלי דיין (העבודה):
מצופי גלישה.

היו"ר ש' וייס:
מה המצב באשקלון?

אלי דיין (העבודה):
האשדודים באו לאשקלון לחפש את השמש.

היו"ר ש' וייס:
מזג האוויר בישראל מתגונן.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אדוני השר, מה קורה באשדוד?

היו"ר ש' וייס:
אדוני השר, אתה תוכל לענות על כל השאלות האלה?

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני לא יודע באמת מדוע שר המשטרה עונה על כל השאלות האלה. האמת היא, שזה תמיד לכבוד לנו, ששר המשטרה בא לענות, אבל השאלות כאן מתפרסות על כל המשרדים, אולי חוץ ממשרד הקליטה, כי העולים מרוסיה הרגישו כאן חם כימי השלג, אצלם לא היתה בעיה.

על כל פנים, מה באמת קורה באשדוד? מה קורה ברבעים האלה באשדוד? שיטפון אחרי שיטפון, ואנשים הולכים וצוללים ושותים, והדירות הולכות ונהרסות. האם הבעיה היא בעיה של תיעול? הממשלה, או העירייה, צריכות לבוא ולהשקיע שם כדי לסדר את בעיית אשדוד. זה כבר הפך לדבר קבוע, שלאחר 30 מילימטר או 40 מילימטר גשם, מייד כל צוותי הטלוויזיה נוסעים לאשדוד לצלם את הקוריוזים של אשדוד.

לא אחזור על כל מה שאמר קודמי. אני רוצה לסיים, אדוני השר, ולומר, שעם כל נקי הגשם, אנחנו צריכים להיות

אני מסיים, אדוני. אני רוצה שנדע שהאוצר קבע תשלום פיצויים לנפגעי החורף, ויש לברך אותו על כך.

אני חייב מלת תודה והערכה גם לעובדי עיריית ירושלים וגם לעובדי חברת החשמל, שמרגע שכב השלג עשו לילות כימים, בהקרכה עילאית, הפקירו ועזבו את בתיהם על-מנת לתקן את הנפגעים, להחזיר את העיר לתקנה, כדי שתפעל בצורה תקינה וטובה. מגיעה להם ברכת יישר-כוח. הביקורת שלי היתה כנגד ההיערכות המוקדמת, שלא היתה, ואת זאת צריך למנוע ומכך יש להסיק לגבי החורפים הבאים. אני מודה לך.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני חושב שכל חברי הכנסת מזדהים גם עם הקריאה של יישר-כוח, אחרי ששמענו גם את הביקורת.

חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת שלמה דיין; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת משה זאב פלדמן; ואם הם לא יהיו נמזין את השר רוני מילוא. אני מציע להעניק לו את התואר הפרלמנטרי רבי-שר, שר לכל העניינים. רבי-שר, למה לא? בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אמר היושב-ראש שדיברו על ירושלים ודיברו על תל-אביב, והוא התאונן — מדוע לא מדברים על חיפה. אני רוצה לדבר על הנגב.

היו"ר ש' וייס:

בסוף אני עוד אדבר על חיפה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

הנגב, מקום קרוב, וגם שם היו שיטפונות, גם שם היו נזקים. אני מדבר על אזור הדרום, מרחובות דרומה.

בתחילת הדברים אני רוצה לנגוע בשתי נקודות, שאני חושב שהדוברים האחרים לא נגעו בהן. קודם כול, מצב הגשרים. יש גשרים שכולם יודעים שהם רעועים, וכאשר יש שיטפונות וכלי רכב נוסעים על גשרים אלה, יש התהפכויות, התמוטטויות ונזקים כנפש. בדרך השם, בסופה האחרונה לא היו הרבה. זה באמת דבר מיוחד. בדרך כלל אנחנו רגילים, שכאשר יש מזג אוויר סוער יש הרבה תאונות דרכים, יש נפגעים, ויש חלילה הרוגים. הפעם היו פחות. ואף-על-פי-כן מצב הכבישים, בעיקר בדרום, חמור מאוד.

אני רוצה להגיד לך, אדוני השר, שאם בירושלים הרגישו מצור ביחס ליציאה מירושלים, הרי חלק גדול מהנגב היה כמצור. כבישים רבים היו חסומים ממש, לא היה אפשר להגיע הביתה.

אלי דיין (העבודה):

מע"צ עובדת לאט באזורים האלה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

לא היה אפשר להגיע הביתה. אני מדבר על הכבישים שמובילים לצפון-הנגב — כביש אשדוד-אשקלון, כביש קריית-מלאכי, כביש ניר-עם-נתיבות, וכמובן הכבישים שמובילים לערבה. מצב הכבישים הוא כזה, שכל אימת שיורר גשם, ולא הרבה גשם, מכיוון שהזרימה שם באה מההרים, מייד הכבישים חסומים ואי-אפשר לצאת מהבית. זה חוזר שנה אחר שנה. כולנו יודעים בדיוק באיזה מקומות זה יקרה. כולנו יודעים ממש, בדיוק, איפה תהיה השלולית, ואיפה הכביש ישקע ואיפה לא נוכל לנסוע. עושים תיקון זמני וממשיכים עד לתורף הבא, ובחורף הבא קורה אותו דבר.

עניין שני שאני רוצה להעלות, אני חושב שלא העלו אותו

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אני מודה לך שהעלית את הנושא. אתה העלית את הנושא, אבל אני נמצא שם יום-יום וגם הייתי אצלם בתוך השלוליות. אני יודע שמחר אתה הולך לבקר שם. הגיע הזמן שאנשים נוספים יבקרו שם.

יש שם הרבה מאוד בתים, אדוני השר, ששקעו בתוך בוץ ושלוליות כי עדיין לא שיפצו אותם מאז מלחמת-המפרץ. יש קירות סדוקים והבתים שקועים במקומות עמוקים.

בעת מלחמת-המפרץ ביקשתי מוועדת הכספים, שהפיצו לא יהיה דרך עיריית תל-אביב, כי העירייה מקשה על האנשים, ואיני יודע מה קורה עם אותם כספים שהמדינה העבירה דרך העירייה. האנשים סבלו והם היום במצב שהם מפחדים להתבטא נגד העירייה, כי עלול להיות מצב, שאדם שיגיד מלה רעה על העירייה לא יקבל פיצוי גם אם זה מגיע לו. אני דיברתי עם שר האוצר לפני שבוע ימים כאן בכנסת. שר האוצר הבטיח לי, שהפעם, מתוך ניסיון העבר, הפיצוי יהיה ישיר לאותם תושבים ולא דרך העירייה. כי העירייה, אותם אנשים שהיא הוציאה לבתי-מלון, גם הפעם, באה במוצאי-שבת והכריחה אותם לחזור לבתים. אני ביקשתי מנציג העירייה לכדוק את מערכות החשמל בבית, כי הבית מוצף עד גובה של 1.20 מטר. ביקשתי שיכדקו את מערכת החשמל, שלא יהיה זרם או קצר. הם אמרו, שאין מים, זו לא הבעיה שלנו. אני לא רוצה לדבר על הפינויים, שהם לא פינו את האנשים. כלומר, התושבים נורא נורא סובלים שם.

אני מבקש ממך לדאוג לכך, או להעביר את הבקשה שלי לשר האוצר, שיעמוד בהבטחתו מלפני שבוע. צריך שיהיה לו צוות של אנשים שיהיה בקשר ישיר עם אותם נפגעים, שלא נחזור על טעויות העבר, ששוב העירייה תקבל הרבה כספים והאנשים יישארו לא פרוטה וימשיכו לסבול. אני חושב שזה המינימום שמגיע לאזרח הקטן. לפחות את הדרך הזאת יש לעשות ישירות, כדי שהאזרח ירגיש בטוח וטוב, שהמדינה דואגת לו.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי דיין, יש לך הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת יהושע מצא. בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, שר האוצר הודיע פעמים מספר בוועדת הכספים, שאין בעיה תקציבית לביצוע תשתיות של כבישים, של ניקוי, של תקשורת, של אנרגיה, של חשמל, וזה יכול לתת אלפי מקומות עבודה למובטלים או לעולים חדשים. אני שואל: מדוע כל הכבישים שהצביע עליהם חבר הכנסת לוי, כנגב ובגליל, אין להם אבא? מע"צ לא עובדת שם. כל שנה יש אותן בעיות. דווקא בעת הדיון בתקציב שמענו על פיתוח כבישים אחרים במקומות אחרים, כשטחים. יש גם הרבה דירות פנויות וקרוונים, ומצד שני, אנשים שחיים מתחת לקו העוני ממשיכים לגור בחורף בתים מתמוטטים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, האם אתם מסכימים שהנושאים יועברו לוועדה, כהצעתו של השר רוני מילוא? הכוונה היא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

קריאות:

כן.

היו"ר ש' וייס:

אני שומע קריאות של הסכמה כללית. אם כן, נצביע בעד ההצעה להעביר את שלוש ההצעות, של חברי הכנסת מרדכי

שמחים ומאושרים שברוך השם יש מים השנה, יש הרבה מים, ולא רק מפלס הכינרת עולה, אלא מפלסים של מאגרי מים. זו ברכה גדולה. כוודאי נתגבר על כל המפגעים האלה. אני חושב שאין מחיר לרווחה של המים שבאה בעקבות החורף הקשה אבל המבורך הזה. אני רק מקווה שנלמד, בעזרת השם, ולא נבקש מהקדוש ברוך הוא, שלא ישלח לנו חורפים גשומים בגלל הבעיות הטכניות האלה. ניערך ונבקש כל חורף הרבה מים.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת יצחק לוי. אדוני השר, בבקשה. מכיוון ששני בעלי הצעות אחרים אינם בינינו, אני מבקש שתתייחס לשלוש ההצעות. בבקשה, השר רוני מילוא, השר לענייני איחוד הטבע, בבקשה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ממשלת ישראל קיימה בשיבתה השבועית דיון ממושך בנושא השיטפונות וההיערכות, ולמעשה ניתן לומר בסיפוק רב, שהממשלה קיימה דיון ונערכה לקראת איחוד הטבע והצרכים שאנו צריכים לעמוד מולם. הממשלה סקרה את הצרכים, ואכן אין לנו היום שום סיבה לטענה באשר לאירועי איחוד הטבע שהיו.

אני רוצה להציע, אדוני היושב-ראש, שאנחנו נעביר את ההצעות כולן, לאור האירועים שהיו, לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש לי שאלה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ש' וייס:
בבקשה.

עבד-אללהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני השר, פורסם באמצעי התקשורת, שהממשלה רוצה לפצות את בעלי העסקים ובעלי הנכסים שניזוקו כתוצאה מהסערות והשיטפונות. האם זה יכול את כל האזרחים שניזוקו, גם את האזרחים הערבים שניזוקו כתוצאה מהשיטפונות שהיו?

שר המשטרה ר' מילוא:

אנחנו מקוים, אדוני היושב-ראש, שכל הבתים שניזוקו וכל האזרחים שניזוקו יפוצו על הנזקים ויקבלו פיצוי כפי שדרוש על-פי הצרכים. בסך הכול אנחנו נערכנו, והממשלה מביאה בחשבון שיש לפצות ויש לטפל בנזקים שהיו כתוצאה מהשיטפונות ומההצפות שראינו בזמן השלג. בסך הכול, גם המשטרה, גם משרד התחבורה, גם משרד הפנים, נטלו כולם חלק באמץ ההתמודדות עם הנזקים שהיו בזמן השיטפונות ובזמן השלגים.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להעביר את כל ההצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם — הצעה אחרת.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אני נורא מצטער, אבל יש קבוצה גדולה של אנשים שנפגעו בפעם השנייה, ואני מדבר על אנשים שחיים בשכונת-הארגונים, בשכונת-עזרא ובכפר-שלם.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני העליתי את הנושא.

וירשובסקי, יהושע מצא ויצחק לוי, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, על-פי הצעת השר ועל-פי הסכמתכם. ההצבעה החלה. בבקשה. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לדיון בוועדה

— 10

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:
אני קובע שהנושא אכן עבר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, היתה לך איוו הצעה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
רציתי לשאול את השר שאלה.

היו"ר ש' וייס:

הוא כבר איננו. תשאל אותי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, אני כבר אשאל בוועדה.

יא. הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון — הקמת ועדת עררים), התשנ"ב — 1991 *

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

חבר הכנסת יאיר צבן, באמת בשמם של עשרות אלפי נכים זה מעשה יוצא מן הכלל, אני מברך גם אותך, אדוני סגן השר. אני מקווה שגם תורו את החקיקה בוועדה המתאימה.

לאיוו ועדה נעביר את הצעת החוק?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה

— 11

נגד

— אין

נמנעים

— אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח

הלאומי (נוסח משולב) (תיקון — הקמת

ועדת עררים), התשנ"ב — 1991, לדיון מוקדם

בוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

הנושא הועבר לוועדת העבודה והרווחה, בתקווה שיטופל מהר ככל האפשר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום שלנו. חברי הכנסת חסיין פארס ומוחמד מיעארי, אני מבין שאתם מבקשים לדחות את הדיון בנושא לשבוע הבא?

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
כן.

היו"ר ש' וייס:

אני מבין את השיקול שלכם. אני חושב שזה שיקול נכון. אנחנו בעומס יתר. אני מודיע לכל מי שמתעניין, שבשבוע הבא יידון הנושא: "60% מהילדים הערבים במדינה חיים מתחת לקו העוני ומופלים במתן שירותים סוציאליים" — של חברי

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. לחבר הכנסת יאיר צבן יש הצעת חוק להנמקה מן המקום, הצעת חוק תחתע"ח. אם הוא מבטיח שההנמקה תימשך דקה אחת, נאפשר לו לנמק את הצעתו לפני ההצעות האחרות.

אם כן, אני קורא לחבר הכנסת יאיר צבן, הנושא הוא: הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון — הקמת ועדת עררים), התשנ"ב — 1991.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטער שאני יורד מן האיגרא רמא של חוק-היסוד לבירא עמיקתא של בעיות נכים ומצוקותיהם — הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון — הקמת ועדת עררים), התשנ"ב — 1991.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, על-פי החוק רשאי נכה לערוך בפני ועדה על דרגת נכות רפואית שאינה מזכה בקצבת נכות, או על החלטה בעניין דרגת אי-כושר להשכר, ואולם לא נקבעה זכות לערוך על החלטה בעניין הזכאות לקצבת שירותים מיוחדים, או על דרגת התלות בזולת שנקבעה לנכה.

בהעדר ועדת עררים לעניין שירותים מיוחדים, ערערו על ההחלטות שהתקבלו במוסד בנושא זה בפני בתי-הדין לעבודה. משרד מבקר המדינה המליץ, שהמוסד ישקול הקמת ועדת עררים שתוכל לבחון בחינה נוספת את זכאותם של נכים שיפנו אליה לצורך קבלת קצבת שירותים מיוחדים. הצעת החוק שלי באה לממש את ההמלצה הזאת הכלולה ברוח מבקר המדינה ולחסוך מהנכים טרדות ביורוקרטיות רבות, וגם להקל את העומס מעל בתי-הדין לעבודה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אדוני סגן השר הלפרט, האם אתה מסכים? אולי תשיב מן המקום, כדי שנגביר את הקצב.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת צבן, המוסד לביטוח לאומי מסכים להקמת ועדת עררים.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה על התשובה הקצרה. אני רוצה לברך מאוד את

— הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון — הקמת ועדת עררים):
הצעה לסדר-היום —

הכנסת חסיין פארס, מוחמד מיעארי, עבדאללה דראושה ונואף מסאלחה, בשבוע הבא יהיה הדיון.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב-ראש, אני מתנגד לדחיית הדיון. חיכיתי כאן כל היום לדיון הזה. אחרי לילה שלם ללא שינה נשאיתי כאן כל היום כדי להשיב על הצעה לסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת הלפרט, הייתי בטוח שזה מוסכם. אבקש שנייה לשם התייעצות.

יושב-ראש הכנסת, בנדיבותו, קבע היום בנשיאות, בהסכמתנו — ואני רוצה להודות לו על כך — שבשל העומס הרב במשך כל הלילה, אם יהיו חברי כנסת שיבקשו לדחות דיון בנושאים שלהם לשבוע הבא, לפני משורת הדיון הוא מאפשר להם זאת.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

למה לא הודיעו לי על כך? לא נסעתי הביתה מהבוקר.

אליהו בן-מנחם (העבודה):
אנחנו נמצאים פה כבר שלושה ימים.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת שמואל הלפרט, אני מעריך מאוד את העובדה שנשארת כאן כל היום. אני מתנצל לפניך.

תפסיקו להפוך את זה לסכסוך. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, תעזוב את זה. אני רוצה לברר עניין בלי צעקות. זה נושא שצריך להסדיר בנועם. היתה כאן אי-הבנה. בשם הנוגעים בדבר אני מתנצל. יש אי-הבנות. לעתים אין מה לעשות אלא פשוט לבקש סליחה. חבר הכנסת שמואל הלפרט, אני מצטער שלא הודיעו לך. זאת היתה שגיאה. אנחנו מתנצלים בפניך. לא היה כאן רצון רע. אני מציע שלא להצטרך עוד. אחרי לילות כל כך צפופים, יש גם כל מיני תוצרי לוואי לא-נעימים. בשבוע הבא נדון בנושא בכבוד. אני מודה לך על הסכמתך, ושוב מתנצל על כך שלא הודיעו לך. כמובן, גם ארבעת בעלי ההצעות מודים לך.

חסיין פארס (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אנחנו מבקשים סליחה.

יב. הצעה לסדר-היום

הקלות בגזרי-הדין בתיקים של אלימות נגד ילדים

אב האונס את בתו לבין אורח האונס אורחית ברחוב. אדם שהולך ברחוב ואונס אשה, נערה, ההתייחסות למקרה חמורה מאוד, מחמירים בעונש. אב האונס את בתו בבית, זה סיפור אחר. זו הבת שלו, זה בתוך הבית.

אראה לך זאת בפסקי-דין. אדוני שר המשפטים, אני ניזון רק מן העיתונים. לא ראיתי את כל פסקי-הדין. אבל לפחות אפשר לומר שאני ניזון ממה שרוב אורחי מדינת ישראל ניזונים מהם, וזו התמונה המתקבלת.

בִּי"ז בטבת התשנ"ב, 24 בדצמבר 1991, התפרסם בעיתון: "בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע הרשיע אתמול תושב הנגב במעשה מגונה בבתו. בכח האישום המקורי הואשם באינס, אולם לאחר עסקת טיעון חוקן האישום למעשה מגונה". יש לנו פה אשמה באינס. באים ועושים עסקות טיעון בנושא כל-כך חמור והופכים את הסעיף למעשה מגונה.

יכול להיות, אדוני שר המשפטים, שלא היו ראיות מספיקות לאינס. יכול להיות שהיה קשה, יכול להיות שהיה בלתי אפשרי. אם זה היה המקרה היחיד, הייתי אומר: בסדר, הנה, יש תיק שלא הצליחו להוכיח אינס. מה יעשו? אם אי-אפשר להוכיח אינס, יוכיחו שהיה מעשה מגונה.

מקרה נוסף. אב שאנס את בנותיו — זוכה. אני מחזיק עיתון המדווח על מקרה מזעזע שבו חקרו אב שאנס את שתי בנותיו. השופט ציין כי מצא את עדות הילדות מהימנה וכי ניתן להסתמך על דבריה. אין מדובר בעלילה, החקירה מצביעה על נכונות דברי הילדות. קיימות ראיות מהימנות בדבר ביצוע חטיפה מינית בכנות. והתוצאה — האיש זוכה, שוחרר ממעצר ונשלח מייד חזרה לביתו, לילדותיו. מדוע? מכיוון שעל-פי דרישות החוק אי-אפשר להסתפק בעדות הילדות אלא צריך סיוע נוסף.

בסדר, יש לנו בעיה בחוק, צריך סיוע נוסף. אי-אפשר להסתפק בעדות הילדות. השופט היה צריך למנוע את כניסת

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום. זו הצעה לסדר-היום מס' 6331. שר המשפטים הגיע. נמשיך, כמובן. יש פה כמה חברי כנסת שאף שלא ישנו שלושה לילות, כמו חברי הכנסת אלי דיין, אלי בן-מנחם, יצחק לוי, השר וחבר הכנסת חסיין פארס, בכל זאת ממשיכים. זה הסעיף האחרון בסדר-היום שלנו: הקלות בגזרי-הדין בתיקים של אלימות נגד ילדים. חבר הכנסת יצחק לוי, בבקשה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר המשפטים, שוב אנחנו חוזרים לנושא הכאוב של ילדים מוכים. התופעה כאובה. לצערנו הרב, התופעה הולכת ומתפשטת. השבוע, במסיבת עיתונאים שערכו ארבעה ארגונים עם מתנדבים לקראת יום התרמה בנושא זה הובאו נתונים חמורים מאוד ומדאיגים מאוד לגבי התפשטות התופעה. נראה שהיום אנחנו מגיעים — ואני אומר מספר ודאי — ליותר מ-30,000 ילדים מוכים או נתונים להתעללות. זאת ממש מגפה. הממשלה, לצערי הרב, אינה ממציאה פתרונות, לא בדרך של מקלטים, לא בדרך של תקנים נוספים לפקיד סעד, לא בדרך של מסגרות של טיפול משפחתי. המטרה איננה להפריד בין משפחות אלא לשקם משפחות.

הכנסת הזאת עסקה בחקיקה והתקדמה מאוד בנושא הזה בכמה וכמה חוקים, תיקונים גדולים יותר, תיקונים קטנים יותר. חשבתי שלפחות מערכת המשפט תהווה גורם מרתיע. אם אין לנו כסף לפקיד סעד, אם אין לנו מקלטים ואם אין לנו טיפולים, מה נשאר?

אלי דיין (העבודה):

יש כסף, הוא לא ניתן.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

והנה, אדוני שר המשפטים, אביא בפניך כמה עובדות שמראות, לעניות דעתי, שבמערכת המשפט עדיין מביילים בין

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני יכול להביא עוד דוגמאות רבות מאוד. אדוני השר, מה שאני מעלה אולי אינו רציני מבחינה משפטית. כל תיק צריך לראות, לחקור, ואולי באמת היו דברים שאי-אפשר להוכיח אותם וכו'. אני מתאר לעצמי מה תהיה תשובתך, ותצדק בכך. לא ניתחתי כאן כל פסק-דין, כל גזר-דין או כל הרשעה, ולא הבאתי את כל הטיעונים, לא את מצב העדים ולא את כל מה שהיה; אבל זו התמונה שמצטיירת בכל המקרים.

לסיים, אדוני היושב-ראש — — —

אלי דיין (העבודה):

יש גם טיפול במשפחה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

הקדמתי ואמרת שצריך טיפול.

מערכת המשפט מעבירה גם מסרים לחברה. כאשר מערכת המשפט מחליטה "להתלבש" על נושא מסוים והיא מחמירה זה מסר לחברה. השאלה היא, מהו המסר שיוצא מכאן. האם המסר שיוצא מכאן הוא שהתעללות בילדים היא דבר חמור, וכשאב אונס את בתו — זה מעשה חמור יותר משל אדם שאונס אשה אחרת, כי היא נמצאת תחת המשמרת שלו, והיא נמצאת בכיתו כל רגע, או שהמסר הוא מסר הפוך: מה שקורה בבית, זה לא נורא; הסבא זקן, הבת ביקשה לסלוח, אפשר למחול? למישהו אחר לא היו עושים את זה.

אדוני השר, אני מבקש את התייחסותך ואת שינוי השיטה או הגישה בבתי-המשפט לנושא הכאוב הזה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה מאוד לחבר הכנסת יצחק לוי, אשר דרך קבע מביא לפנינו נושאים כליכך חשובים, כליכך אנושיים.

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, מדי פעם עולה על סדר-היום של הכנסת הנושא הקשה והכאוב של אלימות במשפחה, והפעם באופן מפורט יותר — אלימות נגד ילדים, אלימות מינית נגד ילדים בתוך המשפחה. כל אדם נורמלי המודעו אינו מבין איך תופעות כאלה יכולות לקרות, אינו מבין באיזו חברה חיים אנשים שמגיעים למעשים כאלה ובאיזה מצב נמצאים היום ילדים או ילדות הנתונים לרשעותם, לנבלותם של בני משפחה, הורים או אחים, כפי שתיאר זאת כאן חבר הכנסת יצחק לוי.

אין ספק שהחוק לא יענה את הכול וגם לא מערכת המשפט. מדובר בחולי חברתי קשה, הנמצא, כמובן, בכל חברה, אבל אנחנו לא מתנחמים בכך שיש צרה לרבים אחרים. אני מקווה שאצלנו המצב טוב מאשר אצל אחרים, אבל כל עוד יש אפילו ילד אחד — — —

אני אחכה עד שהטלוויזיה תגמור את שידוריה ואז נוכל להמשיך בדיון. אני חושב, אדוני היושב-ראש, בכל הכבוד, שזה דבר שלא ייעשה. כל הכבוד לרשות השידור, או הרשות השנייה, או השלישית או הרביעית, אבל אם יש דיון במליאה אני לא חושב שאפשר לדבר ביצע.

היו"ר ש' וייס:

אני פשוט לא רוצה להתפרץ לשידור הישיר שלה.

שר המשפטים ד' מרידור:

ישיר או לא ישיר, אבל גם אנחנו עושים פה דבר ישיר.

האב חזרה הביתה, אם אי-אפשר לשלוח אותו לבית-הסוהר. הרי הדברים הוכחו, הילדות אומרות. רק בגלל בעיה בחוק אי-אפשר להסתמך רק על עדות הילדות. איך נותנים לאדם כזה לחזור הביתה, אחרי שהוא מואשם באינוס ובתקיפות מיניות של שתי ילדותיו, האחת בת 13 והשנייה בת חמש?

היושב-ראש ביקש ממני לקצר, ויש לי חבילה שלמה של מקרים.

היו"ר ש' וייס:

הנושא באמת נוגע ללב וחשוב מאוד.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

קשה לי קצת לקצר. לא אאריך מאוד, מעט.

היו"ר ש' וייס:

הבנתך. זה נושא חשוב מאוד.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

ידיעה נוספת: "אב שהתעלל בבתו והביא לאשפוז שוחרר בערבות". האיש התנפל על בתו, הכה אותה באכזריות, גרם לה שטפי דם רבים, הילדה אושפזה ומצבה הוגדר כקשה. שופטת השלום, לא אומר את שמה, קבעה כי אומנם קיימות ראיות נגד החשוד. המשטרה ביקשה לעצור אותו, כדי שלא יחזור הביתה ולא ימשיך להכות את בתו. החקירה הסתיימה וניתן לשחררו בערבות. האיש הזה חוזר הביתה, ואני לא צריך להגיד לכם כאן מה הוא עושה לבתו. החקירה הסתיימה, האיש שבגללו אושפזה הילדה במצב קשה, עם שטפי דם רבים, חוזר הביתה כדי לגרום לה שטפי דם נוספים.

מקרה אחר, מנובמבר 1990: אב שאנס את בתו במשך כמה שנים נידון בבית-המשפט המחוזי לשישה חודשי מאסר בפועל. התברר במשפט שמאז היוותה בת 13 אנס אותה פעמים מספר ותקף אותה מינית. הבת ביקשה מבית-המשפט לסלוח, התביעה וההגנה חתמו על עסקת טיעון. האם היינו מסכימים לחתום על עסקת טיעון לו היה אדם אונס כך מישהו ברחוב?

בפסק-דינה מדגישה השופטת, שהיא החליטה לאמץ את עסקת הטיעון בהתחשבה בנסיבות המיוחדות של המקרה, במערכת הבין-אישית הסבוכה בין הבת לאב ולנוכח בקשת הבת לסלוח לאביה. באה ילדה לפני האבא, אבא אלים שאונס אותה מגיל 13; מה תגיד הילדה? תאסרו את האבא? היא אומרת: חסלתו לאבא שלי. השופטת מתחשבת והולכת לעסקת טיעון.

בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע — אדם הורשע בשורה של מעשים מגונים בשלוש ילדות קטנות. הוא נידון ל-400 שעות עבודת שירות.

תושב יהוד, בן 66, מבצע מעשים מגונים כנכדתו בת העשר. מה העונש? בהתחשב במצבו הרפואי הרעוע הוא שוחרר בערבות ממעצרו והלך הביתה. זקן אשמאי בן 66 שמתעסק עם ילדות קטנות, ואשמתו הוכחה בבית-המשפט, אבל לצערי הוא לא מרגיש טוב. רק ליד הנכדה שלו הוא מרגיש טוב.

לא אאריך עוד, אם כי יש לי פה עוד דוגמאות רבות מאוד.

אלי דיין (העבודה):

מספיק, מספיק.

היו"ר ש' וייס:

התהודה מספקת.

היו"ר ש' וייס:

זו בעיה טכנית שאנחנו נצטרך לפתור אותה. לכולם יש כאן כוונות טובות. בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני מצטער, אדוני היושב-ראש, כך לא אדבר.

היו"ר ש' וייס:

אני מתנצל, אדוני, אני מייד אפתור את זה.

שר המשפטים ד' מרידור:

לא צריך להתנצל. אני חושב שצריך לעשות סידור שדבר כזה לא יקרה. לא ייתכן שתהיה תחרות בין היציע לבין האולם.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, קודם כול אני מתנצל בפני השר, אלה באמת נסיבות — — —

שר המשפטים ד' מרידור:

זה לא עניין אישי שלי, זה עניין של כבוד הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני פונה לסגנית מזכיר הכנסת לנסות בדרך כלשהי, דרך מזכיר הכנסת, לפתור את העניין. אני בטוח שיש איזה פתרון טכני. בוודאי לא היה פה שום רצון רע.

מאחר שהסידור כבר נגמר, אני רוצה לומר — וזה כבר לא לפרוטוקול — שמכיוון שמדובר בערוץ השני, שעושה שירות יוצא מן הכלל לכנסת, הוגן וכן הלאה, לא רציתי פה להיכנס באמצע. נפתור את העניין הזה. אני מתנצל בפני השר.

שר המשפטים ד' מרידור:

תודה רבה.

בטכנולוגיה של המאה ה-20 תימצא דרך, שהכבוד שהכנסת רוחשת לערוץ השני לא יפחת מהכבוד שהערוץ השני ירחש לכנסת.

היו"ר ש' וייס:

בדרך כלל יש מהומה, והקול נבלע. כאן היה איזה שקט.

שר המשפטים ד' מרידור:

תודה, אדוני היושב-ראש.

אני רוצה לחזור לנושא הרציני שדנו בו עכשיו. אמרתי: החוק לא יענה את הכל. השאלה היא שאלה חברתית קשה; הפתרון לא יהיה לעולם פתרון מוחלט של כל הבעיות, ואנחנו חייבים להמשיך ולהתמודד אתן בכל המישורים — החינוכי, התברתי, המשטרי והמשפטי. זו חובה שמוטלת על כל אחד מאתנו, גם על המחוקק ועל המבצע, על הכנסת ועל הממשלה על רשויותיה השונות.

ואכן, כפי שהזכיר חבר הכנסת לוי, מגיש ההצעה, עשתה הכנסת רבות בשנים האחרונות ממש, גם ביוזמת חברי כנסת. לרבות חבר הכנסת לוי, גם ביוזמת הממשלה, גם כשיתוף פעולה בין השתיים, בתיקון חוקים שונים, בתוספות, כדי להתמודד עם הבעיות הקשות האלה של אלימות נגד ילדים. חוקקנו את תיקון מס' 26 לחוק העונשין, כזכור, על פגיעה בקטינים ובחסרי ישע, גם בהחמרת הענישה, גם בהיקף העבירות, גם בקביעת חובת הדיווח. חוקקנו אחר-כך את תיקון מס' 30 לחוק העונשין, שדן בהחמרת עבירות מין — אונס, מעשי סדום, בעילה, מעשה מגונה, אם בוצעו בקטינים שהם מבני משפחתו של הפוגע. קבענו את החוק למניעת אלימות במשפחה רק לפני כשנה, נדמה לי. תיקנו את פקודת הראיות, תיקון מס' 9, ועשינו עוד כהנה וכהנה. באמת, אי אפשר לומר

שהכנסת לא מילאה את תפקידה על הצד הטוב ביותר, בעירנות רבה, גם של חברי הכנסת, גם של הממשלה — נדמה לי שאני יכול לומר — בשיתוף פעולה מלא בוועדת החוקה, חוק ומשפט. הכנסת עשתה מה שהיא יכולה היתה לעשות.

מה עשתה הממשלה? אני לא אדבר, ברשותכם, על המשטרה ולא על קציני הסעד, אף שתפקידם חשוב מאוד. אני רוצה לדבר על הנושא העיקרי שחבר הכנסת לוי נגע בו בהצעתו הכתובה, והוא נוגע לבתי-המשפט ולפרקליטות, למערכות שאני אחראי להן באופן ישיר היום הזה.

להערה הראשונה שחבר הכנסת לוי העיר אותה, אם מותר לי להגיד, לעצמו. הייתי שמח מאוד — אני מצטער מאוד אם יש מקרים כאלה, אבל הייתי שמח מאוד — לו חבר הכנסת לוי היה מואיל להעביר אלי את פירוט המקרים האלה בטום השיבה הזאת. אני מרגיש קצת לא בנוח שאינני יכול להשיב על מקרה-מקרה לפי הדברים שהזכירו כאן. ייתכן שיש תשובות טובות על כל אחד מהם, ייתכן שגם לי תהיה ביקורת על אחד מפסקי-הדין. אבל נוצר כאן מצב לא-מאוזן, כאשר הפרוטוקול הנכבד של הבית הזה, בדפיו ייקראו דברים די קשים, שאמורים לאפיין את התנהגות מערכת התביעה או בתי-המשפט, בלא שיכולתי לבדוק קודם את הדברים ולתת עליהם תשובה. אני מבקש גם לאזן במלים האלה את הרושם שעשוי להיווצר וגם לבקש מחבר הכנסת לוי — שאני בטוח שזו לא הפעם האחרונה שהוא מעלה נושאים כאלה — שגם אם הוא לא יעלה אותם מעל הבימה, הוא יכול לפנות אלי, אנחנו מכירים זה את זה כמה שנים, בכתב ובעל-פה, להעביר אלי את הדברים לבדיקה, ואני אבדוק אותם ואשיב עליהם לגופם.

אחרי הדברים האלה אני רוצה להודיע לבית הנכבד, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שעמדת פרקליטות המדינה היא, כי ככלל יש להחמיר בענישה ולהטיל עונשים כבדים על עברייני מין בכלל ועל עברייני מין הפוגעים בקטינים בפרט. לאחרונה, בכמה מקרים, הוטלו עונשים כבדים של שנות מאסר רבות על בוגרים שהתעללו, פיסית ומינית, בקטינים, ובין היתר התקבלה בכך עמדתה של התביעה הכללית, כפי שהוצגה בפני השופטים, הן בערכאה הראשונה והן בערכאות ערעור שבהן נדונו העניינים האלה. למשל, רק לאחרונה אישר בית-המשפט העליון עונש של 20 שנות מאסר בפועל שהוטל על מבצע מעשי סדום בנסיבות מחמירות בקטינים; 20 שנות מאסר בפועל, לא שיש בכך איזו נחמה לקטינים או איזה תיקון לקטינים שבהם נעשו המעשים הנוראים האלה, אבל זה גבול כוחנו. בית-המשפט איננו יכול לעשות יותר מאשר להטיל עונשים, והעונש של 20 שנות מאסר הוא, אליבא דכולי עומא, עונש חמור. אבל, כפי שאנחנו נוהגים לומר, והדבר הוא דבר-אמת ולא נוסחת השתמטות, מוכרחים להתייחס לכל מקרה לגופו, לפי הנסיבות של אותו מקרה.

הפרקליטות עומדת על המשמר בימים האלה ושמה במקרים האלה דגש מיוחד דווקא בגלל החומרה הנוראה שלהם. כך, למשל, אחוז ניכר מהנושאים שעליהם מגישה התביעה הכללית ערעורים, ענייני כביירות אלימות ומין כלפי קטינים. בעת האחרונה ממש, כפי שנמסר לי על-ידי הפרקליטות, הוגשו למעלה מעשרה ערעורים על-ידי המדינה לבית-המשפט העליון בנושאים העוסקים בכביירות אלימות ומין של בגירים כלפי קטינים, מחוץ למשפחה ובתוך המשפחה. מספר ערעורים זה עולה לסך של כ-15% מכלל הערעורים שהוגשו על-ידי הפרקליטות לבית-המשפט העליון בתקופה הנדונה. ואם אנחנו רואים לגנד עניינו, לצערנו, את כל מגוון העבירות הנוראות שמבוצעות בארץ, 15% זה מספר

מסוימת. פה השופט בהכריעו את הדין צריך להתעלם מכל האווירה החברתית, מכל הלחץ העיתונאי או אפילו הלחץ בכנסת ולשקול, האם יש הוכחות, האם ההוכחות משכנעות מעבר לספק סביר, ובמקרה של עבירות כאלה, האם יש גם סיוע. זאת כדי שלא ניכשל, חס וחלילה, בהרשעתו של אדם זכאי.

אני מניח שאנחנו נמשיך לפעול כך. אנחנו עושים כמיטב יכולתנו. עוד תקציבים לעולם לא יזיקו לכל המערכות העוסקות בכך. נקווה שנמשיך לעשות בדרך הזאת ככל הניתן.

אינני מתנגד, אם חבר הכנסת לוי מבקש, שהעניין יידון בוועדה. במליאה אינני רואה מקום לדין. אני חושב שהוא לא יוסיף הרבה. אני מסכים להעביר את הנושא לוועדה. תודה רבה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני מסכים.

היו"ר ש' רייס:

חשבתי שתסתפק בהודעה. לא?

שר המשפטים ד' מרידור:

אם חבר הכנסת לוי יסתפק בהודעה — אני בוודאי מסכים.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מציע שאם השר הסכים להעביר את הנושא לוועדה — כדאי שהנושא יידון בוועדת החוקה, חוק ומשפט.

שר המשפטים ד' מרידור:

בהחלט. אני מסכים להעביר את הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' רייס:

בסדר, אין בעיה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, בבקשה. תודה, אדוני השר.

אליהו בן-מנחם (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, חבר הכנסת יצחק לוי, אני חושב שפה אנחנו מפספסים קטע נוסף, כי הנושא מגיע לבית-המשפט, אבל מי שמביא אותו לבית-המשפט ומי שמכין את התיק זו המשטרה. אני מציע שהפרוטוקול של הישיבה יועבר לשר המשטרה, כי המשטרה מעורבת בנושא, והיא במקרים רבים מאוד מקלה. היא אשמה הרבה יותר מאותו שופט — שכאשר הנושא מגיע אליו הוא כבר מגיע אליו מוכן, והוא בלית ברירה פוסק מה שהוא פוסק. המשטרה צריכה לפעול הרבה יותר ובצורה רצינית הרבה יותר. אני מאמין שאם גם נעביר את הפרוטוקול לשר המשטרה, אולי שר המשטרה יעביר הנחיות ברורות יותר לשוטרים בשטח, אולי אז הם יתייחסו קצת יותר טוב ואז יהיו גם קצת יותר ביטחון לחברה הישראלית וגם הרגשה יותר טובה.

היו"ר ש' רייס:

תודה רבה. להעביר פרוטוקול לשר אחר — זה לא מקובל. לא הייתי רוצה לפתוח בזה. ההנחה היא שכל שר מעיין בפרוטוקולים וכן הלאה. מה שכן, חבר הכנסת יצחק לוי יכול להעביר את זה ביוזמתו למפק"ל המשטרה. לא חלילה כגורה אלא כניסיון. נדמה לי שזה סידור טוב — אבל לא מטעם הכנסת.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
כן.

גבוה מאוד. זה נותן חמונה כללית יותר לעמדה שלנו. לגישה שלנו, למדיניות שאנחנו נוקטים.

למשל, רק לאחרונה הגישה הפרקליטות ערעור על גזר-דין של עשר שנות מאסר, מהן שמונה שנים לריצוי בפועל, שהושמו על אב שביצע מעשה סדום בבתו בנסיבות מחמירות. אנחנו ערערנו על פסק-דין של עשר שנות מאסר, שמונה מהן ריצוי בפועל, ואמרנו: לא מספיק, אנחנו מערערים.

אשר לפסק-דין אחד שחבר הכנסת לוי הזכיר פה, ואני מתייחס אליו, כי הוא הוזכר גם בהצעה בכתב ולכן יכולתי לברוק, שבו הורשע שומר כמעון-ילדים כביצוע שורת מעשים מגונים בקטינה בת שלוש. בעניין הזה ציין השופט המחוזי בגזר-הדין את חומרת המעשים, את הצורך בהוקעתם ואת החומרה המיוחדת של עשייתם, בניצול התפקיד המחייב לשמור על פעוטות מפני בני בליעל מסוג זה. עם זאת ייחס השופט משמעות גדולה להמלצת קצינת המבחן בתסקיר שלה, ואימץ את האמור בתסקיר מתוך סברה כי שיקומו של המשיב יועיל לחברה יותר מריצוי חומרת הדין.

אף-על-פי-כן, הפרקליטות ראתה את העונש הזה כחורג לקולא במידה מופרזת ממידת הענישה הראויה, ולכן הגשנו על כך ערעור. הערעור עדיין לא נדון, ולכן אני לא יכול לומר יותר מאשר: הנה העין הפקוחה של הפרקליטות: כאשר נראה לה שבית-המשפט מקל יתר על המידה בעבירות כאלה — הגשנו ערעור והערעור יידון.

ההחלטה הזאת איננה יוצאת דופן. היא מייצגת קו והנחיה מפורשת לפרקליטות המדינה.

לסיכום הדברים, אדוני היושב-ראש, רכותי חברי הכנסת, אין לי ספק שרשויות שונות צריכות לעשות הרבה יותר מאשר הן עושות היום כדי להביא לביעור התופעה עד כמה שניתן, לטיפול בנפגעים עד כמה שאפשר, לטפל בהם ולעזור להם. להענשת הפוגעים גם כדי להטיל מורא על פוגעים פוטנציאליים אחרים וגם כדי שאנשים כאלה לא יהיו בתוך החברה ולא יסתובבו בה.

הערה אחת לסיום: זה לא שיש לנו, כמאמרך, ידידי חבר הכנסת לוי, בעיה בחוק. אתה יודע ואני יודע שכשאנחנו מדברים על המשפט המסוים שבו דן השופט, יש הנאשם המסוים שעומד לפניו, הילד המסוים או הילדה המסוימת שמעידים שהיא בתו אולי או בנו, האם המסוכסכת אתה, השופט המאמין או לא מאמין לילדה והאב האומר: הכול עלילה של האם שאני מסוכסך אתה — ואנחנו מוכרחים לשמור גם על זכויות הנאשם. יכול להיות שזה לא-נכון, יכול להיות שזאת עלילה. לכן זה לא עניין טכני שאמרו לגביו שיהיה איזה סיוע לעדות הילד, במקרים האלה, לצערנו, הוכיח ניסיון החיים שצריך להיזהר מאוד. אנחנו אומרים בהרבה הקשרים אחרים — וחבר הכנסת לוי, אני מניח שותף לדעתי זו, שאיננה רק דעתי — שאיננו רוצים אפילו שאדם זכאי אחד ישב בכלא, גם אם המחיר הוא, שלפעמים אנשים שעברו עבירה לא ייכנסו לכלא כי לא הצלחנו להוכיח את האשמה מעבר לכל ספק סביר. לכן, זה לא עניין טכני.

האיזון הזה בין הצורך להעמיד לדין, להרשיע את העבריינים ולהעניש אותם, מצד אחד, לבין הצורך לשמור על זכויות האדם, זכויות הנאשם בחברה שלנו, האיזון הזה הוא כל המאבק שאנחנו מנהלים. תמיד צריך לזכור שיש לנו שני צדדים למאבק הזה. על שניהם צריך לשמור ולא לשכוח — ברצוננו להחמיר, להעניש, לתת דוגמה לציבור כולו ולהרתיע עבריינים — שמדובר על נאשם בודד. בפני שופט מסוים, עם מתלוננת

הועבר הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט להמשך הטיפול.
תודה רבה.

חברי הכנסת, אף שאנחנו מעטים אני רוצה בהזדמנות זו, שבה גם מזכיר הכנסת כאן אתנו, להודות דרכו מקרב לב לכל עובדי הכנסת. אני חושב שעברו עליהם שבועות קשים מאין כמותם. נודה לכל הסגל — הסדרנים, השומרים, הקצרניות, אנשי המזנון וכל הסגל, מאל"ף עד תי"ו, על המסירות שבה הם ממלאים את התפקיד שלהם בשקט. מילא, אנחנו צריכים לעשות זאת במסגרת תפקידינו הפוליטיים. אבל להם יש משפחות בירושלים והם לא אשמים בכך שלנו יש פה תקלות. כאמת, מקרב לב אנחנו רוצים להודות להם. אני בטוח שזה על דעת כל חברי הכנסת. אני רוצה להודות גם לך, אדוני המזכיר, ולכל הסגל מן הדרגה הבכירה ביותר, ואני רוצה לומר עד אחרון העובדים. נודה לכל העובדים.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
הכול שווים.

היו"ר ש' וייס:
הכול שווים כאן. אני גם מודה לנוכחים כאן. אני אולי אפילו קצת מתנצל, אבל מה לעשות, כך זה בחיים פרלמנטריים. תודה רבה, חברי הכנסת.

אני מודיע שהשיבה הזאת נעולה. הישיבה הבאה תתקיים ביום שני, 13 בינואר 1992, ח' בשבט התשנ"ב, בשעה 16:00.
תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

אחרת נפתח כאן פתח לסידור, שהכנסת לא תוכל לעמוד בו. ההנחה היא, שכאשר מתפרסמים "דברי הכנסת" כל אחד בעצם מעיין בהם. כך גם נפתור את ההצעה שהציע חבר הכנסת בן־מנחם וגם לא נפגע בכללי המשחק שלנו. תודה רבה.

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):
אני מבקש לקבל החלטה.

היו"ר ש' וייס:

נצביע בהרמת ידיים. מי בעד העברת הנושא לוועדת החוקה, חוק ומשפט?

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה 4 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוקה,

חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

פ־אחד, ברוב של ארבעה חברים, ברוב של כל הנוכחים

הישיבה ננעלה בשעה 17:17.

נספחות

ישיבות ש"ז — שס"ט

א. הצעת חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב] (תיקון — הקמת ועדת עררים), התשנ"ב — 1991
(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

לקצבת שירותים מיוחדים ודרגת התלות בזולת
שנקבעה לו, רשאי לערור עליה בפני ועדה לעררים
לשירותים מיוחדים.

2. תיקון סעיף 127 לא

בסעיף 127 לא (א) לחוק העיקרי, אחרי "ועדה רפואית
לעררים", יבוא "ועדה לעררים לשירותים מיוחדים".

1. תיקון סעיף 127ל(ב)

בחוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשכ"ח —
1968¹ (להלן — החוק העיקרי), האמור בסעיף 127
יסומן (א), ולאחריו יבוא:

"(ב) הרואה עצמו נפגע מהחלטה בעניין הזכאות

¹ ס"ח התשכ"ח, עמ' 108.

ד ב ר י ה ס ב ר

שהתקבלו במוסד לביטוח לאומי בנושא זה בפני בית-הדין
לעבודה. הקמת ועדת עררים תקצר את תהליך מיצוי הזכאות
של הנכים, שגם כך הינו ארוך מדי, ותמצצם את מספר הפונים
לכית-הדין לעבודה.

לפי דוח מבקר המדינה, מס' 41 אין בחוק הביטוח
הלאומי ועדת עררים שתאפשר לנכה לערער על החלטה בעניין
הזכות לקצבת שירותים מיוחדים וכן על דרגת התלות בזולת
שנקבעה לו. בהעדר ועדת עררים, ערערו הנכים על ההחלטות

ב. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: טיפול בילדים אוטיסטים ובמשפחותיהם

מתקשות להתמודד עם האוטיסט המתבגר. הוועדה שמעה על
תוכניות משרד הבריאות לפתוח מוסדות מיוחדים לאוטיסטים
בוגרים, שחלקם הגדול סובל, כאמור, גם מפגור. הוועדה
שמעה כי הביטוח הלאומי מכיר כיום באוטיזם כנכות בדרגה
הגבוהה ביותר, וכי עיקר הבעיה מבחינת הביטוח הלאומי
היא באבחון.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ז' בשבט
התשנ"א, 22 בינואר 1991, את ההצעה לסדר-היום מס' 4366
של חבר הכנסת אליהו בן-מנחם בנושא: טיפול בילדים
אוטיסטים ובמשפחותיהם.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה הערכה רבה לפעולות אלו"ט —
האגודה הלאומית לילדים אוטיסטים — ולעומדים בראשה,
על פעילותם ומאמציהם להקלת מצוקתם של האוטיסטים ובני
משפחותיהם. הוועדה קוראת לגורמים הנוגעים בדבר —
המוסד לביטוח לאומי, משרד הבריאות ומשרד העבודה
והרווחה — לחזק את ידי האגודה ופעיליה ולסייע להם ככל
האפשר בעבודתם הברוכה. הוועדה קוראת להנהלת אלו"ט
להיעזר בסיועם של הורים כדי להגביר את פעילות האגודה.

הנושא הועלה בעקבות המקרה, שבו הרגה אם את בנה
אוטיסט בן ה-16 משום שהגיע למכוני סתום מבחינת
אפשרויות הטיפול והשיקום, כשהאלטרנטיבה היחידה היתה
אשפוז במוסד סגור, לא מתאים לנער. מקרה זה חשף את בעיית
האוטיסט המתבגר, והעדר מסגרות מתאימות לטיפול בו.

הוועדה דנה בנושא בישיבה, שבמהלכה שמעה, בין היתר,
את נציגי משרד הבריאות, המוסד לביטוח לאומי, ואגודת
אלו"ט — אגודה לאומית לילדים אוטיסטים.

הוועדה שמעה, כי על כל 10,000 לידות בישראל יש
2—3 אוטיסטים — כ-15—20 מקרים בשנה. התופעה נפוצה
בקרוב בנים פיי-שלושה בקרב בנות. אוכלוסיית האוטיס-
טים בישראל מונה כיום כ-1,000 איש. באגודת אלו"ט חברות
כיום כ-400 משפחות של אוטיסטים. עלות החזקתו של ילד
בכפר לאוטיסטים — כ-3,500 ש"ח לחודש, מזה השתתפות
ההורים — כ-1,000 ש"ח לחודש. מרבית האוטיסטים לוקים
גם בפגור שכלי ברמות שונות. כיום מקובל כי האוטיסטים
אינם חולי נפש, וכי אין צורך לאשפז ילדים או בוגרים
אוטיסטים בבתי-חולים פסיכיאטריים.

2. הוועדה מביעה את תקוותה, כי התיקון בחוק הביטוח
הלאומי ובתקנות, שנתקבל בשנה האחרונה והמאפשר תשלום
קצבת שירותים מיוחדים לילדים אוטיסטים, יסייע להקל את
הנטל הכבד המוטל על המשפחות.

3. הוועדה פונה לשר הבריאות ולשר העבודה והרווחה
לבדוק אפשרויות לסייע למשפחות באמצעות אלו"ט בנושא
דמי ההשתתפות בהחזקת האוטיסטים בהוסטלים, ב"כפרים"
ובמוסדות. הוועדה קוראת לשר הבריאות לבדוק אפשרויות של
פנייה לקבלת סיוע כאמור באמצעות קרן העזבונו.

4. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה, לשר החינוך
והתרבות, לשר הבריאות ולהנהלת אלו"ט לפעול להכנת
תוכנית כוללת ורב-שנתית לפיתוח מערכות לטיפול

הוועדה שמעה על בתי-הספר המיוחדים הקיימים לילדים
אוטיסטים גילאי 5 עד 16 — בתל-אביב, בחיפה, בירושלים,
בטבריה וברחובות, כשהבעיה העיקרית מבחינה טיפולית-
שיקומית מתחילה בגיל ההתבגרות. לאוטיסטים מגיל 16
ואילך אין מסגרות מתאימות. למשפחות אין לאן לפנות, והן

5. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה, משר הכריאות ומשר החינוך והתכונות לדווח לה בנושא כעבור שישה חודשים.

באוטיסטים — ילדים, מתבגרים ובוגרים, גם בתחום האשפוז, ובמיוחד בתחום הטיפול החינוכי-השיקומי בקהילה, בכלל זה בהוסטלים וב"כפרים" — וכן בסיוע ובהדרכה למשפחות.

ג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: הפנייתם של ילדים עולים מאתיופיה לבית-ספר לקשיי-חינוך בצפת

האזורי נעשה במסגרת ניסוי, שבו אמורים מצד אחד לשלב ילדי עולים בבית-הספר במסגרת חינוך מקצועי, ומצד שני — להחזיר תחושה של אחריות והעלאת הדימוי העצמי של החניכים הוותיקים בבית-הספר בכך שיוטל עליהם להדריך חניכים חדשים ופחות מיומנים מהם. הוועדה שמעה מפי ראש עיריית צפת, שאם כי הרעיון כשלעצמו הוא חיובי — נראה שראוי היה להקפיד בתוך בית-הספר על הפרדה בין הילדים הוותיקים לקשיי-החינוך ובין ילדי העולים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת העבודה והרווחה דוחה את החלטת רשויות החינוך בצפת להפנות את הילדים העולים מאתיופיה במסגרת חוק חינוך חובה לחטיבה העמלנית של בית-הספר האזורי, המיועדת לילדים קשיי-חינוך ומפגרים. במיוחד דוחה הוועדה את ההחלטה שלא להפריד בין הילדים משתי הקבוצות בבית-הספר אלא לשלבם באותן כיתות — גם אם השיקולים היו לכאורה שיקולים ענייניים-מקצועיים, שהוכחו כמוטעים ומרמזים על תחושת עליונות כלפי ילדי העדה האתיופית, תחושה שהוועדה מגנה בכל חוקף.

2. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת ראש-עיריית צפת, כי נלמדו לקחים מן המקרה וכי מקרים דומים לא יישנו.

3. הוועדה מבקשת משר העבודה והרווחה, משר החינוך והתכונות ומראש עיריית צפת לדווח לה כעבור שלושה חודשים על מצב המפתח בצפת ועל קליטתם של ילדי העולים במערכת החינוך בצפת.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ' בסיוון התשנ"א, 15 במאי 1991, את ההצעה לסדר-היום מס' 5021 של חבר הכנסת משה שחל בנושא: הפנייתם של ילדים עולים מאתיופיה לבית-ספר לקשיי-חינוך בצפת.

הנושא הועלה בעקבות ידיעות שפורסמו, ולפיהן הופנו ילדים עולים מאתיופיה ללמוד בבית-ספר מיוחד — בית-הספר האזורי בצפת, החטיבה העמלנית המקצועית, המיועדת לילדים קשיי-חינוך ומפגרים מהאזור. למותר להזכיר, כי בתום הלימודים בחטיבה זו לא מקבל התלמיד תעודת מקצוע אלא אישור השתתפות בלבד.

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום 17 ביוני 1991, ובמהלכה שמעה, בין היתר, את ראש-עיריית צפת ואת מחזיק תיק הרווחה בעיר, את המשנה למנכ"ל משרד החינוך והתכונות, את מנהל האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה והרווחה, את מנהל החטיבה העמלנית בצפת ומדריכים מבית-הספר.

לוועדה נמסר, כי במהלך שנה-וחצי קלטה צפת 4,500 עולים חדשים — כ-20% מאוכלוסיית העיר, מהם 1,300 עולים מאתיופיה. הוועדה שמעה על הקושי להפנות תלמידים מבני העולים מאתיופיה לחינוך בבית-ספר מקצועיים, בהעדר מרכזים להכשרה מקצועית בעיר, ועל החטיבה העמלנית של בית-הספר האזורי מפתח-צפת, המשמשת בריזמית גם כבית-ספר מיוחד לקשיי-חינוך ולמפגרים. בחטיבה זו למדו עד לקבלת הילדים מאתיופיה 40 חניכים בהדרכת 36 מורים ומדריכים. החלטת רשויות החינוך להפנות את ילדי העולים מאתיופיה לחינוך מקצועי לחטיבה העמלנית של בית-הספר

ד. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: קבוצת חוסים סולקה ממלון בכפר-המכבייה

עליידי מנהל המלון, ועמד על הצעדים שנקטה הנהלת המלון לחקן את העוול ולפצות את הנערים. מנהל המלון נזף קשות, ואף נשקלה הצעה לפטר. בסופו של דבר הושגה הבנה עם אגודת "ניצן", וקבוצת הנערים הוזמנה להתארח בכפר, ואף סוכם על ערכת אירוע מיוחד לכבודם, לרבות יום התרמה וכיבוד על חשבון המלון.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת העבודה והרווחה מגנה בכל פה את המקרה, שבו סירב מנהל כפר-המכבייה לארח קבוצת ילדים חריגים במלון כפר-המכבייה.

2. הוועדה משבחת את התנהגותה של הנהלת המלון לאחר המקרה — הכרתה החד-משמעית בטעותה, ונכונותה לפצות את הילדים ולחזור ולארח אותם במלון, וכן לערוך לכבודם אירוע מיוחד, לרבות יום התרמה וכיבוד על חשבון המלון.

3. הוועדה מביעה מורת-רוח מהעדר תגובה מיידית של

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום ו' באב התשנ"א, 17 ביולי 1991, את ההצעה לסדר-היום מס' 5598 של חבר הכנסת עמנואל זיסמן בנושא: קבוצת חוסים סולקה ממלון בכפר-המכבייה.

הנושא הועלה בעקבות מקרה, שבו הוזמנו מקומות לסוף שבוע בכפר-המכבייה לקבוצת ילדים חריגים. אולם בהגיעם למקום נתבקשו על-ידי המנהל לעזוב, בטענה שנוכחותם תרתיע אורחים אחרים של המלון.

ועדת העבודה והרווחה דנה בנושא בישיבתה ביום 13 בנובמבר 1991 בהשתתפות יושב-ראש הנהלת כפר-המכבייה, נציגי אגודת "ניצן", המדריך החברתי של הקבוצה, ונציגי משרד העבודה והרווחה.

הוועדה שמעה פרטים על השתלשלות המקרה ועל הפגיעה שסבלו הנערים, שרובם בעלי פיגור לא חמור, שהתנהגו במיטבם ולא הבינו מדוע אין רוצים בהם.

הוועדה שמעה דברי התנצלות חד-משמעיים מפי יושב-ראש הנהלת כפר-המכבייה, שהכיר בטעות החמורה שנעשתה

לילד החריג, הגברת הסבלנות, הסובלנות והפתיחות כלפי האוכלוסיות הפגועות, והגברת מעורבות המשרד בנושא כדי שמקרים מהסוג שאירע בכפר-המכבייה לא יישנו.

5. הוועדה מבקשת משרד העבודה והרווחה לדווח לה בנושא כעבור שלושה חודשים.

ה. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: ההחלטה לסגור את מפעל "מגה" ולפטר את עובדיו

בישיבתה ביום 22 באוקטובר 1991 חזרה הוועדה ותבעה מהנהלת "כור" ו"מגה" להימנע מנקיטת צעדים שיטנו את מעמדו של המפעל בחיפה, ולהקפיד פטורי עובדים עד לקיום דיון נוסף בוועדה.

בישיבתה ביום 4 בנובמבר 1991 שמעה הוועדה מפי מנכ"ל "כור" ומנכ"ל "מגה", כי לאור הנסיבות, מצב החברה ותנאי ההסדר לייצוב "כור" — ההחלטה לסגור את המפעל בחיפה היא סופית, וכי הגיעו עם העובדים להסכם בדבר תנאי פרישה משופרים למפוטרים.

בתום הדיון הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה מביעה את צערה על הנסיבות שהביאו לסגירת מפעל "מגה" בחיפה ולפטורי העובדים. זאת במיוחד לאור מצב האבטלה החמור באזור חיפה, והסיכוי הקלוש של מאות המפוטרים למצוא עבודה חלופית באזור. הוועדה חוזרת ומביעה את מחאתה החריפה על העובדה, שכל אימת שמפעל נקלע לקשיים בגלל ניהול כושל — היחידים שמשלמים את המחיר הם העובדים. הוועדה קוראת להנהלות "כור" ו"מגה" לסיים בהקדם את המשא-ומתן עם העובדים על תנאי הפרישה, תוך הבנה שיינתנו לעובדים תנאי פרישה משופרים, שיאפשרו להם להתקיים בכבוד עד שימצאו עבודה חלופית.

2. הוועדה התרשמה שהחלטת הנהלת "כור" לסגור את מפעל "מגה" ולפטר את העובדים עומדת בניגוד להתחייבותה בהתאם להסכם עם הממשלה והבנקים, שבו התחייבה שלא לפטר עוד עובדים. הוועדה תובעת ממנכ"ל "כור" להקפיד על תנאי ההסדר בכל הנוגע לשמירת מעמדם וזכויותיהם של העובדים.

3. הוועדה פונה לשר העבודה והרווחה לפעול באמצעות שירות התעסוקה והאגף להכשרה מקצועית לסייע להסבה מקצועית ולמצאת תעסוקה למפוטרים.

4. הוועדה קוראת לשר האוצר ולשר התעשייה המסחר לעשות מאמצים מיוחדים על-מנת להפנות משקיעים לאזור חיפה והצפון, כדי לסייע ביצירת מקומות תעסוקה ובצמצום האבטלה באזור, ולכלול בתנאי הסיוע תנאים המבטיחים דאגה לעובדים על-ידי מפעלים הפונים למשרד בבקשת סיוע.

5. הוועדה רושמת לפניה את הרשימה של שש החברות הבעייתיות של "כור", כפי שנמסרה לה על-ידי מנכ"ל "כור" במכתבו מיום 17 בנובמבר 1991. מספר העובדים המועסקים על-ידי כל החברות הללו — קרוב ל-1,500. הוועדה פונה לשר התעשייה והמסחר, לשר האוצר ולשר הביטחון לפעול עם הנהלת "כור" כדי למנוע קריסתן של החברות האמורות ופטורי עובדיהן.

6. הוועדה מבקשת משרד התעשייה והמסחר, משרד העבודה והרווחה ומנכ"ל "כור" לדווח לה על ביצוע המסקנות כעבור חודשיים.

משרד העבודה והרווחה על האירוע, וקוראת לשר העבודה והרווחה לפעול להחשת ההליכים להגברת המעורבות של הילדים החריגים בקהילה.

4. הוועדה קוראת לשר העבודה והרווחה לפעול להגברת ההסברה והתודעה בציבור לצורך בשינוי יחסה של החברה

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום א' בחשון התשנ"ב, 9 באוקטובר 1991, את ההצעה לסדר-היום מס' 5713 של חבר הכנסת יעקב שמאי בנושא: ההחלטה לסגור את מפעל "מגה" ולפטר את עובדיו.

הנושא הועלה בעקבות החלטת הנהלת "כור" לסגור את מפעל "מגה" בחיפה, על 165 עובדיו, להעביר חלק מעובדיו ל"מגה" ירושלים, ולפטר את העובדים האחרים.

הוועדה החלה לדון בנושא ב-7 באוקטובר 1991, וקיימה ארבע ישיבות. במהלכן שמעה, בין היתר, את מנכ"ל משרד התעשייה והמסחר צבי קורן, את מנכ"ל "כור" בני גאון, את יושב-ראש מועצת המנהלים של "מגה" סבי אביבי, את סגן מחשב הכללי כמשרד האוצר, את מנכ"ל "מגה", ואת מזכיר מועצת פועלי חיפה ונציגי ועד העובדים של "מגה".

הוועדה שמעה על הפסדי "מגה", שהחלו עוד בשנת 1973. משנת 1986 הפסידה החברה כ-25 מיליון ש"ח. החוב של "מגה" ל"כור" ולבנקים עמד בראשית אוקטובר 1991 על 36 מיליון ש"ח. הפסדי "מגה" נובעים, בין השאר, מירידת המכירות בשטחים, ומהחשיפה ליבוא.

הוועדה שמעה, על ההסדר לייצוב "כור", שבמסגרתו אישרה הממשלה ל"כור" מענק ישרי בסכום של 50 מיליון דולר, וערבות מדינה בסך 150 מיליון דולר נוספים.

הוועדה שמעה על ההחלטה בדבר סגירת "מגה" בחיפה כחלק אינטגרלי של תוכנית ההבראה של "כור". כמרכן שמעה הוועדה על המאמצים למכור את המפעל לזימים שיתחייבו להעסיק לפחות 40 מהעובדים, ועל התוכנית להעביר כ-50 עובדים למפעל בירושלים, ולמכור את המגרש שעליו עומד המפעל בחיפה כדי לממן את הפיצויים.

הוועדה ערה לכעית האבטלה החמורה באזור חיפה ולקושי לקלוט בעבודה את 160 העובדים שייפלטו מ"מגה" וכ-350 עובדים נוספים המתפרנסים סביב המפעל ואשר ייהפכו למובטלים בעקבות סגירתו ויגדילו את מספר המובטלים בעיר. הוועדה שמעה את טענות נציגי העובדים, שיש עתיד כלכלי למפעל, ואת דרישתם לדחות את סגירת המפעל בחודשים מספר כדי לתת שהות להכנת תוכנית כלכלית, שתאפשר למפעל להתאושש ולעלות על דרך המלך. לטענת נציגי העובדים, הנהלות "כור" ו"מגה" גמרו אומר לסגור את המפעל ללא התחשבות בעובדים, ואינן מוכנות לשקול הצעות אלטרנטיביות.

בישיבתה ביום 7 באוקטובר 1991 קיבלה הוועדה סיכום-ביניים האומר: "1. ועדת העבודה והרווחה פונה להנהלת 'מגה' לקחת מיד בחזרה את מכתבי הפיטורים ששלחה לעובדי מפעל 'מגה' בחיפה; 2. הוועדה פונה לממשלה, להסתדרות ולהנהלת 'כור' לקיים ביניהן הידברות שבה יתירם כל צד את חלקו למציאת תחרון שימנע סגירת מפעל 'מגה' בחיפה ופיטורי העובדים, ולהמציא לוועדה בתוך שבועיים הצעה מוסכמת בנדרון".